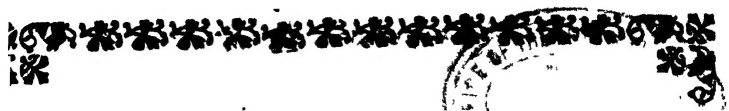

బెల్లంకొండోపనామక రామకవికృతం
సవ్యాఖ్యానం

[illegible]

సరసారావుపెట డిప్రీట్లు ముసనబుకోట్లపీడను
బ్రహ్మశ్రీ నడింపల్లిదగ్గన్నధరావు
గారిచేత భారతీ విలాస మ. రాక్షర
శాలలో ముద్రింపించి
ప్రకటింపించబడినది

శ్రీహయవదన పుట్రవ్యాసాదుః

మధ్యపదనశతకం

శ్లో॥ స్వతశ్శ్వేతం మద్వస్త్రితసుచిపరీవాహనుభగవత్॥
 సముద్యజ్జిడీరచ్ఛవిపరివృతం కేసరభంజమ్॥
 స్రజాప్తం మల్లినాం కటివిలసితక్షామరుచిరమ్॥
 తతశ్శ్రీభగ్దామృతం హయవదనమింద్రస్థితమయే॥

అయే ఇత్యుత్తమపునః ప్రవేశవచనేన అహమ్నిత్యాకీప్యతే అ
 హం హయవదనమయే ప్రాప్నోమి అయే ఇత్యాత్మ నేపదవిదేశేనక్రి
 యాఫలన్యాత్మ గామిత్యం ద్యోత్యతే కావసాహయవదన ఇత్యుత్త అహ
 ఇంద్రస్థితమితి వదే పూరిత చంద్రమణిల గతమిత్యాదా హహాసా
 స్య ఇంద్రస్థితః స్రతిసాధితా హయవదనం విశేషస్థి స్వతశ్శ్వేతమిత్యా
 దిభిః స్వతశ్శ్వేతం స్వభావత ఏన సితమ్ సహజమస్య శ్వేతవర్ణత్వమి
 త్యర్థః స్వత ఇత్యనేన హయవదనస్య అనన్యసిద్ధత్వం వ్యజ్యతే మద్ద
 స్త్రితస్య రుచిపరీవాహః కాస్తూరః తేననుభగం సుందరమ్ స్వత
 శ్శ్వేతో ౭ పి మద్వస్త్రితసజ్గా దధికశ్వేత ఇతి భావః మద్వేత్యనే
 న హయగ్రీవస్య ధీరోదాతత్వం వ్యజ్యతేమద్వస్త్రితేత్యనేన ధ్యేయస్య
 భ్యాత్మపీఠి జనకత్వోన్ముఖత్వంవ్యజ్యతే పరీవాహేత్యనేన స్త్రితమ్మ
 ద్దమపిదీప్తి రధికేతి వ్యజ్యతే సుభగమిత్యనేన పద్మగుపరిపూర్ణ ఇతి
 వ్యజ్యతే సమ్యగుద్యన్నా విర్భవకాయః డిడ్డీరః ఘేనః తస్యభవినా

పరితః స్మరిం ఛన్నమ్ మద్దస్మితసక్తా దధికశ్వేతోపి షిడ్డీర చ్చవి
 నానితాస్తం శ్వేత ఇతి భావః హయస్య షిడ్డీరోద్వ మనంప్రసిద్ధమ్
 సముద్యదిత్యనేన షిడ్డీరస్య సవత్సముక్తం భవతితేన చ షిడ్డీరస్య ఛ
 విరితిశయేన వర్తితే ఇతి ద్యోత్యతే అపి చ ధ్యానకాలాత్పాక్తన
 షిడ్డీరస్య ధ్యాతృభ్యః ప్రసాదశ్వేన దత్తతా వ్యజ్యతే అత ఏవ షి
 ష్డీరస్య సముద్యత్స్వవిశేషణేన అల్పత్వంవ్యజ్యతే ఆవిర్భావకాలే సర్వ
 స్యావ్యుత్పత్వాత్ అత ఏవ షిడ్డీరపరివృతమితిన్తోక్తం కిన్తు షిడ్డీరచ్చ
 విపరివృతమిత్యక్తమ్ ఛవిపరివృతమిత్యనేన నాయం షిడ్డీరః అశ్వ
 మాత్రసాధారణః కిన్తు సర్వాతిశయిఇతి వ్యజ్యతే సామాన్యస్యాశ్చ
 ఫేనస్యఛవ్యభావాత్ కేసరాణాంభరస్సమూహో యస్యతమ్ షిడ్డీర
 చ్చవినినితాస్త శ్వేతోఽపి కేసరభరవ్యాప్త్య ఆత్మస్తం శ్వేతఇతి
 భావః భరత్యనేన కేసరాణాం దీర్ఘత్వం బాహుభ్యభ్యాంక్తం భవతి
 మల్లినాంసజా జాత్యేకవచనం మల్లికాపుష్పమాలాభిః ఆప్తం పా
 ప్రంవ్యాప్తమితి యావత్ కేసరిభరవ్యాప్త్యలత్యస్తంశ్వేతోఽపి మ
 ల్లిపుష్పస్సగ్గిరపరిమితశ్వేత ఇతి భావః ఆప్తమిత్యనేన ప్రజవవాము
 మాప్తవత్సః సత్వయం ప్రజ ఆప్తవాః స్వత ఏన శోభావత్త్వాదితి
 వ్యజ్యతే కటినావిలసితం యత్ ఔమం దుకూలం తేన తుచిరం మ
 నూజ్ఞమ్ సగ్గిరపరిమితశ్వేతోఽపి ఔమేన బహుళశ్వేత ఇతిభావః
 కటివిలసితేత్యనేన ఔమేనా కటిర్న విలసతి కిన్తు కటినాఔమమితి
 కశస్సర్వాతిశయో వ్యజ్యతే తుచిరమిత్యనేన పరితకటకాదాధకాం
 దాద్రభవద్ధయవదనకటిగతం ఔమం ధ్యాతృగామ్యనో హరతీతివ్య
 జ్యతేతతం వ్యాప్తం శ్రీఖడ్గామ్ముఖ చందనరసః యత్రతమ్ చందనరా
 భిలిప్తమిత్యర్థః ఔమేనబహుళశ్వేతోఽపి చందనలేపనేన నిరితిశయ
 శ్వేత ఇతి భావః తతేత్యనేన భగవదన్లస్య మూర్ధనం వ్యజ్యతే న్వ

చృత్వచ్చ దర్పణాదినిహితోహి జలచిన్తః దర్పణమతిరయేణ వ్యా
ప్నోతి ఇతివిశేషణకదమ్పన శ్వేతవర్ణోత్కర్షోభగవత్స్వేవనమాప్త ఇ
తిన్యజ్యతే తేన చ శుద్ధనత్వప్రదానత్వం వ్యజ్యతే।

శ్లో॥ (2) పయస్తారాక్షీరామృతముకురకర్పూరహిమః।

బృరాశబ్రహ్మ ణీరజితశరదబ్దేశ్వరసుధా॥

శరప్పల్లీక్షామామృర రదనహీరాజ్జురముఖాః।

కటాక్షాద్యస్యానక హయవదనమిన్దుస్థితమయే।

పయః వర్షోదకం సతుకూపోదకం తస్యనీలత్వాత్ తారాః
ముక్తాః ఊరమ్ అమృతం సుధాబ్జిజంసుధాభితి లేపనద్రవ్యమ్ హీ
రాజ్జురః వజ్రమణిః ముఖాః ప్రముఖాః పదార్థాః యస్య స్వతశ్శ్వే
తస్య హయాస్యస్య కటాక్షాదానక సేత్రస్య శ్వేతారవిన్ద తుల్యత్వా
త్కటాక్షోఽపి శ్వేత ఏవ భవతి తస్మాత్కారణ గుణసజ్జమణిస్య
కార్యే ఓచితేన కటాక్షకార్యత్వాదేవ పయోముఖానాం కార్య
ణాం శ్వేతత్వితిభావః వస్తులస్తు హయవదనస్య సర్వేశ్వరత్వేన తి
త్కటాక్షాదానిర్భావస్సర్వేషాం వర్తితవేతిహోధ్యమ్ ।

శ్లో॥ (3) స్వతోమూర్తం శ్వేతం తనుమధిగతం చామృతరసం

యశోదేహీభూతం స్మితమివ పరీవాకరమణమ్

పరం సత్త్వం చావిర్గతమధిగతాకారమమలం

మణింహీరం భాంతం హయవదనమిన్దుస్థితమయే।

స్వత ఏవ మూర్తం మూర్తిభూతం శ్వేతం శ్వేతవర్ణమివ తనుం
శరీరమధిగతం ప్రాప్తమమృతరసమివలదే హోదేహస్సమృద్యమానీ
భూతం దేహీభూతం యశ ఇవ పరీవాకేన పరీవామణ దేహాకారప
రిణతినేత్యర్థః రమణంమనోజ్ఞంస్మితమివ అవిర్గతమావిర్భూతం పరం

శుద్ధం గత్వమివ అధిగతాకారమమలం హీనామకం మణిమివ తా
స్యమిస్తుస్థితం హయవదనమయే॥

శ్లో॥ (4) స చిత్తం వా శుద్ధస్ఫుటికమణిభూమిధరవరమ్ |
ప్రతప్తశ్రీహీరద్రవమివఘనీభూతమమలమ్ |
సరూపం వానందం గుణనికరమౌహూ తమధరం |
విభాంతం శ్రీమన్తం హయవదనమిస్తుస్థితమయే॥

సచిత్తం సచేతనం శుద్ధస్ఫుటికమణి భూమిధరవరమివ స్థితిమి
త్యుత్పేత్సాస్ఫుటికమణిభూభృతోఽభావాత్ అమలం ఘనీభూతం
ప్రతప్తశ్రీహీరమణిద్రవమివస్థితమ్ మౌషాయామాగోఽప్య హీరమ
ణీస్వతస్య నిర్మలః తదసః త్వద్రూపేణ గూఢితా మౌమ్నోతిమా
యాం శిల్పినా నిషిక్తస్యః ఘనీభూతస్య త్వమివసః ప్రతిభాతీత్య
ర్థః సరూపం సశరీరమౌనందమివస్థితమ్ అనన్దకార్యే స్థితే శ్వేతత్వద
ర్మనాదానందోఽపి శ్వేతవవేతి కృత్యేయముత్పేత్సా వస్తుతస్తుతనన్ద
స్య బ్రహ్మత్వేన సశరీరం బ్రహ్మైవ హయగ్రీవ ఇతి నాత్రోత్పే
త్సాయా అవసరః యానపి అహూఇత్యాశ్చర్యే తమధరం గుణ
నికరమివస్థితం గుణకార్యస్య యశసశ్వేతిత్వాద్గూఢాపి శ్వేత వవేతి
బోధ్యమ్ ఏనావిశేషేణభాంతం చంద్రాదిత్యాగ్నిత్రయద్యుతిపదద్యు
తిమన్తమితిభావః శ్రీరక్తీరస్యాస్తీతిశ్రీమూర్తం తంలక్ష్మీనహితమి
త్యర్థః ఇస్తుస్థితం హయవదనమయే ఇత్యర్థః॥

శ్లో॥ (5) యదీయచ్ఛాయాభిర్ధవళితతమేఽముత్రభువనే |

క్వచిద్దుగ్ధామౌఘాధిః క్వచిదపి హిమాద్రిః క్వచ వృషః |
క్వచిత్రై-లాసాద్రిః క్వచన గురరాడ్యావానమౌహూ |
ఽలీనన్తం దేవం హయవదనమిస్తుస్థితమయే॥

ఏవంచతుర్విస్వరూపంనర్తయిత్వాఅధునాకాన్తిం పర్ణయతి య
 దీయాభిశ్చాయాభిశ్చేత్ప్రభాభిః ధవలిత తమేఅతిధవలితే అముత్ర
 పరిదృశ్యమానే భువనే క్వచిద్దుగ్ధా మౌఢిర్విమయస్థితః భువనాన్త
 రాశేపికుత్రాపివిలీనస్య వర్తతే న తుదృశ్యనేఇతిభావః సామాన్యా
 లక్ష్యరః సామాన్యం గుణనామ్యేనయత్తనస్యైతత్తేతి తల్లక్షణా
 త్ ఏనమశ్యమాహ్యం సురరాడ్వాహామైరావతగజః. అత్రభువనస్య
 విస్తృతత్వేన దుగ్ధాభ్యాదీనాం క్వచిత్ఫితిర్యద్యప్యచితా తథాపి విలీ
 యస్థితః తచ్చాయాన్రజః-మణిం వినా న యుజ్యతే ఇతి భావః విలీ
 యస్థితత్వేన తేత్వదజ్జఞాయయా జతాస్సప్తః పలాన్యై కాన్
 పి గూఢంవత్తేనేతివ్యజ్యతే తేనచ హయగ్రీవస్యదుగ్ధాభ్యాదీనరాన్
 ధిశ్శేతకాన్తిమత్వం ఫలితి॥

శ్లో॥(6) త్వదీయచ్చాయాయాం సురనగరమీనాశ్చవిలుత॥

స్వజః పాదోబద్ధానలిరపిచ సర్వాస్సహళణా॥

మిళితేహద్యాద్యాసలితమిహాదేత్యపిసుధా॥

రమానాథ త్వాం తం హయవదనమిన్దు స్థితమయే॥

హేరమానాథత్వదీయచ్చాయాయాం దుగ్ధాభిభాన్తిజనకాయాం
 సురనగరమీనాశ్చవిలుతన్తి అప్పరస్త్రీనయనకుసుమాన్తి త్వయి
 పతన్తితిభావః స్వర్గజ్ఞ యా దుగ్ధాభిప్రవేశనత్వాత్తన్తీనా దుగ్ధాభి
 విలుతన్తీతి సురనగరేత్యుక్తమ్ నగరే జీవన్మితస్థిత్యసంభవాలక్షణ
 యా నగరగతగజ్గాభియథితే రంభాదయస్వద్రగేన బసకాలే దృ
 గ్విలాసమభినయన్తీతిముఖ్యార్థః పద్మస్థాయంపాద్యైః లజః బ్రహ్మ
 బద్ధాన్తలి రాభి దుగ్ధాభి భగవన్నా భీకమతే పాద్యన్య సత్త్వాత్
 బ్రహ్మ బద్ధాన్తలి స్త్రోత్రాతీతిముఖ్యార్థః బ్రహ్మత్యుపలక్షణం సర్వే

దేవా అపీతిహోధ్యమ్ యద్వా దేవజ్యేష్ఠస్యబ్రహ్మణోఽత్రస్థితుక్తా
 తదవరాణామింద్రాదీనాం స్థితిరుక్తప్రామైవేతి బోధ్యమ్ సహాఘణాః
 ఘణింస్సర్పాః వాసుకీప్రముఖాః ఇహ ఛాయాయామ్ ద్వౌ ద్వౌమి
 ధిత్యాసలలితం యథాతథా సన్తితి శేషః సహాఘణాఇత్యనేపథణయో
 శేవ మేళనం న తు భోగయోరిత్యుక్తం భవతి అన్యథానాగా ఇ
 త్యుక్తా ఘణినాంలాభాత్సర్పాస్స ఘాఘణ ఇతి వ్యర్థం స్యాత్ త్యా
 మభ్యాగతానాం నారదాదీనాం సర్పాకారా బాహూఘణాకారాక
 రా చ అష్టలిబం ధేసతి కరయోర్మౌళనాద్బాహూర్వర మేళనాచ్చ
 ద్వౌ ద్వౌ మిలితాస్సహాఘణాస్సర్పా ఇవభాన్తితిభావః అత్ర సర్పా
 స్సృఘణయోరితి పాఠస్సవచః యద్వాసర్పా స్సఘణయోః మిలిత్యే
 వా ద్వౌ ద్వౌ విలసతఇవేతి పాఠస్సవచః ద్వౌ ద్వౌ సర్పాస్సఘణ
 యోర్మిలిత్యా విలసత ఇవేత్యన్వయః ఇవేత్యుత్పేక్షాయామ్ సుధా
 ప్పుడేతి త్వత్-టాక్ష రూపేతిభావః తందుగ్ధాభిసన్ని భతాదృశేచ్ఛా
 యంత్యాం హయవదన మిన్దస్థితమయేహమయే॥

శ్లో॥(7) త్వదీయచ్ఛాయాతో భవతిహిమరుజ్జృంభిలమిదమ్|

ధియానిర్మిథ్యైవాం భజతిపురుషః కాస్తుభమణిమ్|

అముష్యా ఉద్భూతం పిబతియది మర్త్యైఽమృతరసం

భవేద్విష్ణుస్తం త్వాం హయవదనమిన్దస్థితమయే॥

ఇదం హిమరుజ్జృంభలం చంద్రబింబంత్వదీయఛాయాతః ప్ర
 భవతి క్షీరసాగరాచ్చంద్రస్యజాతత్వాచ్ఛాయాయాః క్షీరసాగరత్యము
 క్తంభవతి వస్తుతస్తు ఇదంచంద్రబింబంజలమయ మేవహయాసనకాన్త్యా
 రుచిమద్భవతీతి చంద్రబిమ్బంహయాస్యదిష్ట్యేవ భవతీతిభావఃభవతీత్య
 నేనలద్యాపితస్తర్గయాచసస్య సత్త్వాదేవ చంద్రస్వీయం దీప్తిరిత్యు

క్షంభవతిపురుషధ్యాతా విష్ణుశ్చ ధియాబుద్ధ్యామృతేణచ ఏనాం
 ఛాయాం దుష్టామృతం చ నిర్మథ్య కాస్తుభమణిం భజతిపాయానన
 చ్చాయాంబుద్ధావారోప్య యే ధ్యాయంతి సేనాహద్విష్ణుసహవత్వం
 బ్రహ్మవస్తే ఇతి వాస్తవార్థః మర్త్యః అముష్యాః నిర్మథ్య మానా
 యాః ఛాయాయాన్సకాశాత్ దుష్టభేషకాశా దితీచ ఉద్భూతమ
 మృతం శుఖం యది పితృ సుధాం పితృతీచ విష్ణుర్భవేత్ విష్ణుత్వ
 మ్నాపున్నయాత్ విష్ణువదనమరోభవేదితిచ పూర్వత్ర సారూప్యమత్ర
 సాయజ్యమితిభేదాన్నిపానరుక్త్యమ్।

శ్లో॥ (8) అహోసిష్టానన్త్యప్యఖలవిబుధాన్ప్రద్రుచిభరే।

• పిపాసన్తి జ్యోత్స్నా చరణపతగా నిర్భరరసమ్।
 ఇమేతిష్టానన్త్యప్యహిపతిముఖా నిర్వవిబుధాః
 విభాపద్యేశ త్వం హయవదనమిన్ద్రస్థితమయే॥

హే విభాపద్య తాన్నినిభే వద్యోసిధివిశేషః హేళక అహోచిత్రమ్
 అఖలా విబుధాః పణ్డీతా దేవాశ్చ త్వద్రుచి భరేసిష్టానన్తిన్నాతుమి
 చ్చన్తి అపిన విరోధో ద్యౌత్యతే పణ్డీతానామపి త్వద్రుచి పూరే
 గజ్ఞా ప్రవాహభ్రాన్తిర్భవతీతి నస్తుతస్తు పణ్డీతాన్నాం భగవత్కాన్తి
 న్నానం యుక్తమేవని రన్తరధ్యానవిషయత్వాద్భగవత ఇతిజ్యోత్స్నా
 చరణపతగాః చకోరాః చరగతిభక్షణయోరితిధాతుః తథాచాత్రవ
 యాంభక్షణమ్ చన్ద్రికాం భక్షయన్తి పత్రిణోయే తే ఇత్యక్షిరార్థః
 నిర్భరో రస ఆనందః యస్మిన్ తద్యథా తథా త్వద్రుచిభరే పిపాసన్తి
 త్వద్రుచిభరం పాతుమిచ్ఛన్తి త్యర్థః యద్వా త్వద్రుచిభరేయో నిర్భ
 రోరసః అమృతం తం పిపాసన్తిత్యన్వయః అనేనచన్ద్రికాసామ్యం దు
 చిభరగ్య వ్యజ్యతే ఇమే అహిపతిముఖాఅదిశేషప్రముఖాః ముఖపదే

న గరుడవివ్వజేనాదీనాం గ్రహణంః త్యవిబుధాః నిత్యసారథాః
 నిత్యసన్నహితా అపీత్యర్థః త్వద్రుచిభరే తిష్ఠాస్థి స్థాతుమిచ్ఛన్తి
 దుగ్ధాబ్జిభా న్యేతిభావః వస్తుతస్తేషాం త్వత్పురస్థితీత్యుక్తేవేతిభావః
 ఇమే ఇత్యనేన బ్రహ్మాదీనేవితం హయగ్రీవం హృదిపడికర్ష్య ధ్యాతా
 యం ధ్యాయంతివ్యజ్ఞతే!

శ్లో॥ (9) ఇమాం ప్రస్తుం వాఙ్మనోమయరవనితా లేపయితుమ్!

ప్రహం ధర్తుం సాతుం ప్రతికృతిమధారోకితుమహ!

తథాస్మాతుం స్థాతుం ముఖ్యపరిమలేఽమూం కలయితుం

రుచిం తే శ్రీమన్ త్యాంహయవదనమిన్దుస్థితమయే!

పేశ్రీమన్ తే ఇమాం రుచిమురవనితాః వస్తుమాచ్ఛా
 దయితుం నిత్యేన వస్త్రత్వేన ధర్తుమిత్యర్థః. వాఙ్మనో తథా లేపయి
 తుమక్లే ఇతి శేషః వాఙ్మనో చందనభ్రా న్యేతిభావః. తథా ధర్తుం
 వాఙ్మనో మల్లీనుమ భ్రా న్యేతిభావః సాతుం వాఙ్మనో సుధాభ్రా
 న్వా. ఇహ రుచా ప్రతికృతిం స్వప్రతిబిమ్బమాలోకితుం ద్రష్టుం
 వాఙ్మనో ముఖ్యభ్రా న్వా తథా ఇహ స్మాతుం వాఙ్మనో గజ
 భ్రా న్వా ఇహ స్థాతుం వాఙ్మనో ప్రాసాదభ్రా న్వా అమూం రుచం
 ముఖ్యపరిమలేద్యో వ్యే తామూలే కలయితుం వాఙ్మనో మూర్తా
 చూర్ణభ్రా న్వా శ్రీమన్తా హి తాంబూలవిశేష సుధాస్థానే ము
 క్తాచూర్ణం ఊపన్తి యద్యా సుధాభ్రా న్వా ఇతి వాద్యమ్!

శ్లో॥ (10) రుచిస్తేషాతా లే ఫణిపతిమహద్భూతి ధరణౌ!

పయోమౌఘాధివ్యాజాద్దివిసుధనదీదంభత ఇయమ్!

ద్యుభూమ్యస్తశ్చంద్రచులత ఇతి లోకత్రయమభి

ప్రవృత్తా విజ్ఞోశ్రీహయవదనమిన్దుస్థితమయే!

హేవిష్ణోతే తవరుచిః పాతాళే ఘణివతి మిషాద్భ్యాత్విధరణౌ
పయోమ్భా ధివ్యాజాద్భ్యాతిదిపి స్వర్గజ్ఞా వ్యాజాద్భ్యాతి ద్యావాభూ
మ్యుస్తరాళే ఆకాశే చంద్రోవ్యాజాద్భ్యాతి ఇత్యేవం లోకత్రయమభి
ప్రవృత్తా అభివ్యాప్యస్థితా తవవిష్ణుత్వాత్స్వద్రుచిరపి విష్ణు త్వగుణ
నత్యేవేతి భావః ఆన్దుస్థితం (శ్రీ)యుక్తం హయవదనమయే॥

శ్లో॥ ఇయం తేవామూఙ్మై లసతి కమలా కిం కిముతటి।
ల్లతా కిం సావర్ణీ హిమరుచిఃలా కిన్నధనవా।
మరీచిస్సౌరీకిం కిము మురరీపో విద్రుమలతా।
నయా సంస్తీప్తం త్వాం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥(11)

హేమురీపోతేనామాం కేయా లసతి సేయం కమ లాలక్ష్మిః
కిమ్ తటిక్కిమ్ సావర్ణీ లతాకిమ్ అధవానవా హిమరుచిఃలా కిన్న
రాగార్థం సవత్విపకేషణమనవాసారీ సూర్యస్వేయం మరీచిః కిమ్ వి
ద్రుమలతా కిం యావాకా వాభవతు అనయాతుత్వం దీప్యసేఇత్వా
హ అనయాదృశ్యమాన వ్యక్తివేశేషణ సమ్యగ్స్తీప్తం హయవదనమి
న్దుస్థితం త్వామహమయే॥

శ్లో॥ విభోదాసేరాణాం త్వయి భవతి యారాగలహరీ।
త్వదిచ్ఛా తస్సేయం విలసతి సుహృపాకృతిరిహ।
ఇదం సంశ్లిష్టసప్త్యం క్షిపసి తటిదాలిగ్గీతశర।
త్వయోదం త్వమీశం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥(12)

హేవిభో త్వయి విషయే దాసేరాణాం దాసానాం యారా
గలహరీ భవతి సేయం త్వత్సంకల్పవశాత్సు సుహృపాకృతిర్నతీ శోభన
సౌందర్యాకరవతీ ఇహ త్వయి విలసతి అనయా సంశ్లిష్టః ఇదం

సంక్లిష్టస్త్వం తటిచాలక్లితం శారదం మేఘం క్షిపసి తిరస్కరోషిత
ద్వద్యాసీతిభావః॥

శ్లో॥ రమాచ్ఛాయాక్రాంతః క్షిపసి సవభానుద్యుతిరుహీ॥
పరీతం త్వం రావ్యక్షితిధరమధత్వద్రుచివృతా॥
రమాచంద్రాచ్ఛాయావృతమపి సువర్ణక్షితిధరం॥
క్షిపత్వబాహుత్వాం హయవదనమిస్తుస్థితమయే॥ (13)

రమాయా శ్చాయయా ఆక్రాంతః వ్యాప్తః త్వం సవస్య
భానోద్యతిరుర్యా పరీతం రావ్యక్షితిధరం కైలాసం క్షిపసి అధత్వ
ద్రుచివృతా రమాపి చంద్రాచ్ఛాయావృతం సువర్ణక్షితిధరం మేఘం
క్షిపతి హే అబాహుత్వామయే॥

శ్లో॥ భవచ్ఛాయాయుగ్మావృతిశుభగమేతద్బ్రీభువనమ్॥
కవిత్మౌజచ్ఛాయాపరివృతసభోభాగరుచిరమ్॥
సుగంగాశోణద్వయ్యసవరతసక్తక్షితిఫణి॥
స్ఫటాభోగాధన్యంహయవదనమిస్తుస్థితమయే॥ (14)

భవతోర్దమృత్యోశ్చాయా యుగ్మస్య ఆవృతినా సుభగంసు
వరమేతత్పరిదృశ్యమానంబ్రీభువనమ్ కవేశ్శక్రస్య త్మౌజస్య అక్లార
కస్యచఛాయాభ్యాంపరివృతేనసభోభాగేనరుచిరమ్ తథాశోభనయోః
గంగాశోణద యోర్యాద్వయీతయా అనవరతసక్తా క్షితిర్యత్రతత్
తథాఫణినామాదిశేషాదీనాంస్ఫటాః ఫణాః లక్షణయా తత్సామణ
యః భోగాశ్వరీరాణితమృక్తమధః అధోలోకః యత్రనిత భవతీ
తిశేషః భవచ్ఛాయాయుగ్మావృతాద్యైఃకవిత్మౌజచ్ఛాయాపరివృ
తేన భాతిక్షితిస్తుగంగాశోణద్వయసజ్జతి శాలినీవభాతి సాతాళస్తుఫణి

మణిభోగద్వయచ్ఛాయా నల్లరణవభాతీతి భావః అత్ర వివిశుక్రతుజ
రూపేణభువిగడ్గాళోణరూపేణపాతాళే ఫణిమణిభోగరూపేణచ యు
వయోశ్చాయాద్వయం భాతీతి వ్యజ్యతే।

శ్లో! భవచ్ఛాయాయుగ్మవ్యతికలన జాతాచనరుచిః।
ప్రహీరం మాణిక్యంభజకహృదయే సజ్జమయతి।
ప్రతాపంకీర్తింవాకిముతనుతయాబ్రహ్మసభవా।
విభర్తిత్వాం భూమౌ హయవదనమిన్దుస్థితమయే।(15)

భవతీ చభవాంశ్చ భవంతౌపుమూఁ ప్రీయేత్యేకశేషః భవ
తోశ్చాయాయుగ్మవ్యత్యతికలనేనమేళనేనజాతాతాతాచనరుచిః భ
జకానాంహృదయే ప్రకృప్తంహీరం వ్రజం మాణిక్యచ్ఛ సజ్జమయతి
హృదయేన యువాం చిన్తయతఃపుః హృదయేయువయోశ్చాయా
యాం లగ్నాయాం హీరమాణిక్య సమ్మేళనమివభక్తో ముగ్ధత ఇతి
భావః బ్రహ్మ పరబ్రహ్మభూతస్సభవా త్వైవ ప్రతాపం కీర్తించ త
నుతయాశరీరత్యేనవిభర్తికిమ్ కీర్తిః ప్రతాపశ్చేతిబ్రహ్మణ ఉభాగుణౌ
ఉభేశరీరేభవతః తత్రకీర్తిశరీరకం బ్రహ్మభవాప్రతాప శరీరకంబ్ర
హ్మభవతీచేతిభావఃకీర్తేశ్వరత్వాత్ ప్రతాపస్యలరుణత్వాచ్చేయము
త్పైతౌహేభూమౌ యత్రనాన్యత్పశ్యతి నాన్యచ్ఛృణోతినాన్యద్విజా
నాతిన భూమా తస్యసమ్బుద్ధిః॥

శ్లో! సితామృజౌపాదాధ్వజకులిశపద్మరిదరితౌ।
నఖజ్యోత్స్నాధూత ట్రకటభజకాత్మాస్థతమసా।
నుధీధీనంజ్ఞాదరుణితతలామాంసశతమా।
భవంతలబ్రహ్మణంహయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (16)

ధ్వజకులిశ పద్మాదిచక్రందరశృంఖల తీమయత్ర సజ్జాతాస్త
 ధోక్తతదస్య సజ్జాతమితి తారకాదిత్వాది తచ్ఛ నఖశ్యోత్సయాం
 నేన సఖానాం చంద్రకలాయితత్వముక్తంభవతి ఘాతమపాకృతం ప్ర
 కట ముత్కటం భజకానా మాత్మని హృదయే అస్థత మనమ జ్ఞా
 నాత్మకం యాభ్యాస్తౌ సుఖీనాం విదుషాం ధియోబుద్ధేస్సఘిష్టాఽఽ
 గాదివ అరుణితం తలమధోదేశః యయోస్తానిరస్త రథ కబుద్ధిసన్ని
 ధానేన యోగిబుద్ధేః కఠినత్వాత్ దృద్ధిఘర్షణాత్పాద యోరగుణత్వ
 మితిభావః యోగబుద్ధిర్యద్యకఠినా తర్హి సంసారమేవనత్య జేదితిశో
 ధ్యమ్ మాంసశతమా బలిష్ఠే అన్యథా అన్త్రాదీనాం బహిర్దర్శనేన
 శోభాహైన్యం స్యాత్ సితామృజౌ శ్వేతారవిష్ట తుల్యాపాదాబి
 భ్రాణం భవంత మిత్యన్వయః॥

శ్లో॥ సమద్దేవిమాభిస్థితసురమహీజాతకుసుమ।

ప్రవగ్మాధ్వీబిస్తుప్రతతిపరిషి కైకచరణమ్।

మహేంద్రాచ్యున్నస్తస్థగితమణికోటిరమణిభా।

ప్రదీప్తాన్యజ్ఞాఙ్గీ హయవదనమిన్ద్రస్థితమయే॥ (17)

సమన్త్రాయాదేవ్య శ్చ చీప్రముఖాః పుంవత్కర్మధారయేతి
 పుంవద్భావః తాసాంమోభిస్థితేభ్యః సురమహీజాత కుసుమేభ్యః
 పారిజాత పుష్పేభ్యః ప్రవగ్మాధ్రువమ పాయేపాదానమితి పచ్చ
 మీ సచ్చమితి యోగవిభాగాత్సమానః యా మాధ్వీ బిస్తుప్ర
 తతిః మకరబిస్తుసప్రతిః తయా పరిషిక్త మేకం వామంచరణాయస్య
 తమ్ మహేంద్రాదీనామున్నస్తేషు మక్తకోసరిభాగేషు స్థగితా యే
 మణికోటిరా మణిమయాని కిరీటాని శాకపార్థివాదిత్వాదుత్తపద
 లోపినమానః తేషు యేమణయః తేషాం భాభీర్దీపాయితాభిః కాన్తి
 భిః ప్రకర్షేణ దీప్తః సీరాజితః అన్యః అబ్జమివాఙ్మీరజ్ఞాఙ్గీః ఉ

పమానానీతి సమాసః యస్య తమ్శచీన్ద్రాగారీక్షాదావాణీహిరణ్య
గచ్ఛా ఇత్యేవం ద్వౌత్వా దమ్పతీయుగపత్తస్యపాదాజ్జయోర్నమత
ఇతి శ్రీణాం వామపాదసేవా పుంసాందక్షిణపాదసేవా చ లభ్యతే
ఇతి భావః॥

శ్లో॥ నటజ్ఞాటాటీరోన్మృకుటతటరిజ్జత్సురనదీ |
తరణప్రోద్ధుప్తస్ఫుటజలజసాదృశ్యచరణమ్ |
పదాబ్జోద్యచ్ఛాన్వీరసభరసమాస్వాదముదిత |
స్వయముభప్రస్తావం హయవదసమిన్ద్రస్థితమయే॥ (18)

జటాటీర ఏన జటాటీరఃస్వార్థికోఽన్ నటతోజటాటీరస్య
ఉన్మృకుటతటేఉన్నతరోదేశే రిజ్జన్త్యా స్సురనద్యా స్తరజై కరణైః
ప్రోద్ధుప్తః ఇతి వర్తమానే క్తః ప్రకర్షణ ఉన్మోష్యమాణం స్ఫుటజల
జసాదృశ్యం వికసితకమలసాదృశ్యం యస్య తచ్ఛరణంయస్యతమ్ హ
యవదసచరణ మచ్ఛాజసదృశమితిసురనదీ తరణర వవ్యాతే సఃవ్యా
ఖ్యాతీతిభావః హయవదసచరణాబ్జచలికాలే శివశిరిసిలగ్నో మధుబిన్దు
లేన సురనదీ ఇతి మధుబిన్దుమత్త్వాదిదం చరణమమ్బుజమేవేతి గజ
యాప్రతిపాద్యతే ఇతి ధ్వనిః ఉజ్జమివపదం పదాబ్జముపమిణిం వ్యా
ఘ్రూదిభిరితి సమాసః తస్మాదుద్యన్నావిర్భవన్ యోమాధ్వీరసభరః
మకర్దవాతిశయః తస్యసమాస్వాదేన ముదితస్యస్వయమ్భుసః బ్రహ్మ
ణః ప్రకృప్తః స్తానఃస్తుతిర్యస్యతమ్ స్వయంభుసా సహప్రస్తావః ప్ర
జ్ఞోయస్య తమితి నా ఏతే శశమ్భుబ్రహ్మణోరపి హయానస పాద
పద్మం సేవ్యమితి ఫలితమ్॥

శ్లో॥ సమదేవీకైశ్వభ్రుమరం కరఖ్యాపితనిజ |
స్ఫుటాబ్జత్వప్రఖ్యాత్యనువచనసన్నాపురపదామ్ |

అపాజ్ఞస్తన్వానాం చరణకరులేభ్యజ్ఞనుషమాం|

భజంతం శ్రీకాంతాం హయవదనమిన్దుస్థితమయే| (19)

ఏవం హయవదనచరణౌ ధ్యాత్వా తదజ్ఞత్వేన లక్ష్మీచరణం
ప్రార్థయతి కవిః సమస్తీనాం దేవీనాం కైశ్చేషు యో భ్రమరవికరః
తేనభ్యాపితా యా నిజా స్ఫుటాజ్ఞత్వప్రభావః తామనువచస్తీతి అ
నువచనాః సస్త్రశ్చేష్టా నూపురాః పదయోర్యస్యాస్తామ్ పదస్యస్ఫు
టాజ్ఞమితి ప్రభావతిరస్తిసాతు వదలగ్నేః దేవీకైశ్చాగతైర్భ్రమరైః
పభ్యాప్యతే బహుళసారభవూర్ణమపి కైశ్చన్యైకైఃపదస్య అజ్ఞత్వా
దేవపదే భ్రమరాణాం ప్రవేశ ఇతి జ్ఞాయతే ఇతి భావః ఏవం యుజ్ఞా-
రహ్యతేన భ్రమరైః కీర్త్యమానాం పదాబ్జప్రభావతీం నూపరాశ్చి
జ్ఞాన్వాజేన అనువదన్తి వేత్సుత్రేక్షా చరణకమలే హయవదనస్యేతి
భావః అపాజ్ఞైః కటాక్షసాతైః భృజశోభాతన్వానాం శ్రీయాలో
కితం హయవదన చరణం సభృజం పద్మమివ భాతీతి భావః శ్రీకా
మసాజ్ఞానీలా ఇతి ప్రసిద్ధిః ఏతాదృశాం శ్రీకాంతాం లక్ష్మీనామికాం
ప్రియాం భజంతం వామాజ్ఞే బిభ్రాణ మిత్తర్థః|

శ్లో॥ సఖారోఽసద్యోతప్రతిలితదేవీకచభర|

చ్ఛూద్యతామిన్ద్రుతికలనజస్నేహచరణామ్|

కటాక్షాబ్జవాలాన్చితపదివదామ్భానుహయగాం|

దధానం చంద్రాస్యాం హయవదనమిన్దుస్థితమయే| (20)

సఖైరేవ అగోఽసైస్సూర్యకిరణైః ద్యోతేన ప్రకాశేన కర
ణేన ప్రతిలితః ప్రభూషితః సఖానామేవ అగోఽస్రాణాం ద్యోతేన
ప్రతిలితఇతి వా యః దేవీనాం దేవాజ్ఞానాం కచభరః దేవస్య శ్రీ
దేవీఇతి పుంయోగే జీమ్ తస్యభలేనవ్యాజేన ఉద్యదావిర్భవద్యతా

మిశ్రం తస్య వ్యతికలనేనమ్మరేణజః జాతః యఃస్నేహఃసుహృద్ధ
ర్మః తైలఞ్చ తద్యుక్తే చరణేయస్యాస్తామ్ వ్యతికలనజః స్నేహఃయ
యోహౌ చరణౌ యస్యాస్తామితివా పద ఖ్మీర్వణో శ్రీయామి
త్యమరః స్వసఖైః ప్రతిలిగితత్వాత్కవిభరేవరణయో స్నేహపరిపీడి
తిభ్యవ్యతే కచభర సఽస్పర్శాచ్చరణయోః కచభరసమ్మన్దితైలసం
యోగః అసీదితి వాస్తవార్థః సూర్యేణాపి తామిశ్రం దీప్య ఇతివితే
నాధః సఖిగోచిమా కేశపాశనైల్యం భృశం ప్రతిభాతీతి తత్పరిచారః
యద్వాః హయా త్వేన లక్ష్మ్యః కర్తృమకర్తృమన్యథా కర్తృం చ శ
క్తిరస్తీతి సూర్యకిరణైరపి దేవీసంజ్ఞ-త్వేనతామిశ్రం ద్యోత్యతేఇత్యవి
రోధః ఏవంభేషు అగ్నోనైవమారోప్య తద్భాషితత్వపు రహా
రేణ కచభరే తామిశ్రత్వాపకాత్ లక్ష్మ్యః ప్రకృతిత్వంవ్యవ్యతే
(ప్రకృతిర్తామ) కటాక్షాణమేవాబ్జానం వ్రాతేన సమూహేనల
ర్చితౌ పతేర్హయవదనస్య పదామ్భోహమా యయా తామ్ ఏతేనహ
విప్రీత్యం సూచ్యతే చంద్రాస్యాం లక్ష్మీం దధానమ్॥

శ్లో॥ పదామ్భోజచ్ఛాయారసభరనిమజ్జత్కమరధీ।

సమాలమృన్మల్భానరణసుమణీనూపురగణౌ।

మనో భూతూణీరప్రేతిభటసుజఙ్ఘ్రియరమే।

యవామమౌజాక్షీం హయవదనవిన్దుస్థితమయే॥ (21)

హేప్రియలక్ష్మీ ఆత్మా హి ప్రియస్సర్వస్య హేరమే లక్ష్మీః
ఇన్దుస్థితం హయవదనమ్ ఇన్దుస్థితామమౌజాక్షీంచేతి యవామహ
మయే శరణం ప్రాప్నోమి కీదృతౌ యవామ్ పదామ్భోజయోశ్చా
యారసభరే నిమజ్జతోః కమరయోర్ధియః తద్విషయః బుద్ధేరిత్యర్థః
నిమజ్జంతాకమతావిమావితి ధియ ఇతి వా సమాలమృ ఇవాచరతో

రాలమ్మభూతయోరిత్యర్థః గుల్ఫయో రావరణభూతః శోభనః మణి
మయనూపురగణః యయోహై గుల్ఫా గూఢో నూపురగణ చ్చ
న్నా చేతి బావః మనోభవస్త్రాణీరిస్య ప్రతిభతు శోభనే జ్ఞకైయ
యోహై తథోక్తాః

శ్లో॥ నుచర్ణాద్విపానక్రితీతితలజర మ్భృతః యుగః।

ప్రతిద్యన్మాప్యగుద్యయ్యనవరతసంశ్లేషసుభగామ్|

స్వకోశోరాధ్యాపాద్యపక రిస మోరుం ప్రియ ర మే!

యలవామమౌజాక్షీం హయనదనవిన్దుస్థితమయే॥ (24)

సువర్ణాద్రి ప్రాస్తక్షీతితలమధ్యాత్సువర్ణభూతలం తజ్జన్యరమాభ
తరుణ్యగన్య ప్రతిష్ఠద్వి సీ ప్రతిభాటభూతా యా ఊసుద్వయీ త
స్యా లనవరతం యః పృష్ఠరసంక్షేపః తేన సుభగామ్ ఇత్యమ్భాజా
క్షీమిత్యస్య విశేషణమ్ సువర్ణరమాభతరు యగతుల్య నిరస్తరసంక్షే
పశాల్యారుద్వయవతీమిత్యర్థః సువర్ణశీతోజ తం హి సువర్ణమయ
మ్భనః స్యకోశసాం దేవానాం రాజ్ఞాన్ద్రస్య వాహభూతో యో
ద్విధః ఐరావతః తత్కరేణ సమాఉగూయస్య తమితి హయచదసవిశే
షణమ్।

శ్లో॥ పయో మౌఞ్నిఘ్నార్క్రీప్తిభటదుకూలావృతః టి॥

తటభాజతా-శ్చవలయ మచిసిర్ధూతతలనా |

హిరణ్యక్షోణీ భృత్కృతక సునితమ్కా (పియ రమే)

యు నామమౌజాక్షీం వాయనదనమిస్తుస్థిగమయే॥ [23]

అమ్మోనిధిశబ్ద స్వముద్రేహః పయోమ్మోనిధిః క్షీరస
ముద్రః తస్య ఊర్మిభిః ప్రతిభతేపజలాజ్ఞలోత్తయోఽతిస్వచ్ఛా ఇతి
తద్వత్ప్రయోహ్యస్మియాపమశిశ్నేతం భవతీత్యుక్తిగ్రహణమ్ కించ

ఊర్జితవద్వస్త్రీమపి న్యూనాధిభావమావద్యతే॥ వయవేషుః పుర
ఫలాత్కారవత్త్వే దిత్వప్యూర్మిసాద్యశ్యమ్ ముకూలేన ఆవృతే॥
టీతశే బాజతః కాశ్చీవలయస్య సావర్ణమేఖలా మణ్డలస్య రిచినా
నిర్ధూతా తులనాసాద్యశ్యం యయోస్తే అనుపమావిత్సర్థః హిర
ణ్యం స్వర్ణం రజతశ్చ తస్మయకర్వితకటావివశోభనా నితమ్బా
యయోస్తే ఇత్యన్వయః॥

శ్లో॥ విరిచ్ఛాను త్పాదానుమితససోజత్వగణః॥

స్వనాభీరాజీవంపరివృతవతీ పద్మనిలయా॥

యతోనాభీవద్యే దృగభినిచయం పాతయతి వా॥

సదా తం శ్రీనాథం హయవదనవిన్దుస్థితమయే॥ (24)

విరిచ్ఛస్య పద్మజస్య అనుత్పాదేన ఉత్పత్త్యభావేన అనుత్పా
దకత్వేన వా హేతునా అనుమితః స సరోజత్వం సరోజత్వాభావవన
గుణస్యాఘోయస్యతత్ స్వస్య లక్ష్మ్యోనాభీరాజీవం రాజీవమివనా
భిం పరితో వృతవతీ ఆచ్ఛాదయన్తి సతీ పద్మనిలయా లక్ష్మీః య
తో యస్య నాభీరూపే పద్మే దృశామేవ అభీనానిచయం పాతయ
తి ప్రసరియతి తం శ్రీనాథం సదాప్యయే సదాపి పాతయతి తద్వతి
వా ఇయం నాభీ సపద్మమ్ పద్మజానుత్పాదాత్ వ్యతిరేకద్వైస్తాస్తా
యథాశ్రీహరేర్నాభీ ఇతి ప్రయోగః స చ ప్రసిద్ధపద్మస్యాపి పద్మ
జానుత్పాదాత్పాద్యవికలమేతదివాచ్యమ్ ప్రసిద్ధపద్మం పద్మం స
భవత్వేన కిన్తుపరినాభీరేవ పద్మమితి వివక్షితత్వేన తత్త్వాపి పద్మ
త్వాభావస్య అస్మాకమిష్టత్వాత్ నాభిమ్పరివృతవతీత్యనేన లజ్జాగ
మ్యతే యన్నూనత్వాన్నదం తద్దిహియాచ్ఛాద్యతే వస్తుతస్తు స్త్రీ
ణాం నాభీదర్శనస్య అయుక్తత్వేన ముకూలాచ్ఛాదనం తస్య ఆవశ్యక

మన అతవన హిపురుష మోహయితుం కయాచిద్విలాసిన్యా కదా
 చిన్నాభీప్రదర్శ్యతే పద్మనిలయేత్యనేన మమ పద్మమన నిలయ ఇతి
 భగవన్నాభీపద్యే స్థాతుం రమా వాఙ్మతీతివ్యజ్యతే అతివన నాభి
 పద్యేద్వగభిప్రేషణమ్ అభిత్వారోపణపద్యే అభిస్థితేస్స మూర్ఖవిర
 త్యేనభగవన్నాభీపద్యే మద్ద్వగళయః స్థాపయితవ్యా ఏవనోచేన్మ
 రద్దాలాభేన అశయో నభవిష్యన్తితి వ్యజ్యతే అనేన చ లక్ష్మ్యాః భ
 గవన్నాభీపాదర్శ్య సమాకృష్టవయసత్వం వ్యజ్యతే తేన చ భగవన్నా
 భీన పద్మతుల్యా నాపిలక్ష్మీనాభితుల్యా కిన్తు సర్వాధికేతి ఫలితమ్
 శ్రీ నాభమిత్య నేన లక్ష్మీయగ్తోభగవాన్ ధ్యేయ ఇతివ్యజ్యతే నా
 తివికసితం నాతిమికుభితశ్చ కమలం నాభివదగాధం భాతీతి పద్మ
 సామ్యం నాభేర్భోధ్యమ్॥

శ్లో॥ లవన్నాభీపద్యేనుమితసురగక్లాత్వసుషమా॥

ప్రవాహాభిక్రాన్తిప్రథితహిమభూమిః శంతులమ్॥

జగత్త్రేహామృతాతిశయసహనాత్మస్తవిపుల॥

స్ఫురిన్నాభీపద్మం వాయవదనవిష్టస్థిలమయే॥ (16)

లవన ప్రకాశవా వికాసహిని చ యః నాభీరూపః పద్మః తేన
 అనుమితం సురగక్లాత్వం యేవతేన యస్యతస్యేతివా సుషమాప్రవా
 హేణ సుషమాప్రవాహస్య వా అభిక్రాన్త్యా అభివ్యాప్త్యా కరణేన
 కర్త్యా నాప్రథితా ప్రకటికృతా హిమభూమిశంతులా యస్యతి
 మ్ ఇయం సుషమా సురగ క్లాభవితమర్హతి వికసత్పద్మవత్త్వా
 ద్యథా గక్లా ఇతి ప్రయోగః గక్లాయామిన సుషమాయామపి గ
 క్లాన్తిమత్తే అన్యథా వికసితంపద్మమర్హి నోపలభ్యేతేతి భావః లవ
 వ్యకేషణేన పద్మం జలావపనీతం ముకుళితం న్యాదితి వికాసమత్త్వాదీ

దం జలస్థిరమేవవద్మమ్ జలస్తునుషమేవేత్సుక్తమ్భవతిఅయంహయగ్రీ
 వ్రా హిమాద్రిభవతుమర్తతి సురగజ్జవత్సావ్యభా హిమాద్రిరితి
 ప్రయోగః యద్యపి గజ్జాభవ్యవ్యస్తి సురగజ్జాకాశగజ్జా తు హి
 మవత్సేవవత్వాకాశే ఇత్తిభమితవ్య మ్మయూర్తత్వాన్న చ శివశిగ
 స్యపీతి వాచ్యమ్ శ్రీహంపాశ్చితి భానాత్ యద్వా గజ్జాయాశ్చి
 రస్యేన శివస్య వ్యాప్తిః సర్వభిత్తోజ్జ ఇతి అభిక్రాంతిపదేనశివస్య
 నిరాసః సుషమావ్యాప్తోఽయం భగవాన్ గజ్జావ్యాప్తోహిమవానివ
 భాతీతి భావః జగత్త్రేతాయాః త్రిభువనస్య య ఉన్మేషః ప్రళయే
 లీనస్య ప్రపంచానఘానాదుర్భావే యోవిభాసః తస్మాత్తిశయం సహ
 తే ఇతి సహసమ్ కుతః అత్యంతవిపులమ్ స్ఫురత్ నాభీమాపం ప
 దంయస్య తమ్ భగవన్నాభీపద్మాదేవ జగత్త్రయస్యా విర్భవాదతి
 విపులత్వమ్ త్రిభువన సంఘ్నైగాపి నవ్యధతే ఇతి వక్తుం స్ఫురితి ఇ
 యం నాభీతివిపులా జగత్త్రేతో నేమాతిశయసహత్వాత్ ఆకాశవ
 దితిప్రయోగః॥

శ్లో॥ అపి బ్రూషేత్వన్నస్వసంహరిమధ్యావతంతామ్।
 వలగ్నానానేనవ్యతికలితవిర్మధ్యలలం।
 త్వయా త్రాతోదన్తిత్వపరమిన సః కాతుకించమ్।
 మదాత్మా రామ త్వంహయావదసవిస్వస్థితమయే॥

హేవ్యతికలితవిర్మధ్యలలం వ్యతికలితా సజ్జతాన్విర్మధ్యా
 మధ్యభాగహీనా గగనావలగ్నతి భావః మధ్యపదము పలక్షిమ్
 ఆది మధ్యాస్తహీనేతి చ లలనా శ్రీః లక్ష్మీః యస్య తస్య సమృ
 ద్ధిః లక్ష్మీసహితేతి యావత్ త్వంః స్వస్యసంహరిన్నిరసిహః మధ్యా
 వతరః యస్య తస్య భావస్తతా తామ్ ఆదిరవతారో మత్స్యః అ
 స్త్వః కలికితి తదీతరే మధ్యావతారా ఇతి సరసింహవతారస్య మ

ధ్యాయం ప్రాప్తమ్ సర్వేష్య వతారా విరాజస్య కాళాధ్యవనీతి అవ
 తారవా విరాజేవ తిథా చ సరహరిర్మధ్యావతారో యస్య తస్య వి
 రాజోభావః స్వసమ్బుధిసమ్ ఇతి అక్షరార్థః ఏతేషా హయగ్రీవో వి
 రాడితి ఫలితిమ్ స్వవిరాట్పురుషత్వమితి యావదర్థః అనేన వలగ్నేన
 మధ్యేనకరణేనబ్రూహేగగనతుల్య స్తనమధ్యమేవ తవ విరాట్పురుష
 త్వంసః ప్రతివ్యాఖ్యాతి సాతాళ మ్నాదముకాలం ద్యౌర్మధ్యమ్ సత్య
 లోకశ్శిరశ్చ విరాట్పురుషస్యేతి హేతోరితి భావః ద్యౌర్మామ చ
 ద్వాది భ్రమణస్థానమ్ స తు స్వర్గః అస్త్ర స్వస్య సరస్య పరమాత్మ
 నః సరీయతేన క్షీయతే ఇతి సరః పరమాత్మా నారాయణో నామ
 సరోనరాణామితి ప్రయోగశ్చయో హరిమధ్యావతరః వారేస్సిం
 హస్య మధ్యమివ మధ్యంయస్య స హరిమధ్యః సచాసావవతరః త
 త్రామసింహమధ్యతుల్యమధ్యభాగవదవతారత్వమిత్యర్థః ఇతి ప్రతీయ
 తేత్వన్మధ్యేద్వపై సఃసింహమధ్యావతారో భవానితి ప్రతీయతే ఇతి
 భావః తవ సింహమధ్యస్య నద్యశీయన్మనిర్మధ్యా లలనేతి వక్తుం స
 మ్బాధనమ్ విరాజస్తన పశ్యతి ర్భార్యేతి సఖాచీమితి వక్తుం స
 మ్బాధనమితి వాస్తవార్థః ఏతావతా తవ సింహమధ్య త్వన్న ఏకం
 కాతుకపదమితి ఫలితిమ్ హేమదాత్మా రామ మమ ఉత్మహి మన
 సిరసుతే ఇతి తత్సమ్బుధిః త్వయా దనీగజేష్ఠః త్రాత ఇత్యపరంసః
 కాతుకస్య స్థానమ్బుధిః సింహమధ్యేన గజస్త్రాత ఇత్యాశ్చర్యమితిభా
 వః గజాతిర్యగ్జన్మమపి త్రాతవానితి మత్ప్రాగార్థం భవద్భ్యానంశ్చాతు
 కమితి వాస్తవార్థః ఇవ శబ్దేన స ఏవ ఆశ్చర్యస్తవ తు నైవాశ్చర్య
 మ్ ఫణిపతిశాయినః గరుడధ్వజస్యేతి చ విరుద్ధవస్తుద్వయ సామానాధి

కరణ్యః ఘటకస్యేతి వ్యజ్యతే।

శ్లో॥ అపూర్వాత్మామౌఘాభిపతిదళిమాలాతుహినరు।
 ద్వైతతీర్థచ్ఛాయావ్యతికరసితా బ్రూత ఇవ తే।
 ప్రవన్నప్రస్తార ప్రబలమలసంతోషనయశః।
 ప్రభో నః శ్రీక త్యాం హయవదసమిన్దుస్థితమయే॥ (27)

హే ప్రభో హే శ్రీక శియాలత్యైః ఈశతపూర్వం యదా
 త్వనస్తవ అమౌఘ జల భీరూపం తనభివతస్తీ అభిముఖం ప్రసరస్తీ
 అభిమాలా భృగ్గపక్షిః తనరోమావళిరూపతిభావః తుహినరుద్భ
 వదా చంద్రకాంతమణీనాం యాని తీర్థాని చంద్రకాంత మణిమయతీ
 ర్థానీత్యర్థః త్వత్త్రివళిరూపాణీతి భావః తెహంచాయాయాః వ్యతికరే
 ణ సన్నధేః పితా క్షేతా సతి హయవదసవ్యవస్థితక్షేతరోమక్షేతరో
 మావళిపి శ్వేతైః సతి క్షేత్రత్వహేతుత్పైక్షేతుమ్ వళిచ్ఛాయాసం
 బంధాదితి తే తన సమృద్ధి ప్రవన్నప్రస్తాః స్య సేవకముదాయస్య య
 త్ప్రబలః మలః తం సంతోషయతీతి ప్రవన్న ప్రస్తారప్ర బలమలసం
 తోషనః పతితకావన ఇతి యావత్ స ఇతి యశః నః ప్రతిబ్రూతే ఇ
 వ న్యాభ్యా తీర త్వత్ప్రపత్తిగీతః పాలిన్యాం ధవళాం భృగ్గ పక్షిం ద్భ
 స్త్వా తన సతిరూపానతవత్త్వం నిశ్చినుమ ఇతి భావః అత్ర తీర్థప
 దేః అభిమాలారూపా కామిని హయవదస న భీరూపాం నాపీమరత
 రితుం చంద్రకాంతనిర్మితతీర్థానీమానీతి సళీనాంతీర్థసాదృశ్యముక్తం
 భవతి అభిమాలాయాః ఆత్మం నాభేః వాసీత్వేచ్ఛ వ్యజ్యతే ఆ
 పూర్వ పదేన నాభ్యమ్బు జ్యే అసాధారణ త్వముకమ్ తేన బ
 హుళతరమ రద్దకాలిత్యం వ్యజ్యతే అతఏవ అభిమాలాల ద్యాపి తద
 భిపతతీత్ముక్తమ్ ప్రసిద్ధపద్మహి ఏకాళివనేశేనైవ మరద్దకయే

అన్యేషాం ప్రవేశ ఏవదుర్లుః ఇతి భావః న భేదదృశ్యతే కోవ్యజ్యతే

శ్లో॥ జగత్త్రేతాధారత్రివళిలిఖోదారజతర

త్రయధ్యాత్మప్రత్యప్రథమలపిత్రయ్యభినుతమ్

తనుచ్ఛాయాహ్లాదిన్యభినవతరజ్జత్రివళితా

లసన్నాభీపద్యం హయవదనమిన్దుస్థితమయే (28)

జగత్ త్రేతాయాస్త్రయ్యాః త్రిజగతి ఇత్యర్థః ఆధారస్య అతపవ త్రివళిలితస్య ఉదారస్య జతరస్య యా ప్రభా త్రయధ్యాత్మధ్యః ప్రత్యయా దత్తయా ప్రథమలపితానాం ప్రథమనశాం త్రయ్యా త్రియేణ త్రివిధేన ప్రథమలపితే సత్యర్థః వేదత్రయ్యే తి యాదత్ అభినుతమ్ ఉదరే జగత్త్రయస్య ప్రవిభక్తస్య వత్తనాద్ధేతోః త్రివక్యదయః త్రివళియుక్తజతరధ్యానాదేన ధ్యాత్వేనాం వేదత్రయ్యావిర్భావ ఇతి ఫలితార్థః వేదత్రయ్యాప్రదనళిత్రయ్యాకంఠివ జతరమితి వక్తవ్యః — తనుచ్ఛాయాహ్లాదిన్యః శరీరకాన్తిపూరస్య అభినవతరజ్జే ఇవాచరన్త్యా త్రివళికయా లసన్ నాభీపద్యః యస్యతమ్ శరణావృతపద్మవద్వళిత్రయ్యావృతానాభిస్తవ బాతీతి భావః అభినవేత్యనేన తరజ్గాహి ప్రాదుర్భావే మహాస్తః క్రమేణ క్షీయంతే ఇతి మహాత్వం న్యజ్యతే తథా చ వళిత్రయమతిగమీభరమితి ఫలితమ్॥

శ్లో॥ మహేంద్రాశ్రస్తామస్థితపథకార్తస్వరమయి॥

జ్వలతీర్థతేతాభిగమసుభగస్వర్ణచరసీమ్॥

దృశాసాన్ద్రర్యోర్వీం సితజలజశోభాహరిణయా॥

బహూశుర్వస్తంతం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (29)

మహేంద్రాశ్రస్తా మిన్ద్రాశ్రస్తానాం స్తామేన స్థితః సూర్య

తః రచిత ఇతియావత్ పథాః మహేష్వాశ్రమస్తామస్థగితపథః ఋక్సూ
రబ్ధాః పథామితి సమాసానైః ప్రత్యయ తద్యుక్తా యా కార్తస్వర
మయీ జ్వలన్తీర్థత్రేతాతీర్థత్రయమ్ తస్య అభిగమేన ప్రాప్త్యసు
భగా స్వస్తిమయీ సరసీయస్య స్తామ్ కార్తస్వరం ప్రకృత ముచ్య
నేయస్యాం సా కార్తస్వరమయీ తత్ప్రకృతవచనే మయట్ ఇ తిమ
యట్ పుంసత్కర్మధారణే తి పుంసద్భావేన కార్తస్వరమయజ్వలన్తీర్థే
తి నిర్దేశః పథకార్తస్వరేత్యత్ర మధ్యమపదలోపీసమాసః శాస్త్రీవృ
ష్ట్యా తు ఉత్తరపదలోప్యేన అత్ర విషయసిగరణమ్ తథాచ రోహ
వభింస్త్రిసీలపద్యా కార్తస్వరతీర్థత్రయీవభివ్రతమ్ స్వర్ణసరసీసాభి
సరన్యాః స్వర్ణమయత్వస్మామ సువర్ణభూమా భవితత్వమ్ యద్వాసు
వర్ణశిల్పస్థాపితత్వ స్వర్ణసరసీత్యత్రా పుష్కరపదలోపీ సమాసః సాన్ద
ర్యోర్వంసాన్దర్యభూమిం సాన్దర్యస్థానభూతా వితియావత్ సాన్దర్య
సహితాముక్త్యం భూదేవీమితి చ గమ్యతే లక్ష్మీమితి విశేష్యమాధ్యా
హర్తవ్యమ్ సితజలజస్య శ్వేతారివిష్టస్య శోభాయాహరణ మపహ్న
తిర్యయా తయా ద్మశా దృష్ట్యా బహూకుర్వంతం బహుమానయ
ంతమ్ సవిలాసం లక్ష్మీంపశ్యంతమిత్యర్థః॥

శ్లో॥ స్వశోభానన్తావ్యతికలనముక్తాభిరవహః।

వృతం ముక్తాభిన్వం ప్రసయగముద్రుచ్ఛాసమమలమ్।

తులస్యా పూజన్త్యా పరినుతగుణం భృజనినదైః।

ప్రపన్నస్వరూపిణం హయవదమిష్టస్థితమయే॥ (30)

హాఠత్యాశ్చ ర్యేన్వపదేనస్తయ్యగమభిధీయతే తస్య శోభానన్తావ్య
కాన్తిసముహాస్యవ్యతికలనేన సమృద్ధేన హేతుకావ్యతికలనా దితివా
ముక్తాభిముక్తిం ప్రాప్తాభిః సామాన్యగతాభిరీత్యర్థః అతవముక్తాభిన్వ

క్రాభిధౌరత్నైః హయవదనస్తనద్వయాశోభాసమ్పర్కాధిగతముక్తాత్మ
 ధర్మవత్త్వాదేవముక్తానామ్ముక్తాత్మమితిభావః ముక్తికాని హి జలబి
 స్తవధి న జలబిస్తానాంకేవలానామిద్భూతాన్తిఃకిన్తూహయవదనస్తన
 శోభాసమ్పర్కాదేవేరినివర్త్యః కిచ్చనిరస్తరథ్యాసేన భగవత్ప్రభాస
 మ్భస్మాదేహం వర్తతే తే హిముచ్యంతే ఇతి భగవత్ప్రవక్త్రభాసమ్ప
 ణ్ణాన్ముక్తికానిముక్తింగతాని ముక్తిశ్చత్ర సామూహ్యంవివక్షితమ్
 భగవత్ప్రసవత్ శ్వేతత్వం వర్తులత్వచ్చ ముక్తికేషూపలభ్యతే హి

వృతమావృతమనేన సహపైర్నిత్యసూరిభిర్భగవానివ సహ
 పైర్మాక్తికైఃస్తనద్వయంసేవ్యతే ఇతి వ్యజ్యతే ఉదుచ్ఛాసమీష
 మన్నతమ్ ఉదిత్యనేన సత్ప్రసవ వధయవదనస్తనమున్నతమ్ నాపిశు
 మ్మశరీరస్యేవలత్యన్తా భావగ్రస్తమ్కిన్తూమహాపురుషలక్షణాహ్వాన్
 త్యశాలిస్తనయుగమితి ప్రతీత్యతే అమలా నిర్మలమ్ అనేనస్త్రీస్తన
 యోరివ చూచకమలవసక్త్యభావై ధన్వితే ఏతాదృశంస్వమా
 త్మీయంస్తనయగం పూజన్త్యా తులస్యా తులసీమాలయా కర్త్యా
 భృగ్గనినిదైకరణభూతైః పరిమరాగుణా యస్య తా తులసీహిభృం
 జ్జధ్వనివ్యాజేన భగవత్తంస్తువస్త్రీస్తనద్వయే వర్తతేఇతిభావఃతులస్యా
 పూజన్త్యా ఇత్యనేతులసీనామ్నా కాచసస్త్రీస్తనయోః భగవ
 త్ప్రసవమాన సాద్విర్యా నుపలమ్భత్రైస్తనయగంసమ్మానయతీతి
 ధన్వితే పృవన్నానాం స్వర్భూజం కల్పదుమం తద్వదభిలషితిదా
 తారమిర్భగ్భావ్యభా వాయవదనసీ వాప్యథా స్యాత్ అత్ర పూర్వం
 వాచస్మణివృషస్తనయోరముష్మభ్యాదేద్వయం విశదహరిమరీచిగా
 రమ్మాలాం మధువ్రణచగూఢగోపఘుష్టాతి చ క్షిప్తా పదిష్టాన
 నారేణస్తనద్వయస్య మాలాయాశ్చభ్యాం స్థితమితి బాధ్యమ్ ।

అత్ర అయే ఇత్యావర్త్యతే అయే ఇతి సమ్బాధనమ్ తథా చ (వయో
 గః అయే గౌరీనాథ త్రిపురహాకమ్యాత్రిణయనేతి యద్వా హే
 ప్రభో ఇతి శేషః—సహజ్జన్య సచిహ్నస్యత్వద్వక్షసః కలనేన దర్శ
 నేన విమలః ఆత్మా మనో యస్య సః అనేన దర్శనాత్పాక్షస్యమా
 లిన్యమస్యైవ మనసీతి ఫలితమ్ సకళజ్జంమాం జనా నిర్దేయితి
 మనస్సక్తోచ ఏవాత్ర మాలిన్యమ్ సర్వేశ్వరస్య భగవతేవ సహజ్జ
 త్వే కః పునర్మమ జపపవాద ఇతి చ స్త్రీస్యమనోనిస్సక్తో చ మి
 తిభావః హిమరుచిశ్చస్త్రీః సహజ్జం స్వమాత్మీయం బిమ్బం సః ప్రతి
 స్మితశోభాభిర్దర్శయతి చ స్త్రీకయా సహ చ స్త్రీ బిమ్బస్య భువి దృశ్య
 మానత్వాత్ యథాదీపై రాత్మానం దర్శయతి తద్వదితి భావః సన్తో
 షేణ దర్శయతీతినాస్త వార్ధః సన్తోషశ్చ భగవానివ అహమపి సాజ్జ
 ఇతి హేతోః హార్యోర్వి చ స్త్రీయోర్ద్వద్వస్య యావత్మానా మ
 లే ఇన్ద్రానీలమణి శ్చ స్త్రీకాన్తమణిశ్చేతి యానత్ తయో రాభాన్యతిక
 లనాత్ కాన్త్యా స్సమ్మేళనా జ్ఞా జాతా యా అపూర్వసువమా
 సేయం లోకే చ స్త్రీదీప్తేః క్వ వా కుతాస్తి స క్వాపి యద్వా ఇ
 యం మద నైర్భ్యశ్యమానా తాదృశీ సుషమా లోకే క్వ వా ఇత్యన్వ
 యః సాజ్జన్య తన స్థిత్యా మదస్తనపూర్వ సుషమా సముజ్జహ్నుతే సా
 జ్జచ స్త్రీస్థిత్యా తు లోకే శ్వేత శోభైవ న తు తాదృశీ అపూర్వ
 సువమేతి భావః ఏతేన వృధాయం చన్దస్య సన్తోషః సాజ్జన్య ని
 శ్చోగత్వాదితి త్వద్వక్షసి సతి చ స్త్రీస్యానుదయ ఏవ వరమితి ఫలి
 తమ్ గుణతస్సాదృశ్యమేవ సాదృశ్యం రూపతస్సాదృశ్యస్త్రుతికిశ్చ
 త్కరమితి ఏతచ్ఛోకస్య గూఢోపజేశః ॥

జ్ఞో॥ తస్మాదేవస్మన్మగ్నీలయబహుళశ్రీపదపదమ్|

నిరీక్షన్త్యా లక్ష్యా లగతి కిమపాదిస్త్యదురిసి|

హరిర్లక్ష్మీవతౌ వ్యభిచరతి నేతి స్మృతిరతః|

ప్రకృప్తప్రజ్ఞ త్వం హయనదన మిన్దుస్థితమయే॥ (33)

హేప్రకృప్తప్రజ్ఞప్రకృప్తప్రజ్ఞ కేముమీ యస్మాద్భవతిభ
క్తానాం తత్సమ్మృద్ధిః ప్రకృప్త ప్రజ్ఞా యస్య తస్య సమ్మృద్ధి రితివా
సర్వజ్ఞేతి యావత్ పద్మస్రీ క నిలయో యస్యాస్స పద్మసగ్నీల
యా పద్మమాలాద్భవేత్యర్థః బహుళా ఉత్పాద్యాశ్రీః లక్ష్మీః
శోభానైవదంనస్తుతస్యపదంధానభూతమ్ శ్రియాలక్ష్యోపదంధాన
భూతమ్నవమజ్జశ్రివత్సత్తకఃయత్రోతదితివాపద్మస్రీకపద్మసజ్జః
నిలయో యస్యాస్స పద్మాలయేతి యావత్ బహుళార్థా లాతిద
దాతి భక్తేభ్య ఇతిబహు లావదాన్యా యా శ్రీః రమా తన్యాః
పదయోః పదం ధానభూతమితి చ ప్రతీయతే ఏవం విధం త వడరః
కన్మ నిరీక్షన్త్యాః నిరూపాక్షన్త్యాః అనకస్తార్దర్య త్వేవత్యప్రే
త్యేకత్రభావః వానూజ్జస్థితా యా మత్తోవ్యన్యా కాచన లక్ష్మీ
రస్తిత్వదురినీతిక్షుర్వయేత్యన్యత్రభావః లక్ష్యాః అపాజ్ఞాత్వమరిసి ల
గతికిమ్ లగ్నః కిమ్ శ్రీసత్సరూపిణేతి భావః అతః లక్ష్యచాజ్ఞస
జ్ఞాధేతోః పద్మస్రీలయబహుళశ్రీపదపదత్వాధేనోశ్చ హరిర్లక్ష్మీ
వతౌ ఇతి స్మృతిర్ని వ్యభిచరతి లక్ష్మీశ్శోభానమా చ వక్షసి యస్యా
సా లక్ష్మీవతౌః లక్ష్మీచాజ్ఞస్య నక్షత్రుత్వాల్లక్ష్యా నక్షత్రోవ్యపదే
శ ఇత్యేకత్ర భావః పద్మమాలానయలక్ష్మీనక్షత్రత్వాల్లక్ష్మీనక్షత్
త్వవ్యపదేశ ఇత్యన్యత్ర ఏతావతా పద్మమాలాల్లక్ష్యతత్వదురథలవి

జృమ్భునూణచ్చాయామభీత్య విదుషాం హరివక్షసి లక్ష్మీరస్తీతివ్య
వహారః స తు కాచన శ్రీ తత్రాస్తీతి కుతః వామాజ్జలత్కృష్టి
తత్వాదితి ఫలితమ్।

శ్లో॥ శ్రీయశ్శోభాయాః కిన్వజని కిమత శ్రీగుడగమత్।
శ్రియా యుక్తం వత్సం కిము తవ పదత్వేన భజతే।
అతశ్శీర్వత్సే తే భవతి కిమిదం లక్ష్మ రుచిరమ్।
హరే శ్రీవత్సాఖ్యం హయవదనవిష్టస్థితమయే॥ (34)

హేహరే హరత్యాశ్రితాజ్ఞానమితి హరిః మదజ్ఞాననాశార్థం
భవత్ప్రీతిరితి ద్యోతయితుం సమ్బుద్ధియమ్ ఇదం రుచిరం శ్రీవ
త్సాఖ్యం లక్ష్మశ్రియశ్శోభాయా అజని కిన్వ శ్రియశ్శోభాయా
వత్సః శ్రీవత్స ఇతి పుష్పత్వేరితి భావః వత్సకబ్ధ్య అపత్యేనూఢ
త్వాత్ నాత్వాచ్ఛోభాన కాశాదేవేదం లక్ష్మ జాతమవ్యధా కథ
మస్యైవం విధశో భావత్వమితి భావః అతో లక్ష్మణః శ్రీగుడగమదాని
రభూత్కిమ్ శ్రీవత్సాయన్యతదితి పుష్పత్వా ఇతి భావః శోభానా
మకస్య వస్తునః నేదం కార్యభూతం కిన్తు కారణభూతమేవ శోభా
పేక్షయా పుష్పత్వప్రత్యాదిత్య భిచాయః శ్రియా లక్ష్మైయుక్తం తి
వ వత్సం వక్షఃకర్తృ పదత్వేన స్థానత్వేన భజతే కిమ్ స్థానభూతం తన
శ్రీవత్సమిదం లక్ష్మ నేవతే కిమిత్యర్థః శ్రీయుక్తం వత్సమస్యాస్తీతి
పుష్పత్వేరితి భావః శ్రీయుక్తం తవ వత్సమస్య స్థానత్వేనాస్తీతి పుష్ప
త్వత్వేత్యర్థః శ్రీయుక్తే తవ వత్సే స్థితత్వాదస్యాపి శ్రీవత్సనామాపచా
రికమితి భావః అనో లక్ష్మణః తవ వత్సే శ్రీర్భవతిమ్ శ్రీర్వత్సే య
స్మాత్తదితి పుష్పత్వేతి భావః త్వమరసః అస్మాదేవ లక్ష్మణశ్శోభా భ
వతితి భావః॥

శ్లో॥ స్తనచ్చాయోన్మేషస్థగిమణిహారావళిః చి
ప్రపుల్లాస్త్రచ్చేతిః కమలసదనశ్రీసహచరిణి
రమాతక్రవ్యద్వ్యావిరితమనఃకయక్త్యనుజిత

ప్రతాపాదిత్యం త్వాం హయవదనమిన్ద్రసిథిమతే ॥ (35)

స్తనయోః చ్చాయోన్మేషః కాన్త్యతిశయః తేన స్థగితయాలిప్తయా
మణిహారావళిః చినాప్రపుల్లే వికసి తేలస్మాకం చేతోరూప కమ
లే తిష్ఠతీతి సదనా యద్వా ప్రపుల్లసుస్త్రచ్చేతిః కమలం సదనం య
న్యాన్యా ఇతిఃకమనః తథోక్తా యా శ్రీః రమా తన్యాస్సహచరంవ
ల్లభను మణిహారావళిఃచస్తనచ్చాయాస్థగితత్వన్యవదేశేన కాన్త
సద్రవలిప్త తామ్రఖడ్గపాదృశ్యం మణిహారావళేన్ద్యోత్యతే తేన చ
తాన్త్యతామ్రఖడ్గయోరివ స్తనహారయోన్మేషా విశేష ఇతి స్తన
శోభాయాః మణిశోభాత ఉత్కర్షో ద్యోత్యతే ప్రపుల్లాస్త్రచ్చేతిః కమ
లేత్యనేన స్తనయోన్మేషశోభా వ్యజ్యతే తేన చ సూర్యఘృష్టినా
మ్యం లతాత్వ వ్యజ్యతే చేతిః కమలేత్యనేన ప్రసిద్ధసూర్యరుచినాచే
తోనవికసత్యేనేతి చేతోః కానకత్వధర్మేణ రమాయామసూర్యకాన్తి
తఉత్కర్షో ద్యోత్యతే అత్ర చ ప్రపుల్లేతిప్రావశ్యోపి జ్ఞాపకవచ మ
ణిహారావళిఃచః కేసలాయాః సూర్యశోభాతుల్యత్వేన కమలవికా
సకత్యమస్తు ఏ మ చేతఃకమలవికాసకత్యస్తు నాస్తీతి తదర్థస్తనశో
భాస్థగితత్వమావశ్యకమితి ధ్వ్యతే చేతిసా వికాసా నామ ఆసద్వచ
నరమాయాశ్చక్రవ్యద్వ్యంస్తనద్యయాత్మకం రథాజ్ఞవ్యయమ్ తస్య
అవిరతతమసూయక్త్యా నిరస్తరిసంయోగేన అనుమితః ప్రతాపరూప
ఆదిత్యః యస్య తమ్ హయవదనప్రతాపాదిత్య సమ్మిశ్రేణ చక్రద్వయ
మవిరతసంయోగశాలిభవతీతి భావః అత్ర ప్రతాపేత్యనేనచక్రవదా

ప్రాప్తోధ్యతే అతిశయప్రతాపశాలీహయవదనః రమాయాశ్చ
క్రద్వద్వ్యం స్వానిరతసంయోగఃషయం చకార స్వాయత్త్రికృతవాన్తి
ధ్యతే అతిశయప్రతాపశాలీత్వాదేవ హయవదనస్యైవవిధక్తిరి
మూర్తిభూతలక్ష్మీలాభ ఇతి లక్ష్మోః కీర్తినాదృశ్యశ్చశ్యతే॥

శ్లో॥ శ్రీమం త్వత్తో ధ్యేతుం తన కిముపకంఠం విజయతే।

గళచ్ఛాయామగ్నః కిము రుచిరసావేపసకృతే।

త్వయాసారూప్యార్థం కిము ను విధృతః కాస్తుభమణిః।

వద శ్రీమన్ తం త్వం హయవదనమిస్తుస్థితమయే॥(36)

హేశ్రీమన్ శోభానిధే ఇతిసమ్బుద్ధిః వద శ్రీజానే త్వమితి
చాతాన్తరిమ్ హేశ్రీజానే శ్రీర్ణాయాస్య తస్య సమ్బుద్ధిః కా
స్తుభమణిః త్వత్తస్యకాశాచ్చి యమధ్యేతుం తన ఉపకంఠం కం
ఠసఃసూపే విజయతే వర్తతే కిమ్ యథా శిష్యః గురోరుపకంఠంస
ద్యామధ్యేతుం వర్తతే తద్వ దితి ధ్వనిః ఏతేన కాస్తుభమణిః కం
ఠం భూషయతీత్య వాస్తవం కిన్తు కంఠేనైవ సభూష్యతే ఇతి లబ్ధ
మ ఉక్తశ్చ తథాభాగవతే కంఠం చ కాస్తుభమణే రధిభూషణార్థ
మితి ఉత్పేక్షా స్తరమాహరుచిరసావే పసకృతే రుచిః త్వద్గళకాన్తి
రేవ రసః తేన ఆలేపవార్ధమ్ గళచ్ఛాయాయాం మగ్నః కిమాయ
ధాస్వర్ణరిసే తామ్రఖణ్డం మజ్జతి తద్వదితి భావః త్వద్గళశోభాయాస్స
ముద్రవదపారత్వాత్త త కాస్తుభో మగ్న ఇవ నః ప్రతిభాతీతి భా
వః ఉత్పేక్షాత్తరం పునిరాహ త్వయాసారూప్యార్థం విధృతః కి
మ్ యథాభిమతేన కీటః భ్రమరో హి కీటం స్వసారూప్యం గమ
యతుం చిభర్తి తద్వత్ స్వగళసారూప్యం తద్వచ్ఛేతకాన్తిమ
త్వంగమయితుం త్వం కాస్తుభం చిభర్తియ క్తమిదం తవ గీవదయా

భో రిభాసః ఏతేన మామప్యేవం స్యసాయాప్యార్థం త్వం విభృషీ
తి కన్విచ్ఛానాన్యజ్యతే తం ప్రధా త్వమితిసమృద్ధః॥

శ్లో॥ మణిహారాభిఖ్యా తులభుజయుగాశ్లిష్టలలితా
స్యసోదర్యాబ్జశ్రీమణుచపురామోహితరమమ్
తులన్యమౌభజతోత్పలముఖస మస్రక్షమళః

ప్రమూర్ఛతాఘ్రాభం హయవదనమిన్దుస్థితమహే॥(37)

మణిహార ఇత్యభిఖ్యా యన్య తే అతులేన భుజయుగేన ఆ
శ్లిష్టః లలితః స్వస్య సోదర్య సోదరః కాస్తుభః యేన తస్య అబ్జన్యశ
భస్యకంఠ్యశ్రి సూరమణయన్వపుః తేన ఆసమన్తాన్మోహితారమా
యన్యతమ్ నాయకమణిర్హి కాస్తుభః హారన్య సుధ్యే నర్తతే హ
రః కంఠేన ధ్రియతే తేన కంఠస్య ఇతస్తతో భాగన్యయేన్మృమా
నోహః భుజద్వయనాన్యం ప్రాప్నోతి నాయకమణిస్తుహారేణ అ
నలన్బృతే ఇతి బాహ్వలిజనవ్యపదేశః కాస్తుభన్య శభస్య చ సము
ద్రజత్వాదభిత్పత్వమ్ రమా ఆమోహితేశ్యనేన ప్రాకృతవన్నశ్రీ
పరతన్త్రాయుతి గమ్యతే స్వాధీనప్రకృతితి ధ్వనిభావః కిచ్చ ర
మాయా అపి సముద్రజత్వేన స్వభాత్పద్వయం భగవతి లగ్నందృ
ష్టా స్వస్యాపి తిల్లగ నేచ్ఛాసీదితిధ్వన్యతేకంఠమాపశ్యంఖః హారరూ
పేణ భుజద్వయేన కాస్తుభాఖ్యం సోదరమాలిజ్గౌరమాయా భగవ
దాలిజ్గనేచ్ఛాం జనయతీతి చ ధ్వన్యతే తులన్యాదిప్రజాం పరిమళేన
హేతునా ప్రకర్షేణ మూర్ఛన్తి కాఘ్రాభాః యన్య తమ్ కాష్టాః ది
శః అభంఖమ్ దిశాకాశసర్వావకాశమభి ర్యాప్నోతి తులన్యాదిప్రకృ
తిమళ ఇతి భావః ఏతేన కవేర్హృదయాకాశస్సర్వోపి పరిమళిత ఏ
వేతిధ్వన్యతే

శ్లో॥ సమాంసన్యాలమ్బిప్రణవతపనీయాఞ్చలలన
ద్దుకూలప్రద్యోతప్రహసితసురాకోలహరికమ్
మధుప్రఖ్యతౌఘక్షతజభుజకీర్తిప్రతిలస
స్మృదుష్టాలాం సంతాపహయనదనమిన్దుస్థితమయే॥౩౮॥

సమయోరం సయోర్భుజమూలయోర్వాల్పమ్బులమ్బమాసమ్ యత్
ప్రకర్షేణ తప్యతే ఇతి ప్రతపంతప్రమిత్తర్థః తపనీయం న్యగ్గం తస్మ
యేనాఞ్చలేన లసద్దుకూలం తస్యప్రకృష్టేన ద్యోతేన దీప్త్యా, ప్రక
ర్షేణ హసితా సురాకోలహరికాన్యగ్గజాప్రవాహః యస్య తమ్లం
సాలమ్బిసుకూలం శ్వేతికాన్త్రా యద్యపి గజాప్రవాహతుల్యం తథా
పిగజాయాః స్వర్ణాఞ్చలశోభాభానా త్రతోపు త్రరీయముత్కృష్టవి
తిభావః కీర్తి గజాప్రవాహవీర్యదైవ ప్రవాహతినతు ధ్వేధా దుకూ
లస్తువామనక్షికాం సద్యయన్యాలమ్బేన ధ్వేధా ప్రవహతి ఇత్తతో
ప్యస్మాద్దుకూలాద్గజాయా అపకర్ష అతపన ప్రహసితేతి ప్రోవన
ర్గనినేశః అంబయోస్సమత్వశేషణేన మహాపురుషత్వం న్యజ్యతే మ
ధుప్రఖ్యానం మనుష్యముఖానాంక్షానాంరక్షసా మోఘస్య సమూ
హస్యక్షతేన సంహారేణ జానంతే ఇతి జీతాభ్యాం భుజకీర్తిభ్యాం
భుజయోః కీర్తి వన భుజకీర్తి ఇతిల్లిప్తరూపకమ్ అలక్ష్కారవిశే
షః ప్రతిలసన్తాడచైర్లసన్తా భుజకీర్త్యోః ప్రాతిభిక్త్యేన లసన్తా ఇ
తి వా మృదూపూతా అంసా య్యతమ్ హయవదన భుజా
భ్యా మృదుక్రైటబాదిరక్షసాం నిహతత్వాత్ ద్వధజన్యా జయల
క్ష్మీరూపాకీర్తిః ప్రత్యేకం భుజావలమ్బిభుజ కీర్త్యలక్ష్కారరూపేణ
భాతీతి భావః యద్యపి కీర్తిస్సితా భుజకీర్త్య లక్ష్కారో మణిమయః
త్వేన వీరత్వాదిపర్ణకః తథాపి హయవదన తనూనిస్సరిదమన్దశ్వేతశో

భావిలిప్తస్సక సోపి సేతవద్భాతీతిబాధ్యమ్ భుజానాశ్చతుష్టయత్యేపి
భుజమూలయోరంసయోద్విత్వాద్భుజకీర్త్యోరవిద్విత్వ మేకేత్యుహ్యమ్
మ్ అత్ర నివీతో త్రియో భుజకీర్త్యలంకృతో హయవదనః కవినా
ధ్యాతః॥

శ్లో॥ మహాభోగ్యాభోగప్రతిభటభుజాదణ్డయగళ
ద్యయానిర్ధూతార్ద్రాత్విశుపలమయస్తమ్భసుషమా
అశోకసగ్లక్ష్మీవాసచణలక్ష్మీభుజలతా॥

వగ్లాంసోచ్ఛేదం హయవదనః విస్తోభితమయే॥ (39)

మహాభోగీ ఆదిశేషః భోగిషు తస్యమహత్త్వాత్ తస్మాభో
గశ్శరీరం తత్ప్రతిభటభూతయా భుజాదణ్డయగళద్వయ్యా భుజదణ్డచ
తుష్టయేన నిర్ధూతా ఆర్ద్రాత్విశుపలమయస్తమ్భసుషమాచంద్రికాస్త
మణిస్తమ్భశోభా యస్యతమ్ భోగిభోగవస్త్మదుత్వాచ్చంద్రికాస్తమ
ణిస్తమ్భస్య కింస్య భుజః క శాత్తరాభవః అశోకస్య పుష్పాణ్యశో
కాని తేమాం స్రజో మాలాయాః యా లక్ష్మీశ్శోభా తస్యాః పరి
హాసచణయా లక్ష్మ్యా భుజలతయా దక్షిణబాహునా అవగుగ్ధః పీ
డితః అంసోచ్ఛేదః దక్షిణంసోన్నత్యం యస్యతమ్ అన్నగ్ల ఇత్యనే
నగాఢం కంఠే గృహీత ఇతి వ్యజ్యతే అశోకపుష్పమాలయేవ లక్ష్మీ
భుజలతయా హయవదనః పూజ్యతే ఇతి వ్యజ్యతే॥

శ్లో॥ సహస్రారచ్ఛాయాగతి ధృతసహస్ర్రాంశుతపన
ప్రవేశాగ్నిజ్వాలామణివలయసంవేల్లితకరమ్॥

కరామౌజచ్ఛాయావిషయజనహంసప్రతికా॥

వగాఢచ్ఛాయామ్బుం హయవదనవిస్తోభితమయే॥ (40)

సహస్రారస్య చక్రస్య చాఘాయాః కాన్త్యాః గతయేలా
భాయధృతాస్సహస్రమంశవ్రా యేన తస్య తపఃస్య సూర్యస్య ప్రవే
శోయస్త్రింస్తస్య అగ్నేర్యాః జ్వాలాః తా ఏవ మణివలయాః తైః
సంవేల్లితా వృతాః కరాః చత్వారో యస్యతమ్ చక్రస్య సహస్రా
రత్వాత్మికల ఏవ విధదీప్తిమత్త్వమిత్యాలోచ్య తాదృశదీప్తిలాభా
ర్థం స్వయమపి సూర్యస్సహస్రాంశుర్యేన కేనాప్యవాయేన భూత్వాత
భావితాదృశకాన్త్యలాభేన నిర్విణ్ణః అగ్నో వివేక తథావిధ ససూ
ర్యాగ్నిజ్వాలానర్ధయవదన కరకజ్జుణాని భాన్తితి భావః ఏతేనససూ
ర్యస్యాప్యగ్నేఃసహస్రార కాన్త్యభావేన నిర్విణ్ణస్య శకలీభూతస్యజ్వాలాః
తాదృశకాన్తి లాభార్థం భగవత్కరకమలం మణికజ్జుణచ్చ
లేన ప్రపన్న ఇతి ధ్వస్యతే సూర్యస్య నిశాన్యగ్ని ప్రవేశశ్శ్చుతి సిద్ధ
ఏవకిచ్చ కేవలసూర్య సహస్రాంశుర్భూత్వాపి సహస్రారనదృశకాన్త్య
లాభేన హేతునా అగ్నో ప్రవిశ్య అగ్నిసాహిత్యేనాపి తాదృశకాన్తి
మప్రాప్య సర్వేదేన నిర్భిన్నశ్రీభగవత్కరకమలం శరణం ప్రపన్న
ఇతి చ ధ్వస్యతే అపి చ భగవత్కరనన్య ధాదేన సహస్రారస్యఏవం
విధకాన్తిమత్త్వమిత్యాలోచ్య ససూర్యోప్యగ్ని సైల్లాభార్థం భగవ
త్కరం క్రపన్న ఇతి చ ధ్వస్యతే సంవేల్లితేత్యనేన అగ్నిఃజ్వాలారూప
బాహుభిః సహస్రారనదృశకాన్తి దానార్థం భగవత్కరం దృఢంజ
గ్రాహేతి ధ్వస్యతే కేవలత్సూర్యాత్ ససూర్యాదగ్నేరపి కాన్తివి
జయేనసహస్రారమత్కృష్టమితి ససూర్యాగ్నివత్కజ్జుణాని భాన్తితి
చని ష్కర్షః కరామోభజస్య చాఘాయా అనాతః తద్విషయో యో
తనః స ఏవ హంసవ్రతతికా హంససమూహః తయా అవగాఢం
చాఘాయారూపసుమ్బు యస్య తమ్ ఏతేన హయవదన్య సరసా

దృశ్య ముక్తాచాయమ్ యవదనస్సరః చ్ఛాయా తు జలమ్ అం
మౌఖ్యాని కరాః హంసాస్తు శరణాగతలోక ఇతి అత్ర హంసవ్రత
తికేత్యనేన పరమహంససమూహ ఇతి ధ్వన్యతే హంసా హి జ్ఞానినః
భగవత్సరసి నిత్యం మజ్జంతి భగవత్కరాబ్జం పశ్యన్తే ఇవతేషు ని
ధీయతే ఇతి కరాబ్జచ్ఛాయావిషయత్వం తేషామ్ కరాః కమలాని
వ భానీతి నిష్కర్షః॥

శ్లో॥ సహస్రాశుక్రజ్ఞానిమయనిజవిమోఘధరగతా
సంజ్వలోద్వాంతిక్షపితసురవిద్యేషితమనమ్।
సహస్రారం బిభ్రత్ కరజలరుహిత్యం విజయసే।
సుహృత్సర్వేషాం త్వాం హయవదనమింద్రుశ్శితమయే॥(41)

సహస్రారంబిభ్రత్ ప్రజ్ఞాయాః బుద్ధేర్విషయభూతస్య నిజస్య
చక్రిత్య బిమ్బస్య వణ్ణలహృదరం గతో యోనగోగ్నిః తస్య జ్వ
లారాము ద్వాన్త్యా ఉగ్రమణేన క్షపితం సురవిద్యేషిరూపం తమః
యేన తమ అహ్ని అగ్నే సూర్య ప్రవేశసత్త్వాత్సహస్రారే సూర్యబి
మ్బభాగ్యా అగ్నిః పశిష్టః దీప్తివిషయే తుచ్ఛస్యాగ్నే స్వాన్తః ప్ర
వేశమ సహస్రాన ఇన సహస్రారస్త మగ్నిముద్యమతీతి భావః అగ్ని
ముద్య మతీత్యనేన అతిశయతేజో వత్త్వం చక్రిత్య ఫలితమ్ ఏతా
దృశం సహస్రారం కరకమతే బిభ్రత్త్వంసర్వేషాం సుహృత్సర్వ వి
జయసే సహి తవ కోపి శత్రుర్నామః త్వచ్ఛక్రాద్భియా సర్వేషి శ
త్రవస్సుహృదో భూత్వా త్వచ్ఛరణాగతత్వాదితి భావః వస్తుతస్తవ
ఆశ్రుభూతస్య సుహృత్త్వాన్న కశ్చిదపి శత్రురితి పరమార్థః॥

శ్లో॥ విభోత్వచ్ఛక్రాగ్నుర్జ్వలరుచిఃపత్యకృతతనోః।
పతజ్జన్యాద్యాపిపృథిలసతి బిమ్బం వ్యవయవమ్।

భవత్రేజఃపిండకిమిదనుధ నాముష్యజగతి |

ప్రతిద్వంద్వితంత్యాం హయవదనమిన్ద్రుసితమయే || (42)

హేవిభో త్వచ్చక్రాగ్నినా ఉజ్వలఃశ్చా పతన్గీకృతాతనుర్య
స్య తస్య త్వచ్చక్రాగ్నా పతన్గీకృతస్యే త్యర్థః పతన్గీస్య నూర్యస్య
బిమ్బునుద్యాపి వ్యవయవం విగతావయవం సత్ప్రతిలసతి ప్రతిభాతి
యథా హి పతన్గః పక్షి అగ్నిజ్వాలాయాం దగ్ధఫలః దగ్ధావయవః అ
ద్భుతదృశతీ తద్వద్భావరూపి చక్రతేజసీ దగ్ధావయవః అద్భుతాకారేణ దృ
శ్యతే ఇతి భావః అతఏవ భావోఃపతన్గ ఇత్యభిధా ఇతిసూత్రాశయః
అథేతి పత్యాస్తరే ఇదం భవత్రేజ పిండః కిమ్ ఏతేన ఇతఃపూర్వంచ
క్రస్య అగ్నితోవ్రత్యేత్యాకృతేతి ఫలితమ్ అగ్నిర్హితేజోమయః తదు
చ్ఛత్రేజః భవదీయ మేవేత్యేత దుత్ప్రేతాయాః సరమాంశః కుతఃల
స్యచక్రస్య జగతి ప్రతిద్వంద్వీ ప్రతిపక్షీ పదార్థోనాస్తి అద్వితీయమి
తిభావః త్వత్రేజోయథా అవ్రతి భటస్తథాచక్రస్యాప్యప్రతిభటత్వా
చ్ఛక్త్రేతేజః పిండత్వానోపిఇతి బోధ్యమ్ ||

శ్లో || బుధప్రజ్ఞాభూభృన్మధితనిజకీర్తిస్త్వధిపయః |

స్పరస్వస్మధ్యప్రోద్గమితవనీతద్దరకరమ్ |

క రామ్యాజితాచాయానిలయకలహంసద్దరవర |

ప్రభాపూతాత్మీయం హయవదనమిన్ద్రుసితమయే || (43)

బుధఃపండితా దేవాశ్చ తేషాం ప్రజ్ఞేవ భూభృన్మధిపః తేన
మధితాయాః నిజకీర్త్యైర్వయవదనయశస ఏవ ఉద్భవయస్పరస్వతః త
రస్థాఃసూక్ష్మలతీరసముద్రస్య మధ్యాత్మోద్గమితం యన్నవనీతం చంద్ర
రూపం నిదివాచరణ దిరిశ్శబ్దః కరేయస్మతమ్ మధుదండేనఉన్మధితా

దుగ్ధతిపయస్కాద్దధిసుతాద్య భాసవసీతముజేతి తద్వస్త్రధరనిర్మథితా
త్ క్షీరసముద్రాత్తరజ్జోద్ధతాచుద్ధ్ర ఉదితవాచప్రవద్దరోపిహయ
వదన కీర్తనాగరాన్నిర్మథితాదుదభూదితి చప్రసవసీతవ్యయసా ద్య
శ్యం దరస్య కరనూపస్య అమ్బో జస్య చ్చాయా దీప్తిరనాతపఞ్చ
నిలయోయశ్య సః యః కలహంసః స ఇవాచరతః దరవరస్య ప్రభ
యాపూతా ఆత్మీయాః యస్య తం హయవదనశృంఖలాగజ్జాప్ర
సాహ ఇవ భగవద్భక్తాంశివ్యాస్య పు నాతీతి భావః అత దరస్యరా
జహంససాదృశ్యముక్తమ్ ప్రభాయాగజ్జాసాదృశ్యస్తుధ్వస్యతే చ్చా
యానిలయేత్యనేన శృంఖలగో వా సవా నాహం జానే కిన్తుశృం
కరయోః ప్రభాద్వారా సమ్బుద్ధోదృశ్యతే ఇతి శవ్యభిప్రాయః॥

శ్లో॥ త్వదీయానాంముక్తిస్త్రితులకరపీడమయవిభా ।

ధ్వస్త్యేష శ్రీమన్ స్వయమభిసవానందమకరః ।

రవశ్రోతే అగ్నో దిశతి రిపవే ముక్తిలలన ।

మముష్వాపి బ్రహ్మ హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (44)

హేశ్రీమన్ హేబ్రహ్మ శ్రీమత్వేష్యవిక్రియాం ద్యోత
యితు సమ్బుద్ధస్తరమ్ అభిసవస్యానందస్య మకరో నిధిః ఏతచ్ఛృంఖ
లరసరవ శ్రవణాభ్యాం నవనవానందస్య ఉదయమానత్వాదిదం వి
శేషణమ్ నూత్నోనూత్నోస్సర్వోప్యానందః అత్రలక్షయస్కనర్తతే
ఇతి భావః ఏషదరః త్వదీయానాం త్వజ్జ్వలస్యముక్తిరేవస్త్రీకస్యాః అతు
లాయః కరపీడమయః పాణిగ్రహణాత్మకోవిధిః తస్మిన్ స్వయమేవ
ధ్వసతి వివాహే శృంఖలసేత్స భావహత్వాత్ త్వచ్ఛృంఖలరవః ముక్తి
న్యాపరిణయకాలిక మగ్గళధ్వనిరివ భాతీతి భావః అముచ్యశృంఖల
రవః శ్రోతేలగ్నస్క రిపవేపి ముక్తిలలనాం దిశతి పాణిగ్రహణాగ్ధ
మితి శేషః భగవచ్ఛృంఖలరవం శృత్వా యే మ్రియన్తే తేహి ముచ్యన్తే

ఇతివసిద్ధేః అత్రవివాహపేతుభూతః వివాహకాలే మజ్జశహే
తుభూతశ్చ హయవదనశబ్దధ్వనింతి ఫలితమ్ రిపవేషీత్యనేన శత్రవేషి
ముక్తికన్యాదానం కుర్వతస్తవ శబ్ధవివస్య భక్తాయ ముక్తికన్యాదా
నే నశజ్జితవ్యుతిధ్వస్య తే శబ్ధవివశ్రవణేనైవ శత్రూణామ్మరణే న
తివైయర్థ్యం చక్రస్యేతి గూఢభావః॥

శ్లో॥ ద్విరే సప్రస్తారప్రతిలిపితప్రతాన్తరుదయః।

స్మరన్దత్రిసోత స్మృషితకల్హంసం సువిపులమ్।

కరాబ్జచ్ఛాయాభిసృతజలరుహం పుస్తకమయః।

బహూకుర్వన్తం త్వాం హయవదనవిన్ద్యశీతమయే॥(46)

ద్విరేఫాణామ క్షరరూపాణాం భృక్షానాం ప్రస్తారేణసమూ
హేన ప్రతిలిపితానాం పతాణామన్తరుదయతా మధ్యభాగాన్నిస్స
రన్త్యా మరన్దత్రిసోతసామకరన్దగజ్జయా స్మృషితాః కలహంసా రా
జ్హంసాః కలధ్వనిమన్త్రా హంసాః పణ్డితాశ్చ యేన తమ్ హంసా
నాన్వర్గజ్జాత్రయత్వాత్రిసోతస్మృషితేత్యుక్తమ్ సువిపులమతివిస్తృ
తమ్ అతఏవ మరన్దప్రవాహస్యా స్మాదావిర్భావస్సజ్జచ్ఛతే పుస్తక
మయం సితజలరుహం శ్వేతారవిన్దం కరాబ్జచ్ఛాయాభిదృశమమాన
యన్తమ్ కిరస్యాబ్జత్వేన సజాతీయసమ్మాననస్యావశ్యక త్వాదితిభా
వః శ్లోకాద్యాత్మనాగ్రధితేభ్యోఽక్షరేభ్యః రిసయాపా మకరన్దధునీప్ర
వహత్వేన తస్యాన్తువిలుధామజ్జన్తి తేహం రసజ్జత్వాల్లక్షరాణాం
నీలత్వాన్భృజ్జసామ్యమ్ పతాణాం శ్వేతత్వాచ్చేతాబ్జదశసామ్యశ్చే
తిహాధ్యమ్ ప్రసిద్ధే కమలే తు మకరన్దః ద్విరేఫైః తిత్వేననప్రవతేవ
పుస్తకమలే తు ద్విరేఫైరలజ్ఞాతత్వా దేవ ప్రవతి నిరక్షరపదే
రసాభావాదితిక మలవ్య తిరేకః పుస్తకస్య ధ్వస్యతే॥

శ్లో! ప్రభో వ్యాఖ్యాసి త్వం శ్రుతిని కరసారం సువిమలం |

స్వకేభ్యో చిన్మద్రుచిరకరపజ్జ-రుహదచా |

శ్రుతిశ్లోత్రే లగ్నం మమకమలమేవేదమితి సః |

కృపాక్షీరాభింత్యాం హయవదనవిస్తుస్థితమయే! (4¹)

హే ప్రభో శ్రుతిశ్లోత్రే లగ్నం మమేదమేవ కమలమితి సువిమలం శ్రుతినికరసారం స్వకేభ్యో సః చిన్మద్రుచి రకరపజ్జరుహదచా త్వం వ్యాఖ్యాసి కుతః కృపాక్షీరాభిమ్ తర్జస్య జ్ఞాప్తసంయోగశ్చెన్నుదాలమూమేవ వ్యాఖ్యాముదామాహుః శ్రుతినికరసారం హి నేదాంతగోచరం పరిబ్రహ్మ హయవదన ఏవ సాక్షాన్మూర్తి మద్రుహతత్త్వమితి చిన్మద్రీయాజ్ఞా ప్యతే ఇతిభావః తర్జస్య జ్ఞాప్తసంయోగశ్చోత్రవివ రణదాభితి కరస్తు కమలవదాభితి శ్రుతిరూపాయాః కామిన్యాశ్చోత్రలగ్నం కమలన్నామ మత్కర ఏవే తిథ క్తేభ్యో హయవదనో వ్యాఖ్యాతి నిజతత్త్వమితిః పక్షః శ్రుతిశ్లోత్రే లగ్నమిత్యనేన శ్రుతిభిరహం శూయే ఏవ స తు నృశ్యే ఇతి శ్రుతిభిరపి మృగ్యత్వం భగవతో వ్యజ్యతే కిచ్చ శ్రుతిరూపాయా వధ్యా అత్యస్తప్రియో వరః అహమేవేతి ధ్వన్యతే మనఃసంజం వినా శ్రోత్రీలగనాసమ్మనాత్ ఏతానతాశంజ్ఞాభశ్యజ్ఞచక్రేకరకమలయుగే సుక్తకంచాఢ్య హస్తే బిభృద్వాన్వ్యాసముద్రాశ్చ తకరకమలోమణ్డలస్థస్సధాం శోరితిచతుర్బుజైఃపుస్తక చిత్త్రముద్రేంధాజ్ఞశ్శ్చాచన దాదధాన మితిచబ్రహ్మణ్డపురాణోక్తమనుస్మత్య శబ్దచక్రిపుస్తక చిన్మద్రాలంకృతకరకమలచతుష్టయం హయవదనస్యధ్యాతవిబోధ్యమ్ కృపాక్షీరాభిమిత్యనేన కృపాసదీపి వేతసాసీయక్షీరాభివద్ధయ వదనో భాతితి ధ్వన్యతే |

శ్లో॥ పురామత్యాకారం వదతి తవ రేఖార్పుషమయీ।
 కరామ్భాజస్థేయం తవ చ కమలాయా అవరహమ్।
 ఇదం రేఖా యుగ్మం శ్రుతిరమణ రేఖావ్యరిమయీ।
 విరాట్స్వం విష్ణుం త్వం హయవదనవిష్ణుస్థితమయే॥47

హేశ్రుతిరమణ శ్రుతీనాం వేదరూపాణాం స్త్రీణాంరమణప్రి
 యతవకరామ్భాజస్థా ఇయం రుషమయీ రేఖా పురాప్రాచీనంత
 వ మత్యాకారం వదతి స్మారయతీతి యావత్ ఇదం రేఖాయుగ్మం
 తవ చ కమలాయాశ్చ అవరహం నిత్య సంయోగం వదతి జ్ఞాపయతి
 స్త్రీపుంరేఖే ఉభేహి మిలిత్వా కరే స్థితే చే తస్య భార్యానుకూ
 ల్యంభవతీతి సాముద్రికాత్ అరిమయీచక్రరూపిణీ రేఖావిరాట్స్వంవి
 రాట్సురుషత్వం విగతో రాజాయస్మాత్తస్య భావం సర్వాధిరాట్స్వ
 ఇవదతి యస్యకరే చక్ర రేఖా తస్యచక్రవర్తిత్వాత్ అపీత్యస్యకి జ్ఞే
 త్యర్థః ఏవం రేఖా భిర్యద్యద్వాస్థితా తత్సర్వం క్రోడీకృత్యాహవి
 స్టుమితి॥

శ్లో॥ కరామ్భాజచ్ఛాయాజలనిధిచరోయం తవ రుష।
 శ్శతీర్దత్తే సాదామ్బుజనఖవిభాధూతతమసే।
 విధాతే ప్రద్యోతస్మ నివలయసజ్జధ్వనిమిషాత్।
 ధరాభారోద్ధారం హయవదనవిష్ణుస్థితమయే॥ (48)

హేశ్రుతిరమణేతి పూర్వస్యాత్రావ్యయః తవ కరామ్భాజ
 ఛాయాజలనిధిచరోయం రుషః రేఖారూప ఇత్యర్థః తవసాదా
 మ్బుజనఖవిభయా ధూతం తమః రక్షోభిభవజనితం యస్య తస్మై
 విధాతేప్రద్యోతస్మనివలయసజ్జధ్వనిమిషాచ్ఛతీర్దేవా దత్తేమ
 త్యరేఖాహి కరమూలే వర్తతే వలయసజ్జశ్చ తత్సన్నిధావేవేతి
 వలయధ్వనేర్మత్యధ్వనిత్వవ్యపదేశ స్సుఖటః ఏతేన మత్యావతా

రో నామాయమేవేతి మన్మసేషానత్యన్యః కశ్చనాస్తి విధాతే వేద
ప్రదాన్య అనేనైవ క్రియమాణత్వాదితి కవ్యశయః ధరాయా
భారభూతానాం రక్షణాముద్ధారః ప్రహరణం యస్మాత్తమ్ నిఖల
రాక్షసచక్రక్షణవిశ్వర్థః ఏతేన మత్స్యానతా రే యోరక్షోవధతి
సీత్సిహాయవన కర్తుక ఏవేతి ధ్వన్యతే॥

శ్లో॥ ముఖాశ్చన్మాణిక్యచ్ఛదపరిలసత్కోకనదక॥

ప్రతిద్యద్విశ్రాంతాకం లలితకాసారదుర్గమ్॥

విభూషానిక్యాంస్ఫులికమలాహస్తజలజ॥

చ్ఛదక్షిప్త స్వేదంహయవదనమిన్దుస్థితిమయే॥ (49)

మ ఫేషు అగ్రేషు అశ్చ నిభాస్వనిమాణిక్యాని యేషాన్తైః
ఛదైః దంతైః పశ్యభిఃపరివృతం యత్ప్రశస్తం కోకనదం తేన ప్రతిద్య
ద్వివా శ్రీయుక్తలక్ష్మీక రేణలలితమలివన కాసారవదా చరత్ ఉ
రిః యస్య తమ్ హయవదనస్య వక్షః సర ఇవ భాతి తత్ర లక్ష్మీదక్షి
ణవాన్తః కోకనదవచ్ఛతి అశోకస్రగ్లక్ష్మీహాసనచణః క్షీభజలతా
వసుగ్ధాం సోచ్ఛేదమితి పూర్వమేషా క్తం హి లక్ష్మీవాన్తః భగ
వదురసి లమ్బతే ఇతి భుజస్య అంసస్థితత్వే కగో హి వక్షసిలమ్బ
తే కోకనదదళవదంజుళయః యది కోకనదదళేషు మాణిక్యానిసన్తి
త్విరి తేర్షణా ఉపమాయన్తే ఇతిభావః విభూషాణాం కంజకానాం
సిక్యాణేన స్ఫుటః దీప్తః యః కమలాయాః హస్తః తత్రస్థితస్యజ
లజస్య ఛదైః క్షిప్తః స్వేదః యస్య తమ్ లక్ష్మీః వాసుహస్తేనకంజ
జంభత్యా తేన భగవన్తం వీజయతి త్యత్రవస్తుస్థితిః స్వేదబిన్దవస్తు
మాక్తికాన్యేవభగవతో మరత్యేనస్వేదానుపలమ్బాత్ రమాహ
స్తలీలారవిన్ద దళనమ్మర్కాదితస్త తః భగవదురసి మాత్రాహారగ

తముక్తాశ్చలస్తీతి పరమార్థః ఏతానతా లక్ష్మీకణాచ చిన్తితౌ॥

శ్లో॥ రిదచ్ఛాయోన్ముద్ధప్రతిపదనవత్సేననుషమా॥

సముద్దీప్తస్త్రీరద్యుతినిచయస్పష్టాభిసరితమ్॥

వివక్షుం నః కింశ్చిత్పురితమివనిర్లమ్బమధరం॥

దధానం సువజ్ఞం హయవదనమిన్ద్రస్థితమయే॥ (౧౦)

రిదానాందనానాచ్ఛాయయా ఉన్ముద్ధః ప్రతిపదనవ ఇవా
చరకాయః శేః తస్య సుషమయా సముద్దీప్తస్య స్త్రీరస్య ద్యుతినిచ
యేనస్పష్టాభిసరితాకాశగంగాయేనతమ్ ధ్యాతృహృదయాకాశేతా
దృశీస్త్రీరద్యుతిర్వాప్య ప్నవానా గంగాదీన భాతీతిభావః సర్వజ్ఞత్వా
న్నః ప్రతి కింశ్చిద్వివక్షుమివస్థితం కుతః స్ఫురితం చచ్ఛులం నిర్లమ్బం
నితరాం లమ్బమాన మధరం దధానమ్ అధోష్టస్య లమ్బయానన్వ
ముత్తమాశ్చస్య లక్షణమ్ వివక్షోహోష్ఠచాలస్తుచ్ఛాభావిక మేకేతి
బోధ్యమ్॥

శ్లో॥ హృదభ్రాభివ్యాపిప్రవిమలకృపాక్షీరజలధి॥

ప్రజృమ్భదృఙ్గోష్ఠద్వయకలితడిడ్డిరరుచిరమ్॥

మరుద్యాతాయాతప్రతిఫణితవేదోచ్చాసనం॥

దధానం విష్ణుం త్వాం హయవదనమిన్ద్రస్థితమయే॥ (౧1)

హృదభ్రం హృదయాకాశమభిలోవ్యాపిప్రవిమలకృపాక్షీర జలభా
వకర్షేణజృమ్భనైవలనః క్లాంః క్లితౌ తేఽష్టాఽయో ద్దేవకలితేన
లగ్నేన డిడ్డిరేణ రుచిరమ్ హయవదనస్య సర్వమపి హృదయం కృపా
భివరిపూర్ణం భవతి తేన అన్తరవకాశాభావాత్తరంగా ద్వాఙ్మస్తద్వ
యరూపేణబహుగతౌ తత్రలాలాజలం డిడ్డిరవద్భాతీతి భావః లవ

ణసముద్రతరజ్ఞాణాం కింజీన్నీలత్వాద్ధ్యయవదనోష్ఠయోస్వచ్ఛత్వా
చ్చక్రీరజలధితః క్షాంత్యుక్తమ్ మరుతాం నిశ్వాసవాయూనాం యా
తాయాతాభ్యాం ప్రతిఫణితాః శిష్యాః ప్రతిపోతాః వేనాయయానా
ఉచ్చానాసికాయస్య తమ్ ఉచ్ఛ్వాసనిశ్వాసాభ్యాం నాసికాయాశ్చ
లనం స్వాభావికవేదపక్వప్రాణం వాయూనాం రక్షాపి స్వాభా
విక ఏవ అయం తు హయవదననారవః వేదధ్యురరేవేతి భావః ఏ
వం విధం హయస్య వదనముఖం దధానమిన్దుస్థితం విష్ణుం త్వమ
హమయే ఇత్యన్వయః సప్తముఖాన్నిగ్ధతానస్త వేదాదివిద్యాప్రబో
ధీకృతేతి దణ్డప్రమాణానుసారేణ నాసాతో వేదప్రాదుర్భావైశ్చ
స్యస్వాభావిక ఏవేతి బోధ్యమ్॥

శ్లో॥ సమశ్చచ్ఛస్యస్తద్వలితమణిమత్కుణ్డాలః చి

ప్రదీపప్రస్తారప్రతిపదవినీరాతముఖమ్॥

లనద్గణ్డచ్ఛాయాజలజస్థితక్షేరుహద్యశం॥

శ్రీరామోహభూకం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (౭2)

సమ్యగశ్చదాభ్యం శుత్యన్తాభ్యాం శ్రోత్రాన్తాభ్యాం శ్రు
త్యన్తైర్వేదానైశ్చ చ ద్వలితమణిమత్కుణ్డాలరుచయ ఏవ ప్రదీపాః
తేషాం ప్రస్తారేణ సమూహేన ప్రతిపదం ప్రతిక్షణం వినీరాతంవి
శేషేణ నీరాజ్యమానముఖం యస్య తమ్ ప్రయోయథాప్రదీపైః
పుమాంసం నీరాజయన్తి తద్వత్ శుత్యన్తాః భగవచ్ఛ్రోతాస్తత్వ
తాదాత్మ్యకేత్య మణిమయకుణ్డాలరుచిభిర్భగవన్తం నీరాజయన్తితి
భావః ప్రతిపదమిత్యనేన చలనే సతి హి మణయః కిరణానుద్వమన్తీ
తియగ్నా శ్రోత్రచలనం తదా మణినాం కిరణదీప్రాదుర్భావః తదై

న తైర్మఖ్యుః కిరాజమితి ఫలితమ్ నీరాజరంచాత్ర శోభోత్పాద
కత్యమేన కుణ్డలాభ్యాం హి ముఖం శోభతే లనతో ర్గణ్డయోః ఛా
యాదూపే జతే జాయతే ఇతి తథోక్తే సితపక్ష్యేనుహే ఇవ దృశౌ
యస్య తమ్ గణ్డసమీపవర్తిత్యాన్నయనయోః గణ్డరూకనగోస్తరు
దితత్వోత్పేక్షా స్మరస్య అనమంతాన్మోహః యాభ్యాస్తే భువాయ
స్య తమ్ మస్మిధోపి ముహ్యతికిముతాన్యే ఇతిభావః యద్వా ధ్యా
త్వచిత్తవిరోధిమస్మిధోభూశోభయాముహ్యతీతి ధ్యాత్వాణాంధ్యా
నే నిర్విస్మయం . సిద్ధ్యతీతి భావః

శ్లో! పృహీరాలజ్కారద్యుతిభరవరీహసపయ!

స్ఫురత్సవ్యానర్తామ్బుజసులలితశోభ్రయగళమ్!

• స్ఫుటశ్చేతామ్భాజద్యుతివరిక రాధ్యాపకదృశమ్!

దధానం శ్రీశం త్వాం హయనదనమిన్ద్రుస్థితమయే॥ (పరి)

ప్రకృష్టో యః హీరమయోలజ్కారః కుండలాభిధః తమ్రచి
భర యాపస్య తమ్రచిభరకర్తృకస్యేతివా పరీహాసస్య విషయః
స్ఫురత్ సవ్యానర్తామ్బుజః దక్షిణావర్తశ్చ యస్య తత్ సులలితం
శోభ్రయగళం యస్య తదితి హయనదనవిశేషః హయస్య వదనం
హి సులలిత శోభ్రయగళం దక్షిణావర్తశ్చ పరి
హసతీతి భావః శోభ్రయగళసమ్మృద్ధిప్రహీరాలజ్కారపరిహాసస్య ద
క్షిణావర్తశ్చ విషయభూత ఇతిహయవదనం తాదృశ శోభ్రయ
గళసహితమితి చ సమాసద్వయయావదర్ధః స్ఫుటస్య వికసితస్యశ్చే
తామ్భాజస్య ద్యుతివరికరమధ్యాపయత ఇతి తథోక్తాదృశౌ యస్య
తత్ హయవదనం హి దృశ్యేవశ్చేతామ్భాజరూపచాత్రస్య ద్యుతి
సమూహాత్మకవిద్యామధ్యాపయతీతిభావః ఏతేషు గేవ శ్చేతామ్భా

జంజ తవతీ కిముత వదనమితి కైముత్యన్యాయో ద్యోత్యతేవచంభి
శేషణద్యయవిశిష్టం హయస్య వదనం దధాన మిద్ధుస్థితం విష్ణుశాస్త్వ
మయే ఇత్యన్యాయః

శ్లోః ద్విమూర్త్యై రద్వైతం తవముఖవిభాయాం హిగతయో
ర్హరత్యభ్యుద్భవ్యం లససి మృగనాభీతిలకవతో
భవత్సారాపమ్యాధిగమకృతే చిహ్నమవహతి |
హిమాశుః కిమ్మధ్యే హయవదనమిద్ధుస్థితమయే || (54)

అయే ఇత్యన్యాయత్విః అయే హేహయవదన ద్యే చ తేమూ
ర్తీ చ ద్విమూర్తీ రయోర్ద్వయోరూర్త్యై రిత్యధః బ్రహ్మవిష్ణు మ
హేశ్వరా భిదముర్తి రయమశ్యే బ్రహ్మ మహేశ్వరయో
రితి యావత్ తనముఖ విభాయా మద్వైతం గతయోస్య
తోః మధ్యస్థో హరివిష్ణుః త్వం మృగ నాభీ తిలకవతో ముఖవిభా
యాం లససి త్రిమూర్తి ధారీనారాయణోహి బ్రహ్మముహేశ్వర
మూర్తీ ఆత్మస్యవసంహృత్య స్వయం విష్ణుస్స భాతి హయవద
నస్యాపి నారాయణత్వాదేవ ముక్తిః వస్తుతస్తు భగవన్ముఖే త్రిపుం
ద్రవర్ణ సమనేన కృతంతథా హి తిరుమణికృతయోరూర్ద్వపుండ్రీయో
శ్వేతతేజ స భగవన్ముఖే అలక్ష్మితయోస్యతోః ఏకా మధ్యస్థాకస్తూరీ
రేఖాబ్రహ్మశ్వర యో రుపసంహృతయోర్ద్విష్ణువదనవిష్ణుతేజతిభావఃక
స్తూరీతిలకోవిష్ణువద్యాతీతినక్తవ్యే విష్ణుకస్తూరీతిలకవద్యాతీత్యుక్తిః
ప్రతీపాలజ్ఞానార్థమే హిమాంశుః భవత్తవఫాలస్యనతిలకస్యాస్యే
తిభావః ఔపమ్యాధిగమ కృతేలాభార్థమ్యధ్యే చిహ్నమవహతి
మ్ కస్తూరీతిలకాజ్జితభవన్ముఖశోభాతుల్యశోభా మమ భూయాద
తి కిమిద్ధుః కళజ్జిత ఇతిభావః అత్రాపి ప్రతీపమేవ కిన్తు ఉత్ప్రేక్షా

సంకల్ప
సర్వము
2-౧౦

శ్లో॥ కిరీటాధోబిమ్బస్థగితన వహీరవ్రజమహా॥

విశాలం తేఘాలం మృగమదరజస్సజ్కుచితభమ్॥

కిరీటాస్తర్హితవ్రతతిమిషతోముష్యసుషమా॥

పరీవాహూత్రాన్విర్హయవదనమిష్టస్థితమయే॥ (55)

అయేలశ్వాననకిరీటాధోబిమ్బస్థగితన వహీరవ్రజేనహేతునా కిరీట
స్య అధోపలయేన్యూతా యే నూత్నాహీరమణయఃతత్పరమృరయా
హేతుభూతయేత్యర్థః మహాచ్ఛతద్విశాలఞ్చ మహావిశాలమ్ ఆస్మ
హతస్సమానాధికరణఞ్చితి మహత ఆత్మమ్ అతిశయవిశాలమిత్యర్థః
ఏతేన భగవన్ముఖస్య స్వత ఏవ వైశాల్యముక్తం భవతి తే ఘాలం
మృగమదరజసా తిలకాయితేన సజ్కుచితాశా ప్రభాకీర్తిత్వా య
స్య తద్భవతీతి శేషః ఘాలస్యయావానవయవసమూహః మృగమదరజ
సాఘన్నః తానదవయవసముదాయకృతశోభా యాస్సజ్కోచాత్ కీ
ర్తివక్షే తు హీరవ్రజకృతా యామహావిశాలత్వప్రధాతస్యాః మృగ
మదరజసా సజ్కోచ ఇతి బోధ్యమ్అయం భావః వాయముఖస్యహీ
రమణిభూధరప్రతిభులత్వస్య ప్రాయశః ఉద్భుప్తత్వాత్ కిరీటాధసూన్య
తహీరమణిపట్టికాతః ఫాలే విశేషానుపలబ్ధిసా సహీరమణిపట్టికం
ఘాలం మహావిశాలం భావతే ఇతి సామాన్యాలజ్కారే భావమా
నే అధమృగమదరజసావిశేషావ్యవభావతే ఇతి విశేషాలజ్కారఃత
మృగమదరజోమయీ ఉర్ధ్వపుష్టోరేఖాయత్రాస్తీతత్ఫాలంయస్స
న్నాస్తీతద్ధిరమణిపట్టికేతి అతో మహావైశాల్యస్య సజ్కోచాత్కీర్తి
జ్కోచ ఇతి అమూష్య తవ ఘాలస్య సుషమా పరీవాహూత్రాన్

న్రిః సాన్దర్యపరీవాహనార్ధ్యప్రసరణమ్ కిరీటాన్తరీరవ్రతతిమిమతా.
భాతీతి శేషః తటాకాయితస్యహయముఖఫలస్య సాన్దర్యరూపజలః
ప్రవాహవతికిరీటమధ్యస్థాహీరమణిలతా భాతీతిభావః ఏతేన ఫల
దేశాదారభ్య ఆశిఖరం కిరీటస్య మధ్యభాగే హీరమణిలతాస్యూతే
తి ఫలితమ్ ఇన్దుస్థితం హయవదనం త్వమయే ఇతి॥

శ్లో॥ కిరీటాన్తరీరవ్రతతిపరిసార్వ్యకతిలస॥

న్నపూదచ్చుద్రత్నప్రకరిపరిదీప్తంహృదయఖమ్॥

మదీయం ఖం నిస్తత్యధికసూక్తం దివమపి॥

ప్రభోతం త్వం దేవం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (50)

హేఅధికరుణ అధికదయ తనేశిసామర్థ్యాలభ్యతే ధ్యాతృహృదయభే
హయవదనకిరీటస్యైనప్రతిభాసమునత్వాత్ కిరీటస్యాత్మర్మధ్యదేశేయా
హీరవ్రతతిమణిమాలాలూక్ష్మికాతస్యాపరితః సార్వయూ॥ ప్రళిసతా
నవానాం సవవిధానామీడిదచ్చతాండ్లైన్దునతాందో మాభవాదితి
భావః ప్రతిలసత్త్వస్యాత్రస్యాతత్వరూత్రపర్యవసానాన్నపానరుక్త్య
మితి బోధ్యమ్ ప్రకరే పరితోదీప్తం మదీయంహృదయఖమ్హృ
దయూకాశః ఖమ్మహాకాశంసక్తం దివమపి నిస్తత్యేన మహాకాశస్య
ఏనం విభవదిదీప్త్యభానాత్ రాత్రౌచంద్రకానామీడితినమృద్ధదీప్తినత్వా
త్ దివాతుచిత్రభానుదీప్తినత్వాస్మహాభస్యహృదయూభానామ్యప్రస
క్తిఃచంద్రకాలయాః పరితస్థితానానిక్షతాణాంప్రకృష్టదీప్త్యభావా
త్ చిత్రభానుదీప్తినత్వేతుచంద్రకాలయాదీప్త్యభావాచ్చుతద్వ్యతిరేకః
నవరత్నదీప్తిస్సూర్యదీప్తివత్ హీరలతాదీప్తిస్సంద్రదీప్తినచ్చ భాతీతి
సూర్యచంద్రాయుగభావభాతం యది స్యాద్భస్త్వే హృదయూకాశ
సామ్యం తస్యస్యాదితి సమ్మాననాలక్ష్యారో వ్యజ్యతే త చూర్వో

క కిరీటప్రదీప్తంప్రసిద్ధమితి హ ఇష్టస్థితం హయవదనం త్వామయే ఇ
త్యన్వయః హేమభో ఇతి తునమృద్ధిహసారాబస్య తవ కిరీటకలిత్యం
యైకమితి ద్యోతయితుమ్।

శ్లో॥ న తే కూటస్యాగ్రే లసతి తవనో నాపి హిమరుక్॥
న తారా నోశమ్నానత శుచిరమప్యైవ విభయా॥
విభాతీదం సర్వం తదిదమయతే బ్రహ్మపదపిం॥
మహానందత్వాం శ్రీహయవదనమిష్టస్థితమయే॥ (57)

హేమహానంద సర్వభ్యాపి మరుత్మదేవాద్యానందేభ్యః బ్రహ్మ
నందస్య మహత్తేన హేమవదనవరబ్రహ్మణో మహానందత్వవ్యవదేశః తే
కూటస్య కిరీటస్య ఆగ్రే పురతః తవనస్సూర్యో న లసతి న తారా ల
సన్తి శమ్నానో లసన్తి శుచిరగ్నిర్మైవ లసతిన్త్ర అమువ్య విభయైవ
సర్వమిదం సూర్యచంద్రాదికం జగద్విభాతి యత ఏనం తత్త్వాత్మధే
తోః ఇదంకిరీటం బ్రహ్మపదపిం బ్రహ్మైతి ప్రశిష్టామయతే భజతి
బ్రహ్మ భవతీత్యర్థః సుతస్య పురతిస్సూర్యో భాతి సచన్ద్రితారకానా
మాచిద్యుతః కుతోయమాగ్నిః తస్య భాసానర్వమిదం విభాతీతి శ్రు
తిరత్రానుసంధేయాః

శ్లో॥ రమావక్త్రానూనామృతరుచిశుచిస్తేరనుషమా॥
ద్యుగజ్గాభిష్నానాదివశిశిరసమ్మౌదనుషమామ్॥
వణిస్తంద్యశ్శాలామమలకరుణావీచికపటాం॥
సితామ్బాజాత్భాగ్యం హయవదనమిష్టస్థితమయే॥ (58)

రమాయా వక్త్రమేవ అనూనామృతరుచిస్సమ్పూర్ణచన్ద్రః తి
స్య శుచిస్తేర ఏవ సుషమాచన్ద్రికా (చన్ద్రీసుషమాయాశ్చ చన్ద్రీకా
త్యాత్) సైవ ద్యుగజ్గా మన్దాకినీద్యుగజ్జేతేత్యుపమాహరిత్యా మభి

తస్మాన్నాదభ్యజ్ఞసన్నానాద్ధేతోరివ శిశిరసమ్మోదనుషమామ్ స
 మ్మోదహేతౌ సమ్మోదత్వహావచారిమ్ తేనచ హేత్వలక్ష్వా
 రో వ్యజ్యతే శిశిరా సమ్మోదనుషమా యస్యాస్తామ్ అమలకరు
 ణావీచయ ఇతి కపటం యస్యాస్తామ్ దృశ్యాలాం సితామ్భోజతు
 ల్యా భ్యామక్షిభ్యాం వమన్తమ్ అత్ర నేయం దృశ్యాలా కిన్తు కరు
 ణావీచయ ఏవేతి దృశ్యాలాయాం దృశ్యాలాత్ప్రస్ఫుఢమమపహ్ను
 త్య వశ్చాత్కరుణావీచికపటేతి కరుణావీచిత్వమపహ్నుత్య దృశ్యాలా
 త్వం స్థాపితమితి అపహ్నవస్యాశ్యపహ్ననః కరుణేత్యాజన్తస్య
 రస్యాదీచినాన్నిధ్యాచ్చ సతీ వ్యజ్యతే తేన నదీవీచినాదృశ్యం దృశ్యాలా
 యా అభిజ్ఞ రత్వాది రూపం ఫలతి కరుణాయా యద్యపి దృశ్యాలా
 శిశిరా తథాపి తస్యాశ్చేతి శిశిరే హేత్వన్తరం సమ్భావితం ద్యుగ
 జ్ఞాభిన్నానాది వేతి అనూనామృతరుచిరిత్యనేన అమృతరుచేర్యదస్త్య
 నత్వం కళజ్జుగ్ధయాదిభిస్తదస్య వక్త్రస్యనాస్తీతి రమావక్త్రస్య చ
 స్త్రాతిరేకో వ్యజ్యతే తత్రాదృశహయవదనాజ్ఞానో హణలాభాల్ల
 క్షీర్మందం హసతి తస్మిన్దహసచ్ఛాయాయాం హయవదనో నిమగ్నః
 వలక్యతే భక్తేష్వసుకుమ్భయా దృశ్యాలాః పేషయతి తరిత్యమ
 హానాన్దో భవతి భక్తానామితి ముఖ్యాభిప్రాయః వమన్తమిత్యనే
 నతు కరుణా హి మసస్యత్పద్య తత్రామత్వదృగ్విచీమిషేణ బ
 హుదగ్ధతేతివ్యజ్యతే ఇతి॥

శ్లో॥ రమావక్త్రాః పుష్పార్పితగళగతేనీవరమయః॥

నగుల్లాసస్త్రోరద్యువిహృతచ కోకిలికరమ్॥

రమాలావణ్యాబ్జుద్భవచమృతకుమ్భప్రతికృతి॥

పుష్పరజ్య దృశ్యం హయవదనమిన్ద్రుప్థితమయే॥ (59)

సూర్యక్షోకే తటాక్షభావం విధాయా ధునా స్మేరభ్యాసం
 విధత్తేకవిః రమావక్త్రీమానేన అప్పుశ్చేన చంద్రేణ అష్టితాయా
 గళగతా ఇన్ద్రివరమయస్రక్ తస్యా ఉల్లాసః ఉల్లాసకః ఉల్లాసహే
 తుడితివా స్మేరః తస్య ద్యుః కాన్తిః తత్ర విహృతః చకోరీపరికరః
 యస్యతమ్ చకోరీపరికరః స్మేరద్యుతౌ విహరతి చంద్రికాభా
 న్త్యా ఇతి భ్రాన్తిమ్యదలజ్ఞానో వ్యజ్యతే వస్తుతస్తు శచ్యాదీనాం
 జేవకాన్తానాం నయనరూపిణ్యశ్చ కోవ్యః భగవత్స్మేరద్యుతౌ విహరన్తి
 స్మేరం రాగేణ పశ్యన్తి భావః అయం చ స్మేరః
 స్వభక్తలక్ష్మీముఖచంద్రీనమప్పితోత్పలవికాసాయ భగవతా ముఖేగృ
 హీత ఇతి పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యప్రయ
 చ్ఛతీత్యుక్తరీత్యాభగవతః భక్తప్రసాదాన్ముఖ్యంవ్యజ్యతే చంద్రీప్య
 ఇన్ద్రివరప్రియత్వాచ్చంద్రీ ఇన్ద్రివరగర్భితేతిహాధ్యమ్ వస్తుతస్తు ల
 క్ష్మీనయనా పాన్తకేతనీన్ద్రివర మాలాభగవద్గళే లగ్నా భగవాం
 స్తుపర్వజగన్మోహిన్యా అపి మోహనం మద్యపుర్లక్ష్యాఇతి స్మృతం
 కురుతే ఇతిజ్ఞేయమ్ భగవత్కంఠగతేయం న హీన్ద్రివరస్రక్ క్షిప్రుల
 క్ష్మీనయనమాలా ఇతిలత్రాపహ్నా వ్రావ్యజ్యతే ఏతావతా లక్ష్మీర్హ
 యవదనం భృశమనురాగేణ పశ్యతీత్యుక్తమ్ అథ తదాల్లింగనంవర్ణ
 యతి రసేతి రమాయా లావణ్యాభిః రమైతలావణ్యాభిజితి వా తత్ర
 ఉద్భవతోరమృతకుమ్భయోః ప్రతికృతిభ్యాంప్రతిబింబాభ్యాంప్రక
 ష్ణేణరజ్యద్రక్తేభవత్ వక్షః యస్యతమ్ ప్రతికృతీత్యనేన వక్షసోదర్శ
 ణసామ్యం వ్యజ్యతే రజ్యదిత్యనేనఅమృతకుమ్భయోః కాఞ్చినమయ
 త్వేం వ్యజ్యతే ఉద్భవదిత్యనేన రమాయా ముగ్ధాత్వం వ్యజ్యతేము
 గ్ధాయా హేస్తనో ఉత్పద్యమానతాదశాయాంనరేతేయద్వా ఉత్య

న్నీతు ఘటసులస్యాధోభాగోద్యత్కైరలత్రతుకుచకుటయారథా
భాగదర్శనానుష్ఠవాధోతోః తత్పద్యమానత్వమేవ నీరాద్యత్కైర
కుమ్భవత్కుచా భార ఇతిభావః సముద్రానమృతకుమ్భా త్పత్వయ
ధామస్తరమిథసం హేతుః తథాత్రాపి మన్మథమథసం హేతుః మన్మ
థస్యైవః ప్రవిష్టతావదితి బోధ్యమ్॥

శ్లో॥ తమిన్రింసీలాభం ద్వయమపి మిలిత్యామృతరుచిం॥
సమాక్రామత్యాద్యప్రపతితమివాలోక్యసుదృఢమ్
కరాజ్ఞే నిర్భధ్యక్షిపసి కిమభీత్యై హిమరుచా॥
సుకస్తూరీరేణుంహయవదనమిష్టస్థితమయే॥

(60)

అయో అశ్వినన తన పార్శ్వప్రపతితమృతరుచిం సమాక్రా
మదాక్రమ్యస్థితం మిలిత్యావర్తమానం తమిన్రిం సీలాభమిత్యేత
ద్వయమపి కర్మత్వసీలోక్యసుదృఢం యథా తథా కరాజ్ఞే నిర్భ
ధ్య నిష్పీడ్య అభయాయ అమృతరుచా శోభనం కస్తూరీరేణుంక్షిప
సి కిమిథవేతి వాక్యాలక్ష్మరే సమాక్రామదివేతి వా అయం భా
వః సీలమేసుత్య తామసత్య ప్రచక్ష్యచిరార్థిత్వాత్ ఏకైకం చంద్రా
కగ్మనాయతనమర్థం సత్తమభయమపి మిలిత్యా యథాచంద్రమా
క్రాన్తుం ప్రవృత్తమైతదైవ తస్మిన్త్యాచంద్రాహయవదనపార్శ్వం
జగామ రక్షార్థమ్ స చ భగవాన్ శరణాగతచత్సలతయా తమిన్రిం
లాభముగతం హస్తేగృహీత్వా చంద్రే భీత్యవగమార్థంవిభూతిః జ
ఇవ కస్తూరిః జః ప్రాక్షిపదితివాస్తవాధస్తలక్ష్మీకచభరవవ తమిన్రి
సీలాభగ్రయయ ఏకైకస్యకచభర తోల్యాభావాద్వయసిద్ధేశః తమి
నేహి సీలాభగ్రిం భృశ ముజ్జ్ఞం భతే నైల్యాత్ లక్ష్మీము
ఖమేవ చంద్రః అలక్ష్మీభాక్రాన్తిరేవచంద్రః గ్రమణమలక్ష్మీః

భగవత్పూర్వ గతత్వాన్మృత్యుచస్త్రాస్త్రాస్త్రా పాఞ్చసృపతి తత్సమహ
స్తాజ్ఞేనకచభరస్సర్ప ఏవ తమిససీలాభయగళవీడనం లక్ష్మీముఖే క
స్తూరీతిలకవిన్యాస ఏవ అభయరజః ప్రజ్ఞేవ ఇతి లక్ష్మీరత్ర వర్ణితా
అనేన చ లక్ష్మీవర్ణనన భగవతశ్శరణాగతరక్షకత్వం వ్యజ్యతే శి
వసీతివర్తమాననిర్దేశేన లక్ష్మీముఖే హయగ్రీవస్త్ర లకవిన్యాసం స
మీకురుతే ఇతి లక్ష్యః ప్రియవల్లభ్యం హయాస్యస్య లక్ష్మీకాము
కత్వచ్చ వ్యజ్యతే।

శ్లో శిరోజపూహాద్వత్పరిమళపరీవాహనుభగ।

స్వసీమస్తచ్చాయాధవళితమనౌనాధనయనా।

మణీభూషాశిఞ్జా ముఖరితక రామ్భాఽమరుతా।

రమా యత్స్వేదాదాహయవదనమిష్టస్థితమయే। (61)

శిరోజపూహాత్ ఇందీవరబృందతుల్యత్కచభరాదుద్యస్యః
పరిమళపరీవాహః తద్వత్సుభగస్య స్వస్య లక్ష్యస్సీమస్తస్యోహాయ
యా ధవళితే మనోనాధస్య హయవదస్య నయనే యశ్చాస్పరఃసూ
మణీభూషాశిఞ్జా ముఖరితే కశే యదమ్భాజం తస్య మరుతా
యస్య స్వేదమాసమస్తాద్యతిభిర్ణయతీతి యత్స్వేదాదా భవతి తమిష్ట
స్థితంహయవదనమయే ఇత్యన్వయః స్వతశ్చేత్వితారస్సతుల్యయోర్భ
గవన్నయంయోర్ధావశ్య హేతుః రమాసీమస్తచ్చాయేతి సమ్భూతేఇ
తిహేతుత్పేక్షా తయా చసీమస్తచ్చాయాయాః చస్త్రీకలానామ్యం
వ్యజ్యతే తేన చ శిరోజపూహస్య తామిసతౌల్యమితి కిచ్చ భగ
వన్నయనారవిష్టయోర్ధావశ్యమితి చస్త్రీకలా వైవహేతుః చంద్రార
విష్టయోర్విరోధిత్యేన ప్రత్యుత అరవిష్టమాలిప్యం ప్రతి హేతుత్వాత్
తస్మాత్ సీమస్తచ్చాయాయాః గణ్ఢత్వంవ్యజ్యతేశిరోజపూహస్యచ
అభసామ్యం అపి చసీమస్తచ్ఛిధేఃపరిమళపరీవాహాయమాచత్వేనశి

గోజపూజ్యహస్య మేమసామ్యం వ్యజ్యతే మేఘాద్ధి ప్రవాహాదయః ఏ
 వహిస్తేవరదభచ్చన్నతటాక సామ్యచ్ఛవ్యజ్యతే తటాకే నీరాధిక్యేనతి త
 టాకభజ్జభిత్వా కియన్నరం హి బహిరద్యాప్యతే తదేవ పరివాహ
 ఇత్యుచ్యతే అత్ర తు శిర ఏవ తటాకః పరిమళ ఏవ జలమ్ కేశివా
 శస్తు ఉత్పలావరణమ్ నీమన్ననీధిస్తు సరిమళపరి వాహ ఇతి వివేకః
 హయవదనస్య దేవత్వేన యద్యపి స్వేదానుదహః తథాపి ముక్తా ఏ
 వ స్వేదత్వేన తర్కితా ఇతి బాధ్యమే స్వదోషన్యనేన నిరస్తం దేవతా
 బృహస్పతీ వేదో హయవదనస్యస్వజ్యతేలక్ష్యాజ్జగ్రంక మలస్థితకమల
 దత్తేర్హయవదనం వీజయన్త్యాం సత్వామ్ తదుత్పన్నమంత్యోతేన హ
 యవదనముక్తాహరగతముక్త ఇతస్తతశ్చలనీతి పరమార్థః॥

శ్లో॥ విధాత్రభ్యాం యాశ్రుతిమయసరిన్మాంబిజనిభాః ।
 ర్యదీయా శ్రీనానా ముఖమమరవిద్యేషిలయభాః ।
 క రామోభజం శమ్భుప్రముఖసురరత్నాగృహమహా ।
 మహేశ త్యాచీశం హయవదనవిన్దస్థితమయే ॥ (62)

హేమ హేశ యదీయా శ్రీమతీనానా విధాతా రమేవాభిమా
 యా యిన్యాః శ్రుతిమయసరిన్మాంబేః కేదరూపగజ్జాయాః జనిభూరు
 త్పత్తిస్థలం భవతీతి శేషః వాచో బభూవురుశతీశ్వంతోస్య సస్తః ఇ
 తి భాగవతప్రామాణ్యాత్ లనేన చ రూపకేణ నానాయా హిమవ
 త్పర్వతగహ్వరతౌల్యం ద్యోత్యతే తత ఏవ గంగావిర్భావాత్ వేదాధ్య
 యనే విధాతుః ప్రథమత్వాత్ తేనే బ్రహ్మహృదాయ ఆదిఃవయే ఇ
 తి భాగవతాచ్చ విధాతురభిత్వాగోమః శ్రుతిగజ్జయోః పరమశావన
 త్యాంశే తౌల్యం కిచ్చ గజ్జాప్రవాహవచ్చుతి గణసాక్షిమృగం హయ
 వదనవక్త్రాన్నిగ్గచ్ఛతే ఇతి గజ్జాతౌల్యం శ్రుతీనాం వ్యజ్యతే శ్రుతీనాం

వికారశ్రుతిమయీ సా చాసాసరిన్మానిశ్చేతి విగ్రహే శ్రీయః
 పుంవదితి పుంవద్భావః ఏవం శ్రుతివికార ఇత్యర్థస్య శ్రుతిరూపేతి
 యావదర్థో బోధ్యః యద్వా శ్రుతిరేవ శ్రుతిమయీ ఇతి స్వాధేమ
 యట్ సైవ సరిన్మానిరితి రూపకమ్ యదీయేతి పదం క్లిబత్వేన విస
 రిణమతే యదీయమ్ముఖం సక్రమమరవిద్యేషిణాం మధుకైటభా
 దీనాంలయభూః లయస్థానమ్ హేషారమైనన్నిర్జితాశేషైతేయేతిహ
 యగ్రీవదణ్డకమత్ర ప్రమాణమ్ హయవదన వక్త్రనిర్గత హేషారవ
 శ్రవణమూత్రేణైవ మధుకైటభాదయః పఞ్చత్వం జగ్మురితి హయవ
 దనస్య మహాకాశరాక్రమాతిశయో వ్యజ్యతే అమరవిద్యేషిణాం ల
 యో యస్మాత్తస్య అమరవిద్యేషిణ్యస్య హేషారవన్యార్థాత్ భూః
 స్థానమిత్యపి సమాసాద్ధాత్ర ప్రతిభాతియదీయం కరామ్యాజమ్ దక్షి
 ణమ్ శమ్భుప్రముఖానాం సురాణాం రక్షాగృహమ్ తన్యాభయద
 త్వాత్ అహో ఇత్యాశ్చర్యం తత్ర హేతుస్తు హయవదనాసాదిభి
 రేవవేదాతిజన్మాదినన్భవః ఇతిఉక్తవాక్యార్థతయఫలిత మాహఈశ
 మితి ఈశ్వరమిత్యర్థః సృష్టిస్థితి లయకర్తాహీశ్వరః స చ మహేశపదేన
 పాసరుక్త్యమ్ హేమహారాజేత్యర్థే తత్సమ్భుద్ధిపర్యవసానాత్ తేన చ
 మహారాజస్యైవ విగ్రహాస్తాద్వర్యాదిగుణపరిపూర్ణియ్యజ్యతే ఈశవదే
 న తు సర్వజ్ఞత్వాదికో హ్యేవైవో గుణః ప్రతీయతే॥

శ్లో॥ రవిస్తుభ్యాం సర్వం జగదభిభిభో వశ్యతి భవా॥
 ఇతీయం సత్యా హి స్మృతిరఖిలలోకః ఖలు విరాట్॥
 అన్యగ్రేఖా సాగీ హిమరుచిమయోయౌ ధవళిమా॥
 కళజ్జ-స్తారావా హయవదన మిన్దుస్థితమయే॥ (63)

హే అభిభిభో సర్వేశ్వర భవా త్వం రవిన్దుభ్యాం స

ద్వం జగత్పత్య తీర్తియృత్మతి స్సత్వాహియతఃభవా అఖిలాలో
కా యస్మిన్ స విరాట్ భవతి సర్వలోకాత్మకస్యవిరాజః సూర్యచ
ంద్రో నేత్రత్వం యుక్తమేవేత్యర్థః యావా పురుషస్త దనుగుణే ఏ
వ తస్య నేత్రేభవత ఇతి న్యాయాదితి భావః అథ ఉభయోర్నేత్ర
యోస్సమత్వేన ఏకస్య సూర్యత్వ మపరస్య చంద్రత్వమిత్యయం భే
దోనుపపన్న ఇతి పక్షాంతరము పశ్య స్యతి అస్మగ్నితి నేతి పక్షాంతరే
సూరస్యేయం సారీ త్యన్త్రయోర్యా అప్యగ్రేహ సేయూ సారీభ
వతి సూర్యాంశః అస్యగ్రేహత్వేన వర్తతే ఇత్యర్థః అయంధనభిమా
హిమదుచిమయః త్వేత్యం చంద్రాంశఇత్యర్థః తారా తారకా కనీ
నికేత్యర్థః కళజ్ఞుః అభేదోపచారః కళజ్ఞుంశ ఇత్యర్థః అతః ఏతై
కం తవ నేత్రం సూర్యచంద్రాత్మకమేవేతి న దోష ఇతి భావః నేత్ర
యోరక్తధాటీ సద్భావౌ మహాపురుష లక్షణమితి సాముద్రికాః

శ్లో॥ రజః పదామ్భోజం శ్రుతిభిరపి మృగ్యంతన విభాః |
క్వ పాదః కామ్భోజం భ్రమరసులభం యస్య తురజః |
అహో ధన్యా లక్ష్మీర్య దభిరుచిర్నానాజ్ఞమధుపాః |
భవత్పదామ్భోజే హయనదన మిస్తుపితమయే | (64)

పే విభో తన పదామ్భో జస్యేదం పదామ్భోజంరజఃశ్రుతి
భిరపి మృగ్యం అసినాకిమతదర్వాచీనైర్భ్రష్టుడుదాదిభిరిత్యర్థఃమృ
గ్య మిత్యనేన అద్యాపి మృగ్యతే ఏవ న తు లభ్యతే ఇతి వ్యజ్యతే
శ్రుతి భిరపి స్త్రీవిద్యేనేన సీమంత సిన్ధూర్ధం శ్రుతయః పదామ్బో
జో మృగయంతి గమ్యతేననిఅమ్భోజమివ పదం పదామ్భోజమితి
ఉపమితకమాసాత్ పదోపమానస్య అతః పదాదధికస్య అమ్భోజ
స్య సతః కిమితి పదరజో మృగ్యతే ఇత్యత ఆహ తన పాదః క్వ అ

మౌజం క్వ తత్ర పేతుః యస్య అమౌజస్య రజన్తు భిన్నైరపి
 సుఖేన లబ్ధం శక్యమితి నన్యుత్తర్ని పదామౌజస్య మిత్యవశబ్ద ఏవ యో
 బహ్యాభావాదిత్యతలహల పాతాత్యాదియస్వాభిరుచిరాపాజ్ఞసు
 ధుసా భవత్పదామౌజే నన్తి సాలక్ష్మీ ధన్యాహయవదన పదమ
 మౌజం భవతుమర్హతిలక్ష్మ్య పాజ్ఞరూప భ్రమరాశ్రయత్యాదిత్య
 ను మూనేన పదామౌజమితిప్రయోగస్సుసాధ ఇతిభావః ధన్యేత్యనే
 న అమౌజరబోగహణ చాతుర్యం యథా మధు పానామస్తి తథా
 భగవత్పదర జస్నేవాచాతుర్యం లక్ష్మ్య ఏవేతి ధన్యతే కిచ్చ పద
 స్య అమౌజత్వేన తద్రజః శ్రుతి బ్రహ్మదిభిరచతురై రామలభ్యతా
 మ్ యః కోపి చతురః భ్రమరీభూయ తద్రజః కిమితి నాలభతి ఇతిశ
 జ్ఞానామస్తి ధన్యాలక్ష్మీరిమ్యక్తమితివ్యజ్యతే పతేనలక్ష్మ్యపాజ్ఞరూప
 భ్రమరాణాంనిరంతరతత్పదరజస్సమ్బన్ధాత్ అన్యేపాంసతత్రప్రవేశా
 వసర ఇతి చ ద్యోత్యతే అపి చభగవత్పదంయాదృక్ప సిద్ధామౌ
 జం తాదృక్ప సిద్ధ భ్రమరాః లక్ష్మ్య పాజ్ఞ ఏనేతి ఉభయోఃపదా
 రవింద్ర లక్ష్మ్య పాజ్ఞభ్రమర యోస్సజ్జతిల్లా ఘోక వ్యజ్యతే స్వాస్య
 లక్ష్మీవ్యతి రిక్తసర్వ దుర్లభంభగవత్పదాబ్జమితి ముఖ్యాధ్యః॥

శ్లో॥ కటాక్షస్తేయత్ర క్వచన నిపతేత్స ద్విజ శిశుః।

సువర్వ బ్రాహ్మ్య సత్కరగతమణీ కజ్జణ రనమ్।

స్వయం కంఠే శ్లిష్టభవదురు గుణా గాయతి ముదా।

హరే కారుణ్యాభేహయవదన మిన్దుస్థితమయే॥ (35)

కారుణ్యాభే హేహరే తే కటాక్షః యత్ర కాపినిపతే త్యః
 ద్విజశిశుః సత్కర గతమణీ కజ్జణ రనంయథా తథా సువర్వ బ్రా
 హ్మ్య గీర్వాణవాణ్య స్వయం కంఠే శ్లిష్ట అలిగ్లతస్స ముదా భవ

త ఉరూ గుణా గాయతి యత్ర క్వచ నేత్యనేన అతిమూ ధత్వం
వ్యజ్యతే ఇదఞ్చ వ్యజ్యం శిశువదేన ప్రతిపదోక్తమితి గుణీభూ
తమ్ ద్విజశిశు రూఢబ్రాహ్మణ ఇత్యర్థః సతు సైన్య యశ్శిశు రత్ర
గ్రాహ్యః అద్విజానా ముధికారాత్ ద్విజేత్యుక్తమ్ అప్రహూణా
ది భాషానాం దుష్టత్వాత్సవర్స బ్రాహ్మ్య ఇత్యుక్తమ్ స చ సంస్కృ
త వాణ్యాసృర్వా ధిక్యే విచదితవ్యమ్ తస్యాః దేవతా విషయత్వాత్
ఇదంవ్యజ్ఞయితమేవ సంస్కృత వాణ్యే త్యుక్త్యా సువర్స బ్రా
హ్మ్యే త్యుక్తమ్ యథా కాచన నారీ క్వన త్కనక కజ్జలకేజ్జల
రం కఞ్చన మహాభాగం స్వయం కంఠే గృహ్లాతి తద్వదితి వృత్తాన్తా
త్ర వ్యజ్యతే గీర్వాణ వాణీతస్య కంఠేనదాపి శబ్దాయమాన స్పృశ్య
తీతి ముఖ్యార్థః సర్వమేవాహ ముదాభగవద్గణానభిగాయతీతిహ
యవదన ప్రసాదాన్మ మైనంవిధమత్యుభృతు కవిత్వమితి తాదృశ క
విత్వనాతారమ్మదా గాయతీ తిభాషః అనేన శ్లోకేన సంక్షేపతః వే
ర్వో త్తానః వ్యజ్య మర్యాదయా కథిత ఇతిబోధ్యమ్॥

శ్లో॥ భవద్వారా గాన మృత జలభి భజ్జీదతప్తమ్।

త్సమూ హాస జ్జగద్ద శ్వసన హృతతాపత్రయ గుజః।

హరత్వం బ్రహ్మత్వం సురసగర నేత్తత్వ మపి హః।

త్పాణ్యు స్యస్తే జ్ఞానాయవదన మిన్దుభితమ హః॥ (61)

అయే అశ్వాసఃజ్ఞాః పణ్డితాఃభవతస్తవ వార్తానాంమధుకైట
భహనరాది గానానాం గాయతృకం యవమృతత్యజలధేస్సముద్ర
స్య భజ్జే భ్యుత్తరజ్జే భ్యస్స కాశాదు ద్గతా నాం పృసతాం బిన్దూనాం
పమూహస్య ఆసజ్జేన హేతునా ఆర్ద్రః శీతః యఃశ్వసః తే హృ
తా తాపత్రయ కృతా గుజా నేమాస్తేతతోత్తాస్సనః హరత్వంబ్ర

హృత్వం విధాత్మపద మీ నురసగర నేతృత్వ మిద్వైత్వ మేతత్త్రియ
మపి కర్మత్వణం తృణాయ మవ్యస్తే తృణప్రాయస్తస్యతేత్త్రియమి
త్యర్థః హేతుస్తు తల్లోకేషు తాపత్రయాని రోమీక్ష ఏవనాతౌద్భగ
వద్గుణా గాతుమశక్తతేషి హరిగాయన కృతగాన శ్రవణాలా
భేషి తద్దానప్రదేశాదాగత మారుతస్పర్శేనాపి తాపత్రయమవప్రీ
యతే ఇతి ముఖ్యార్థః

శ్లో॥ యది ధ్యాతుశ్చిత్తే తవ చరణపద్మో విజయతే |
న తత్ర స్యాత్పద్మో న ఖలు సుఖ పద్మో ధృవరసః |
మహా పద్మో నో వా లిదయ సమరుఃపద్మ మమరః |
ప్రసీద త్వాం దేవం హయవదన మిన్దుసితమయే || (67)

హే నదురః పద్మః సతి శ్రేష్ఠే ఉరసి పద్మా లక్ష్మీ ర్యస్య
తస్య సుఖిణిః తవ చరణపద్మో ధ్యాతుశ్చిత్తే విజయతే వర్తతే య
ది తస్మి తత్ర హృది పద్మః కమలం న స్యాదేవ నిత్యాసంజుచితచ
రణపద్మ స్య సిద్ధత్వా త్పద్మ విషయకామనా తద్భది స వర్తతే
త్యర్థః ఏవం సాన్దర్యే పద్మం నిరాకృత్య ఆసన్దే బ్రహ్మ నిరాకరోతి
ధృవరసస్సత్యః సుఖ పద్మః ఆసన్దనిధిః పరమాత్మా బ్రహ్మాతి యావ
త్ సోపి న ఖలు స్యాత్ తతో వ్యధికాసన్ద రూపత్వాత్తవ చరణ
స్యేతి భావః ఆత్మారామాశ్చ మునయో నిర్గింధా అప్య రక్రమే
కుర్వన్త్య హైతుకీం భక్తి మిద్ధంభూత గుణో హరిరితి భాగవతాబ్ర
హ్మ సన్దాదపి భగవచ్ఛరణ సేవాసన్ద ఉత్కృష్టవీరభక్తిర్నామ భగవ
త్సేవా రితిః ఆత్మనో బ్రహ్మత్వా దాత్మారామా బ్రహ్మసన్దా సుభ
వశీలా ఇత్యర్థః ముక్తా అపి లీలయా విగ్రహం ధృత్వా భగవన్తం
భజన్తే ఇతి శ్రుతిగీతాస్యపి ప్రతిపా దితమిత్య ఏవాదమ్ అథ భా

గ్యాంశే నిధిం నిరాకరోతి మహాపద్మోపి నో వా నైవస్యాత్ మహాపద్మశ్చ పద్మశ్చ క్షోణ మకరకచ్ఛ పావిత్వమరః కిలోష్ఠ్యధి కభాగ్యావహం త్వప్సరణమితి భావః తత్తస్మాత్ మదురః ఉర సోస్తస్థిలం హృదయమితి లక్షణయార్థః అయభజ ప్రసీద ప్రసాదాభావే హృదయ భజనా సమ్భవాత్ ప్రసాద ప్రార్థనాపి కృతా ఇతి ॥

శ్లో॥ ఝషాదాపక వేదాః కుధం మసహత్కూర్మ ఉదధౌ
వరాహేనా భూవిష్ణుంస్మహరిరుదభూదాయ సతలాత్ |
పదన్యా పైడిమ్మ స్త్రీ జగద హరద్వా కతిపయై |
రితీదం తే కృత్యం హయవదన మిద్దస్థితమయే ॥ (68)

యద్యః ఘటమాన మివ దృశ్యతే తత్సర్వం తవ సేఘటమేవే తివక్తుం హయవదనస్యఅఘటిత ఘటకత్వంకిశ్చిత్తావదాహఝషాద్వేదా అసక స హి మనుష్యోచ్ఛా రణవిషయాణాం వేదానాం వక్తా ఝష ఇతిస్వప్నేపి కశ్చిన్నిశ్చినోతి సమ్భావయతివా ఉదధౌకూర్మః కుధరంమందరమసహత్ ధృతవాక్ సహిత్యాపి కూర్మేణకియాసశిలో చ్చయోధ్రిమితేకూర్మ స్థజుదరత్వాత్ నీ కేసరస్యలాఘవత్కూర్మకర్తృకపర్వతోద్ధరణునాశ్చర్యమితిసవాచ్యమ్ | దుషదాంసీ రేపిగా రవాససాయాత్ తథా ఉదధౌ వరాహేనా భూమిద్దలమసహత్ సహి వ రాహేనా జలచరః కూర్మవత్ నాపిభూవిష్ణు కుధరతుల్య మనే క కుధరాక్రాంతత్వాద్భూతలస్య కిశ్చ అయసతలా అయోమయస్తమ్భాస్తరాళాత్ స్మహరిరుదభూదుత్పన్నః సచ సరి ఉనభాత్ నాపి మృగః కిస్తు ఉభయాత్మకో జన్తుః కావ్యస్యద్వప్తశ్రుతచర ఇత్యే కమాశ్చర్యమ్ అచేతనాత్త్పన్నా దుత్పత్తిరితి ద్వితీయమ్ కతిపయై

స్త్రిభిఃపదన్యాసైరేవడిమౌనామసః త్రిజగత్కర్మ అహర దాక్రా
 న్నవాఽడిమృత్యు సాదత్రయేన తేజగదాక్రాంత మిత్యస్మాదధికం
 కిమాశ్చర్య మిత్యర్థః ఇతీదం సర్వమపి తే తన కృత్యమేవ త్వమేవ
 తత్తర్హుషాది రూపో భూత్వా తత్తత్కర్మాణి కృతవా నసి ఈ
 శ్వరత్వా త్రవేదం ను ఘట మేవ త్వదన్యే మాం తు కా కథేతిభా
 వః అతస్తే రూపా దయాస్య మేవేతి ముఖ్యార్థః

శ్లో కథాశేషం క్షుత్రం ద్విజపరశుధారాభిరకృతః

క్షమాధా ఉన్మగ్నాస్పరిదధితౌ గోపశిశునా |

అపాయగ్నిశ్శైతమ్మతకమవరుధే కలిజనః |

కలింహంతాయస్తంహయవసమిన్దుస్థితమయే || (69)

ద్విజపరశుధారాభిః క్షుత్రం కులం కథాశేషమకృతేతీదం
 సరిరిధితౌ క్షేమాధా ఉన్మగ్నా ఇతీదం గోపశిశునా అగ్నిరిపా
 యాతీదమ్ కలిజనః శ్శైతమ్మతమాస్తికమవరుధే రుణధీతీదం తే
 కృత్యమేవేతి పూర్వేణసమ్బంధయః కలిం హంతా అహంతా భవిష్య
 తి లుప్త తం హయవదనమితిసమ్బంధః

శ్లో కపిస్సర్పశ్చాబ్దం నిగమమాభివేదే విషమపా |

తూపాలీ త్మౌదేవః కరజలరుహో చాస్తజలధిః |

జగచ్ఛుర్నూధో లసతి బడబాయాశ్శశధరో |

నిశాదీపస్తంత్యాంహయవదనమిన్దుస్థితమయే || (70)

కపిర్నూనూమాఽ సర్పశ్శేషశ్చ శాబ్దం నిగమం శబ్దశాస్త్ర
 మభివేదే ప్రత్యేకాభి ప్రాయాదేకవచనమ్ ప్రాప్తవనావితీదమ్ కపా
 లీ శివః విషమపాదితీదంతౌదేవోఽగస్త్యః కరజలరుహోచాస్తజలధి

రితీదమ్ బడబాయానాధః పతిః అశ్వమూర్తిస్సూర్య ఇతి యావత్ జగచ్ఛత్రుస్సగ్ లసతీతీదమ్ శశధరశ్చంద్రః వ్యాధ ఇతి చ ప్రతీయతే నిశాదీవస్సగ్ లసతీతీదం సర్వమపి తేకృత్యమేవపూర్వ శ్లోకద్వయే దశావతారాః క్రమేణ ప్రతిపాద్య అథునా తద్విభూతయస్సజ్జిహేణ ప్రతిపాదితా ఇతి బోధ్యమ్.

శ్లో॥ భవవన్నాసావాతాగతిగతి వశాజ్జన్మవిలయా।

జగత్త్రేతాహ్నోతి వ్యతికలిత మేతద్ధిమునినా।

శిరస్సత్యన్నాభిర్ధరణి రితి పాదా కుతలమి।

త్యసా బ్రహ్మైక్యైస్తే హయవదన మిన్ద స్థితమయే॥ (71)

జగతాం త్రేతా త్రిత్యం జగ త్రయమితి యావత్ భవన్నాసావాతస్య ఆగతిగతివశాత్ నిశ్వాసోచ్ఛాసా భ్యామితి యావత్ జన్మవిలయావాహ్నోతి నిశ్వాసవశాజ్జాయతే ఉచ్ఛ్వాసవశాత్ పునరాత్మకుక్షాపువసం హియతే త్యయేతి భావః ఏతన్నాత్మ్యక్తిః కిన్తు మునినా మార్కణ్డేయేన వ్యతికలితమనుభూతమేవ హిర్నిశ్చయే తేనత్యం సత్యలోకశ్శిర ఇతి ధరణిర్నాభిరితి కుతలమితి ఆఘోలోకోపలక్షణమ్ పాతాళమితి యావత్ పాదావిత్యసా బ్రహ్మణ ఏవోక్తిః న తు మత్కపోలకల్పితేతి భావః లోకమయః పుమాన్ విరాట త్యమేవేతి ముఖ్యార్థః మార్కణ్డేయో హివటప త్రశాయినశ్శిశోర్గర్భే నర్వంజగత్ బహిఃప్రళయాభిఞ్చకశ్శ్రీంశ్చిన్మాయికే ప్రళయే దదర్శేతి పారాణికాః ఏతేన బహిఃప్రవేశోఽధునా దృశ్యతే ఏవ ఆస్తరస్తు మార్కణ్డేయేన దృష్ట ఇతి మార్కణ్డేయూనుభవోఽత్ర ప్రమాణమితి ఫలితమ్॥

శ్లో॥ తవాక్షిద్యౌశ్చక్షుస్తరణిరమృతాం శుక్తుప్రదయమ్|
 భుజాః పాలా వహ్నిర్మృఖముదధయః కుక్షికుహరమ్|
 తటిన్యో నాడ్యోస్థిప్రతతిరవనీభృత్యముదయః|
 శిరోజా అమౌభదా హయవదన మింద్రస్థితమయే॥ (72)

విరాడ్రూపస్య తవ ద్యౌరక్షి భవతి తరణిశ్చక్షుస్త్రియం
 భవతి అమృతాంశుగ్ధృ దయంభవతి న లాలో క పాలాభుజాభవన్తి
 వహ్నిర్మృఖం భవతి ఉదధయః కుక్షికుహరం భవన్తి తటిన్యోనడ్యః
 నాడ్యో భవన్తి అవనీభృత్యముదయః పర్వతసమూహాః అస్థిప్రతతి
 ర్భవతి అమౌభదాశ్శిరోజాభవన్తి ద్యౌరక్షిణిచక్షురభూత్పతజ్జిత్యా
 ది భాగవతమత్రప్రమాణమ్

శ్లో॥ ఇదం సర్వం స్వాస్తర్జ్వరముపసంహృత్య భుజగే|
 శయానః క్షీరోదే నిజమఖమయౌ శ్రీసహచరః|
 పునః కాలే నాభీజలరుహతలోత్పాదితవిధి|
 స్సృజన్యేతద్భూమౌ హయవదనమింద్రస్థితమయే॥ (73)

హేభూమౌ ఇదం సర్వం జగత్ జతరస్యాన్తఃఅన్తర్జ్వరం స్వస్య
 అన్తర్జ్వరం స్వాస్తర్జ్వరం స్వస్యజతరాన్తరే ఇత్యర్థః ఉపసం హృ
 త్య క్షీరోదే క్షీరథౌ భుజగే శేషే శయానః శ్రీయా సహచరశ్రీ
 సహచరః తథాపినిజమఖమాత్మానుభవనుఖమేవాయౌభజాన తు
 కామినీసౌఖ్యమితిభావః పున్స్సప్తీకాలే నాభీజలరుహస్య తాన్త
 ధ్యాదుత్పాదితః విధిర్బ్రహ్మ యేనసత ధోక్తస్సోపతజ్జగత్ బ్రహ్మ
 ద్వారా సృజన్యేత్యర్థః॥

శ్లో॥ మహాకల్పే సర్వం జగదపి సపాలం సవిధికం|
 సశేషం సాబ్నాథం సతనుగురుభూతం సదభిభౌ|

స్వలోకే సంహృత్య ప్రతతమసః పశ్యతి భవాః।

పరంపరాత్మానం హయవదన మిన్దుస్థితమయే॥ (74)

హేలభిభోలభితస్సర్వతో భవతిత్యభిభూః తత్సమ్ముద్భిః మహాకల్పే
మహాప్రళయే సపాలం సలోకపాలం సవిధికంసవిధాత్మకం సకేషం
సాబ్బాధం సామోభిధిన తనుగురుభూతం సూక్ష్మస్థూలభూతసహితం
సద్విద్యమానం సర్వమపి జగత్ స్వలోకే బ్రహ్మణి సంహృత్యవిలాప
యిత్యా తదానీం వర్తమానస్య ప్రతతస్య గమిభిరస్య తమసః పార
భూతమాత్మానం పరంపరమాత్మానమిత్యర్థః భవాః పశ్యతి సా
క్షాత్కరోతిదృశిరత్ర జ్ఞానార్థః తాదృశతమస్సాక్షీ త్వమేవేతి భావః త
మసః పారమిత్యనేనతమసోవధిత్వం భగవతః కథితం తేన చ సర్వని
షేధావధి భూతంబ్రహ్మహయగ్రీవకేతి వ్యజ్యతే॥

శ్లో॥ తదేవం సర్వం త్వత్ప్రకృతిపరి లీనం తదముతః।

శ్రుతిర్యుతేఽన త్వంపదగుణః భాగాత్య విషయమ్॥

విలీనాశక్తిస్సా త్వయి న హి పృథక్త్వత్ శ్రుతినుతో॥

భవానేకస్ఫూర్తిర్వా హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (75)

తదామహాకల్పే ఇదం సర్వం జగత్ త్వత్ప్రకృతిపరిలీనం త
న్మాయాశక్త్యాం విలీనమేవ తత్తస్మాత్ అముతోఽముష్మజగతః అ
సత్త్వ శ్రుతిగ్భూతే అసదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆసీదితి శ్రుతిః సను జ
గత్ప్రకృతి లీనశ్చేనాప్యస్త్యేనేతస్యా సత్త్వపచషమయక్తమతతహ ప
దగుణవిభాగాత్యవిషయమితి నామరూపవిభాగాన్తర్మమిత్యర్థః అతిసూ
క్ష్మావస్థామాపన్నమితిభావః ఇదమేవ తస్యా సత్త్వన్నామసపునరత్య
నాసత్త్వం కిన్త్వసత్కల్పత్వమితి నిష్కర్షః హియతస్సాశక్తిస్త్వయివి
లీనా తతస్సా త్వత్వత్తః స పృథక్ యద్య పి ప్రపఞ్చావస్థాయానుపి

జగచ్చక్తిర్బహుజ్యేవేతి తతోఽపృథగితి చ నిర్వివాదస్తథాపి కా
 ర్యాభావాద్రహ్మణిలీనైవ ప్రతిభాతి తదానీమితి భావః తస్మాత్
 సుతిభిన్నతః ఏకః ఉపలక్షణమిదమేకమేవాద్వితీయమితి ఏకాద్వితీ
 యయోఃసకే సదేవ సోమ్యేదమగ్ర ఆనీదితి యదాత్మనోజగత్స
 త్వయిక్తం తస్య సత్త్వే స వివాద ఇతిబోధ్యమ్ బ్రహ్మభవాకభ
 వతీతి శేషః సచేతనా శక్తిర్యతిస్తస్యై లీనా త్వదప్యధక్సిద్ధాంతస్త
 వఏకత్వ మవ్యాహతమేవ శక్త్యాస్వాసస్యత్వేన శక్తికార్యస్య శక్తా
 లీనత్వేన చ తత్ప్రయుక్తత్వైతాభావాదితిప్రళయేపి స జీవాన మ్ము
 క్తీః స బ్రహ్మణోఽద్వైతహానిరితి పరమార్థః ఏతేన అహమేవాన
 మేకాగ్రేనాన్యద్యత్సదనత్పరమ్ పశ్యాదహంయదేతచ్చ యోవశిష్యే
 తసాన్యహమితి చతుశ్లోక్యాత్మ కభాగవత్ప్రథమశ్లోకః ఏకమేవా
 ద్వితీయం బ్రహ్మేతి శ్రుతి శ్చవ్యాఖ్యాత ఇతి సర్వం సఃష్టు॥

శ్లో॥ లయే నిత్యే జీవస్సకలముపసంహృత్య కరణం।

నిజాజ్ఞాన ద్వారా త్వయి వసతి నిత్యం స తు పునః।

స కేతీదం సర్వం హ్యనుభవతి మోదం హ్యనుమితం।

ప్రబుధస్మృత్యేదం హయవదనమిద్దస్థితమయే॥ (76)

ఏవం నైమిత్తికమహాప్రళయో వ్యాఖ్యాన మహాప్రళయ
 దృష్టాంతార్థాన్ని నిత్యప్రళయం దర్శయతి జీవశ్చిదాభాసః నిత్యే ల
 యో సుషుప్తావీతి యావత్ సకలం కరణం మన ఇంద్రియజాతమా
 త్మన్యుపసంహృత్య నిజాజ్ఞానద్వారా త్వయి బ్రహ్మణి నిత్యం వసతి
 అజ్ఞానమత్రావిద్యా జీవోజ్ఞానే లీయతే అజ్ఞానం త్వయీతి భావః స
 తు జీవః తదానీమ్ ఇనం సర్వం జగన్నవేత్తి ఇదంసర్వం స్వస్యాజ్ఞా

నేస్థిస్తస్య చ బ్రహ్మణి స్థితిరీదమపి సర్వం నవేత్తితి వాన్వయః న
ను సర్వవేదనాభావాదజ్ఞానే స్థితిర్జీవన్మాన్తు నామ కథం బ్రహ్మణీత్య
త ఆహ హి యతో మోదమనుభవతి ఆనందానుభవసత్త్వాద్బ్రహ్మణి
తస్యస్థితిరనుమీయతే ఇతిభావః నను ఆనందానుభవ ఏ వా సిద్ధః త
దానీమజ్ఞానాతిరేకస్య యస్య కన్యాప్యవమభూ యమానత్వాదతత
హ హి యతః ప్రబుద్ధస్య స్మృత్యా అనుమితమిదమానందానుభవః
నుమిత ఇత్యర్థః సుఖమహమస్వాప్నం నకింబిదవేదిషమితి స్మృతి
భ్యామానందానుభవః అజ్ఞానానుభవశ్చ సుషుప్తేజీవస్య అనుమీయే
తే ఇతి పరమార్థః॥

శ్లో॥ అవిద్యాస్సాస్వేతజ్జగదభివిధత్రేత్రనిశం |
యథా దృష్టం పశ్చాల్లయమయతి బోధేనృతఇదమ్ |
తథా మాయా త్వయ్య స్యఖలమిదమాదత్త ఇవనః |
ప్రభో భాతి శ్రీమత్ హయదన మిన్దస్థితమయే | (77)

హే శ్రీ మత్ శ్రీవిద్యాస్యాస్తీతి త్రిమాత తత్సమ్బుద్ధిః ని
త్యబుద్ధ్యరూపేతి యావత్ అవిద్యా యథా అస్మాను జీవేషు య
థా దృష్టచక్షుష్టమచిత్రమ్య అదృష్టమత్ర జాగరేతకర్మవాసనా ఆ
త్మనిష్ఠా ప్రతినిశం జగదేతదభివిధత్రే సృజతి అవిద్యయా జీవే ప్ర
తీతం జగద్ధి స్వప్న ఇత్యుచ్యతే పశ్చాద్బోధే నతి ప్రబుద్ధత్వదశా
మూమిత్యర్థః స్వత ఏవేం లయమయతి స్వాప్నస్య జగతః ప్రబో
ధే సత్యనుపలంభాదితి భావః తథా మాయా త్వయి అఖలమిదం
జగదాదత్తే సృజతీవ ఇతి హేప్రభో నః భాతి ప్రతీయతే అత్వా
యథాజీవాదృష్టమేవ నిత్యబుద్ధ స్వరూపత్వా దస్మాస్థివ త్వయిస్య
ప్సతుల్యస్య జగతః కల్పనా యద్యవ్యనుటనీయా తథాపి అస్మాకమ

జ్ఞత్వాత్తథా ప్రతి యతేతి భావః అతఏవాస్య మాయామయ
త్వబుతి వేదాన్తినః మాయాకార్యస్య మాయాయాఇవ అనిర్వచనీ
యత్వాత్ నను జీవాజ్ఞావాజ్ఞేవే స్వప్నస్మప్తిరితియుక్తం జీవాజ్ఞానా
దీశ్వరే జగత్సృష్టిరితి తుల యుక్తమ్ కిచ్చమాయానామన జీవా
జ్ఞానం అవిద్యాయా ఏవ జీవాజ్ఞానత్వాదితి చేమచ్యతే ఆత్మపరమా
త్మనో రిభేదాన్మాయాఽవిద్య యోశ్చభేదాత్ మాయాపి జీవా
జ్ఞానమేవేతి లపిచమాయానామనమప్తిజీవా జ్ఞానమ్ అవిద్యానామ
తత్తజ్జీవాజ్ఞానమ్ సర్వజీవావరకమజ్ఞానం సర్వజీవనమప్తావేశ్వరే జగ
త్కల్పయతిత థాపి సర్వజీవనమప్తేర్న జగద్భావం తస్య ఈశ్వరత్వేన
నిత్యబుద్ధ త్వాత్కిన్త సర్వజీవానామేవేతి బోధ్యమ్ అతఏవేదశ్చజ
గత్ ముక్త్యుచ్రపతిభాతితస్యబుద్ధత్వాత్ సచైకముక్తా సర్వముక్తిప్ర
సజ్ఞః సర్వజీవావరకమజ్ఞానం యం జీవంన వృణోత్రస్యైవ ముక్తత్వా
త్ ఇతి ఆత్మైక ప్రళమాత్మకోమోక్షోవిన్మతి॥

శ్లో॥ యథా మాయా రజ్జే సృజతి తవ సర్పంసరహరే!

ప్రసిద్ధం తేనా యం వ్యవహరతి మూఢస్తువిబుధః!

స్మయం స్తూష్ణీమాస్తే జగదపి తథాత్వయ్యవిబుధో!

విచప్తే జ్ఞోనైవం హయనదన మిద్ధుస్థితమయే! (78)

మాయయా త్వయి కల్పితం జగన్న ఏవ ప్రతిభాతి స తు
తే ఇత్యుక్తం యత్తదేవ స దృష్టాంతం వివృణోతి యథా తవనమ్మ
స్థిమాయా అజ్ఞానావరకర్యా యా శక్తిః రజ్జే సర్పం సృజతి హే
సరహరే హరిరశ్వః ముఖస్యహర్యవతారత్వాదాకంఠం సరానతార
త్వాన్నరహరిరీత్యుక్తమ్ సరాశ్వమూర్తే ఇత్యర్థః ఇతీదం ప్రసిద్ధమే
వ గజ్జనస్పృభానేస్పృశ్యనుభవవిషయత్వాదితిభావఃఅయం మూఢః

కుద్యుగ్జనః తేనసర్వేణ వ్యవహరతి తం సర్వం దృష్ట్వా భీతికోదసతా
 జనాదివ్యవహారం నాటయతీత్యర్థః విబుధః రజ్జురయం న సర్వ ఇతి
 యాధాధ్యక్షానవాంస్తు సృయక్ భ్రాంతామద్విశ్య స్మితం కుర్వక్ తూ
 స్థీమాస్తే భీత్యాదివ్యవహారాభావవానాస్తే ఇత్యర్థః తథా అవిబు
 ధః త్వద్యాధాధ్యక్షానవాక్ త్వయిజగద్విచప్తే పశ్యతి జ్ఞః బుధః
 నైవం త్వయిజగన్నచిచప్తే ఇత్యర్థః ఏతేన రజ్జునర్పవజ్జగన్మూఢదృ
 గ్గోచరఏవ స తుప్రాజ్ఞవిషయ ఇతిలభే కిం పునస్సర్వ జ్ఞస్యావిష
 య ఇత్యతాశ్చర్యమిత్యుక్తం భవతి రజ్జుసర్పవత్త్వయి జగస్మిధ్య
 వేతి ముఖ్యార్థః॥

శ్లో॥ హారేమాయాకార్యంసదనదవిభావ్యంజగదిదమ్॥

త్వమేవాస్మాత్పాక్ష్యంభవసివిలయేపీతిగదితమ్॥

న తేచిత్సంసర్గో నిజరుచివిధూతాఖిలమల॥

ప్రభో సర్వాత్మ స్వాంహయవదనమిన్దుస్థితమయే॥(79)

హేహారే ఇదం జగత్ మాయాకార్యం భవతుమర్హ తి కుతఃసదన
 దవిభావ్యంసదితిఅసదితివా అనిర్వాచ్య మితిహేతోః మాయాయా
 ప్రధాత్యాత్మతాకార్యస్యాపి తథాత్వహాచిత్యాగతమితి భావః ఇదం
 జగత్త్వమేవకుతః అస్మాజ్జగతః ప్రాక్ విలయేకశ్చాదపియతస్త్వమే
 వ భవసి ఇతి గదితంశ్రుతిభితిశేషః పూర్వజ్ఞోక్తేర్మ యేతివాప్రాకృ
 త్వాచ్చ తవైవస్థితావధునాపి తవైవస్థితిరుచితేతికుత ఇయంజగత్స్థి
 తిలక్కితోపనతాలతఃసుధ్యేపి త్వమేవ భాసిజగతః ప్రతీతిస్తుమిధ్య
 తిభావః సన్వేసంమాయామయస్యాపిజగతః మయ్యేవ ప్రతీతౌ మ
 మాపిచిత్సమ్భవేనదుఃఖాదికంస్యాత్ యథాస్వాప్నికజగత్ప్రతీత్యా
 శ్రయశ్యజీవస్య తత్ప్రయిక్తం దుఃఖాదికమిత్యాశంజ్ఞప్రతిబ్రూతే

తే అచిత్సంసర్గో నేతి సంసర్గస్యే వాభావే కుత స్తత్ప్రయుక్తండుః
 ఖాదికమితిభావః తత్ర హేతుతయా సమ్బుద్ధిమాహా నిజరుచివిధూ
 తాఖలమల ఇతి నిత్యబుద్ధము క్తవ్యగూపేతి యావత్ అయం భా
 వఃసంసర్గో హి వస్తుద్వయనిష్ఠో ధర్మః వస్తుద్వయాశ్రయాక్రియా
 వా ఏకస్య బ్రహ్మవస్తున ఏవ సత్వాదన్యస్య అప్రతీతత్వాత్కథంసం
 సర్గ ఇతి తావత్సంసర్గవన దుర్నిరూపః యది జీవస్యేవమాయయా
 సంసర్గ ఇత్యుచ్చేత తస్మి మాయాయామిధ్యాత్వాత్ సత్యవిధ్యయో
 స్సంసర్గో దుర్లుటః జీవస్య మిధ్యాత్వాదచిజ్జీవయోస్సంసర్గస్తునుఘటవ
 న యది జీవవదీశ్వరోపి మిధ్యైవేతిబూషే సత్యం తస్మి మిధ్యాత్వా
 విశేషేపి నిత్యానుభూతసత్యాత్మస్వరూపత్వేన ఈశ్వరిన్య సమిధ్యా
 సంసర్గః జీవస్యతు ప్రవక్ష్యాదృష్టేరచిత్సంసర్గో ప్రతిహార్యవన యదిజీ
 వోఽపినిత్యాత్మానస్తేనుభవస్సాత్తత్త్వేతస్యాపి నాచిత్సంసర్గఇతిసర్వ
 మిదమాకలయ్యైవ నిజరుచివిధూతాఖలమనేత్యుక్తమ్ రుచిర్నామా
 త్రజ్ఞా నమ్ నను జీవస్య సమలత్వేపి తత్సాక్షీ ఆత్మా నిర్మలవవేతిన
 తస్యావ్యచిత్సంసర్గ ఇతిచేద్బాధమిత్యాహ హే సర్వాత్మన్నితి సిర్వే
 షు దేవాదిదేహేషు యత్సాక్షీచైతన్యమాత్రశబ్దాభిధేయం తద్భ్ర
 హ్మేవేతిబ్రహ్మణోఽన్యస్యసత్యస్యాభావాన్నాద్యైతథజ్జిఇతి భావః
 ఏవమాత్మభి స్సస్య నిఖలస్య మిధ్యాత్వాదాత్మన ఏవ సత్యత్వా
 త్ ఆత్మా వారే ద్రష్టవ్య శ్రోత్రేయో మస్తస్యో నిధిధ్యాసితవ్యఇ
 తి శ్రౌతోపదేశస్ససజ్జత ఏవేతి బోధ్యమ్ జాతస్సదననని ర్వా
 చ్యత్వచ్చ సచ్చేన్న బాధ్యేత అసచ్చేన్నప్రతీయేత ప్రతీయతే బాధ్యతే
 చేదమిత్యతోస్య ననసత్పదప్రయోగానర్హిత్వేతి బోధ్యమ్ ఏతేన జ
 గతః బుభుక్షువదక్య నానన్వవాదినో బౌద్ధావయః బ్రహ్మపత్స్య

త్వం న దినో ద్వైత్యాదయశ్చ నిరస్తాః॥

శ్లో॥ భవానస్తర్యామీ సకలమిదమస్తర్యమయతి॥

స్వయం దీప్యతే తచ్చేశ్వర భవతి మిథ్యాబృహదితి॥

అయస్కాంతత్వతో జగదిదమయోవద్యవహృతిం॥

ధ్రువం ప్రాప్నోతి త్వం హయనదనవిష్టతమయే॥ (80)

తదేనాత్మత్వం వివృణోతి భవానస్తర్యామీ ఆత్మా భవతి
కుతః యతః సకలమిదం హృదయాదికమచిదస్త్ర కర్మలక్షణిత్యా
యమయతి భవా ఆత్మనస్తన తు స కోపి యమయితేత్యాహస్వ
యం దీప్యన్నీతి స హి స్వప్రకాశస్య పరప్రకాశాపితా దీపాదేవ
హృదయాదేర్జడస్య తు స్వతః ప్రకాశాభవాత్పర ప్రకాశ్యత్వమేవఘ
టాదేవ తస్మాత్ హృదయాదేర్జడస్య యత్సజ్జల్యాదికం జ్ఞానంత
న్న స్వతః జడస్యజ్ఞానాయోగాత్ కిన్తు యస్య కన్యాప్యనుగ్రహే
న సచానుగ్రహకః ఆత్మేతేతి సర్వానుభవసిద్ధమిదమ్ హే ఈశ్వర
తచ్చ అస్తర్యమయితృత్వం మిథ్యాభవతిహృదయాదిబహిర్వస్తుసద్భా
వేవనలస్తర్యమయితృత్వంతవసం చ్చతేపరమార్థతత్త్వైవభావేక
థా తవ తదస్తర్యమయితృత్వమితి భావః తర్హి కోహమిత్యత ఆహబృ
హదితీతి ఇతి హేతోః భవా బృహద్రుప్తా భవతి సర్వస్యాపి జీవ
త్వే శ్వంత్యాదేర్మధ్యాత్వాద్యత్వత్వం బ్రహ్మతత్త్వం భవసీతి భావః
తచ్ఛాస్తర్యమయితృత్వం సరాజభృత్యాదివత్ ఆత్మనః ఇంద్రియా
ద్యసంబంధాదిత్యాహ అయస్కాంతా సృజేస్సకాశాదయ ఇవ త్వతో
జగద్యవహృతిం ప్రాప్నోతి ధ్రువం నిశ్చయః అయస్కాంతాగ్రేన్వత
వనయథాయో భవతి తద్వత్త్వత్సన్నిధౌ హృదయాదికం జగత్
స్వతవదర్శన స్మరణాది వ్యవహారం భజతీతి స రాజభృత్యాది నది

దం నియమములి భావః ఏతేన ప్రేరకత్వయావధాన్యేన నిర్వశేషః
అత్మని నాస్త్యేవ అస్తి త్వే నిర్విశేషత్వవ్యాపారాదిత్యక్తం భవతి
బృహత్స్వరూపిణీ కన్యావతాదికాజనుఃకన్యకోవస్తుతో బ్రహ్మత్వా
దాత్వాభవతు నామఉదాసీచస్య నిర్విశేషస్య అత్మసః కథమేమో ఘ
సంబుల్పాదిగుణకత్వ ప్రయుక్తేశ్వరత్వం స్వాత్మ స చేశ్వరస్య సంబు
ల్పాభావోవాచ్యః తదేక్షితబహుస్యామితి సంబుల్పశ్రవణాత్ ఇతిశ
క్యాయామాహ॥

శ్లో॥ బృహత్త్వం సచ్చిత్ప్రతిఫలితదిత్వేశ్వర ఇతి

హ్యవస్థాభేదేన ప్రథమముపగీతశ్చుతిగజైః॥

తదాత్మతత్కార్యప్రతిఫలితచిత్తన ఇతి చ॥

త్వదంతస్త్వం భూమభూమువదసమిద్ధస్థితమయే॥ (63)

హేభూమ త్వం బృహద్బ్రహ్మేత సతో బ్రహ్మణశ్చక్రస్య
వ్యాయాయాప్రతిఫలితో యశ్చిత్ స తతోక్తశ్చేశ్వర ఇతి చతు
రత్ర చార్థః అవస్థాభేదేన ప్రథమం శ్రుతిగజైరుపగీతో తత్ర
పశ్చాత్ త్వమాత్మేతి త్వదంతః తస్మాత్ప్రశ్నక్త్యాః కార్యే అస్తః
కరణే ప్రతిఫలితచిత్తన ఇతి చ ఉపగీతః అయం భావః జగత ఉత్ప
త్తేః ప్రాకో మహాక్రళయే పరమార్థావస్థాయామేకమేవాద్వితీయం
బ్రహ్మేస్తీతిత్వేళయచరమకారేవ్యవహారావస్థాయాస్తుమాయావచ్ఛి
న్నచైతన్యమీశ్వరోస్తి మాయారాదాత్వ్యాధ్యాసవశాదేవతస్యేశ్వ
రస్య అమోఘసంబుల్పత్వాదికమ్ పశ్చాత్ సృష్టే తదేవ బ్రహ్మ
అస్తఃకరణోపాధ్యంబంధాదాత్మేత్యుచ్యతే అస్తఃకరణరాదాత్మ్యా
ధ్యాసేవాంస్తు జీవ ఇతి ఏతావతా నిరుపాధికస్మాత్యోపహితం వా
చైతన్యమేకం బ్రహ్మభూతమేమాయాధ్యస్తమపరమీశ్వర భూతమ్

అన్తః కరుణావహితమాత్మభూతం తృతీయమ్ అన్తః కరణాధ్యస్తం
 జీవభూతంచతుర్థమితినిష్కృష్టమ్ ఏవంసతిఘటాకాశమహాకాశయో
 రివఆత్మబ్రహ్మణోః ఔపాధికః అన్తః కరణమాపాపాధిక్యతః ఏవభే
 దః స తు తాత్త్విక ఇతి హేతోః ఆత్మాబ్రహ్మేతేరి సిద్ధే ఆధ్యాసస్య
 మిథ్యాత్వేన ఆధ్యస్తస్యాపి మిథ్యాత్వాదీశ్వరో జీవశ్చ వస్తుతో బ
 హ్యేతేరి చతుర్థామేకత్వమృలతి తథా చ ఈశ్వరస్య ఆత్మత్వేవకో
 పినిరోధః అథ యదుక్తమాత్మన ఈశ్వరత్వం దుర్లుటమితి తదస్మా
 కమిష్టమేవ ఈశ్వరత్వవజ్జీవత్వమపి తస్య దుర్లుటమేతేరి హేతోర్జీవేశ్వ
 రమిథ్యావాదస్యా మహాలత్వాత్ దుర్లుటత్వమేవ హి మిథ్యాత్వమ
 నిర్యచ నీయత్వలక్షణమ్ స చైవం జీవేశ్వర యోగ్యాన్తర్యవస
 జ్ఞః మాయాన్తః కరణోపాధిద్వయప్రయుక్తస్య భేదస్య వ్యవస్థాపిత
 త్వాత్ మాయాన్తః కరణయోస్తు భేదోస్త్యేవ మాయా ఏకా అ
 న్తః కరణస్తుపరిచ్ఛిన్నమ్ మాయా శుద్ధా అన్తః కరణస్తుమలిసమ్
 అతఏవ మాయాధ్యస్తస్య సర్వాత్మత్వసర్వజ్ఞత్వాదికమ్ అన్తఃకర
 ణాధ్యస్తస్య తద్వైసరీత్యశ్చ తస్మాత్ జీవేశ్వరయోః వస్తుతః చైత
 న్యాం కేలభేదేపి వ్యవహారదశాయాం భేదస్సిద్ధివ సన్వేపం వ్యవ
 హారకాలే యోజివః యశ్చేశ్వరః తావత్తావపి అన్తర్యామీ సభ
 వతఏవ తస్య పారమార్థికత్వాత్ యది తు పూర్వోక్తరీత్యా ఈశ్వ
 రస్య వస్తుతో బ్రహ్మత్వేనాత్మత్వమితి తస్మి జీవోపాస్యాత్మైవ వస్తు
 త ఇతి కథమీశ్వరస్యైవాన్తర్యామిత్యం భవానన్తర్యామీతి భవ
 తోక్తమ్ ఇతి చేత్తత్వమ్ జీవోపాస్యాత్మైవ కిన్తు సతస్య స్వానన్దాను
 భవః అవివేకత్వాదితి గురూపదేశాదిభిర్యన్తుజీవః స్వస్వరూపం వే
 త్తితం పునరీశ్వరమివ అన్తర్యామిణం ఏవయం బ్రూమహే ఏవ ఉ
 క్తం హి శబ్దరాచారైః ప్రత్యగార్థా శివోహమితి సను ఈశ్వర

సర్వభూతానాం హృద్దేశే క్షుణ్ణివృత్తి భామయః సర్వభూతానియ
 నారూఢాని మాయయా ఇతి గీతారీత్యా అన్తర్యామ్యపివ్యావహా
 రిక ఈశ్వర ఏవ భవితుమర్హతి న తు పారమార్థిక ఆత్మా ఉదాసీన
 స్య ఆత్మనః పరబ్రామణానమ్భవాత్ ఇతి చేన్మైవమ్ అయస్కాన్తా
 త్వత్తో జగదిదమయోపద్యవహృతిం ధ్రువం ప్రాప్నోతీతిమయా
 ప్రాగేన్మాత్రం జడత్వేన ఉదాసీనస్య అయస్కాన్తస్య సన్నిభాయ
 ధానూచీభమతి తద్వడ్జ్ఞానస్వరూపత్వేన ఉదాసీనస్య ఆత్మ నన్నన్ని ధా
 నస్సిహృదయాదికం జగద్రభమతీతి వివృతశ్చతత్రైవాయమభిప్రాయః
 అతఏవ గీతాయామపి భ్రామయన్నితిప్రయుక్తం చుమ్ముకణోహవది
 తివృష్టాన వ్యజ్ఞనాయ కిన్చిహృద్దేశే క్షుణ్ణివృత్తితి ఈశ్వరస్య హృద్దేశే
 శక్తితిరుక్తావ్యావహారికస్య తు సైవనఘటతే న హి జీవానామన్తరీప్య
 రఉపలభ్యతే యదుపలభ్యతే తదాత్మైవసర్వత్రాపి బ్రహ్మాదిస్తమ
 పర్యస్తేషులహం సుఖం అహం దుఃఖితి వ్యావహారికో జీవసర్వప్రప
 త్యక్షః సమాధ్యాదిషు తుకేవల ఆత్మేతి సత్కావీశ్వర ప్రత్యక్షమితి
 స చ ధ్యానాచ్చక్ష్పచక్రాదిమా ప్రతీయతే స ఏవేశ్వర ఇతివాచ
 మ్ శక్త్యాదిమతో దేహత్వేన జడత్వాన్నతస్యేశ్వరత్వం తదాన్తరస్తు
 నైవప్రత్యక్షః అహూసిద్ధదేహే పియ ఆన్తరస్త ప్రత్యక్షత్వేనన్ది
 గ్ధేనతి కల్పితదే హాన్తరప్రత్యక్షం య ఇవతీతి వచనత్యాశ్చర్యకరమి
 త్యలమబాలసులభైః ప్రసజ్జైః॥

శ్లో॥ త్వమీశస్సాయత్రప్రకృతిగుణతత్కార్యనివహా
 సదాస్పృష్టాజ్ఞానస్సకలగుణమూర్తిస్సుఖమయః॥
 వయంజీవాస్సర్వే ప్రకృతి పరతన్త్రాశుభధియ
 స్త్వయేతే-సంరక్ష్యా హయవదనమిష్టస్థితమయే॥ (82)

అభుసా జనేశ్వరయోగిస్థం బైలక్షణ్యం దేవయోగ్యం భగవద్ధ
యవదనశ్రాద్ధసాసద్ధక్యం పరిహారతి కవి అన్యథా స్వప్రైవేశ్వరత్వే
ప్రార్థనాయా అన్యథాత్వే త్వమీశః శుశ్రూషో భవసి కుతః స్వాయ
త్త్రికృతః ప్రకృతిర్మాయా తత్కార్యాబ్యంతఃకరణాదీని తేమాం నివ
హానా యేన సః స్వాధీనమాయః అతపవత్ స్వాధీనలోకశ్చేతి భావః
తదపి స్వాధీనమాణుత్వం కుతః సదాఽన్యప్రాజ్ఞానః అజ్ఞానమనాత్మ
న్యాత్మబుద్ధిః సదాపి త్వయా అస్మత్ప్రభుత్వద్ధః ఆత్మాకన్దానః భవశా
లినో వశే సర్వం తిష్ఠతి హి అతపవ సకలగుణముః ర్హి అజ్ఞానాభా
వాదేవ తవ సర్వజ్ఞత్వాత్తికో గుణగణ ఇతి భావతస్య స్వరూప
మాహ మఖమయ ఇతి విజ్ఞానమయో జీవః అన్వయమా శుశ్రూష ఇతి
హి వేదాన్తినో వదన్తి యద్యప్యాన్వయమయః కోశశ్చేద అనరమా
ర్థః తథాపి శుశ్రూషోప్యపరమార్థ ఏవేతి స తత్ర విరోధః అథ జీవా
నాహ సర్వే బ్రహ్మగుదాదయో వయం జీవా భవామః కుతః ప్ర
కృతివరత్రాత్వే తే అశుభభియశ్చేతి తస్మాత్ ఏతే క్షయాయ సం
రక్ష్యాః త్వదధీనా హి ప్రకృతిః ప్రకృత్యధీనా వయమ్ మద్భక్తా
స్తేతేమామోహం త్వమ్మా జనయన్స్ ఇతి త్వం యది ప్రకృతిమా
జ్ఞానయసి తర్హి ప్రకృతిరస్మాకం మోహం నోత్పాదయత్ త్వా
హాభావే స్వస్వరూపజ్ఞానం స్యాదితిభావః ఏతేన అపారమార్థికేశ్వ
కటాక్షవశాదేవ అపారమార్థికజీవస్య అపారమార్థికసంసారాన్మో
క్షో భవతితి వ్యుహారదశాయామీశ్వరారాధనలక్షణానామావశ్యక
మేవేతి సిద్ధమ్.

శ్లో॥ ఉపాధీనం భద్రాద్వ్యయమిహ భవా మోఽన్వయభావః
త్వమేకో మా యోగ్యాన్భవసి పరమప్రాయమనిలయే

యదైవేన్ద్రియాస్త్యం విరుపహతయోగప్రకృతితోఽ |
యసేమూర్త్యానస్త్యం హయవదనవిస్తుథితమయే || (88)

నను జీవా ఆత్మత్వేన సర్వదేహేషు వసన్నపి జీవత్వేన య
థా స్వాదృష్టనియతదేహే తదదృష్టావసానవర్తంతం వసతి తథాకు
శ్వరోఽపి ఆత్మత్వేన సర్వత్రాస్తు నామ ఈశ్వరత్వేన యావేన క్వా
స్తే ఇతి శక్త్యాయామాహ హే అజ ఇహ లోకే వయం జీవా బ
హుశ్చై భవామః కుతః ఉపాధిభేదాత్ అన్తః కరణాద్యుపాధిబహు
త్వాజ్ఞేవానాం బహుత్వమతిప్రతిపన్న మేవేత్యర్థః ఏవం బహుశ్చ జీ
వాన తద్దేహమాశ్రిత్య అస్మిన్ ప్రపంచే సన్తేష త్వస్తు ఏక ఏవ
కుతః మాయాయా ఉపాధిభూతాయా ఏక్యాత్ ఏవం మాయైక్య
దేక స్యం పరమవ్యాయమయాపే నిలయే వైకుంఠే భవసి శ్రీమన్నా
రాయణమూర్తిస్య వర్తనే ఇతి భావః ననుయది ఈశ్వరో వైకుం
ఠే ఏవతిష్ఠేత్ తస్మిన్ రాజ్ఞానో వర్తేత కిచ్చ రామకృష్ణాద్య
వతారాః కథం స్యురత ఆహ ఇన్ద్రియా యథా యోగబలాద్బ
హుశ్చై భూత్వా యుగవధనేకహవిర్భాగా గృహ్లాస్తితథా త్వమపి
విరుపహతస్య అప్రతిహతస్య యోగస్య ప్రకృతితస్యైభావ్యాత్ సా
మధ్యాదితి మూవత్ మూర్తీనామూర్త్యం నానాత్వమయసే భజసి
తత్ర త్కార్యనిర్వాహార్థ మితి భావః స చాత్రాశ్చర్యం జీవానామపి
ప్రదాదీనాం తథాత్వస్య దృశ్యమానత్వాదితి సోధ్యమ్ |

అవతారికా | నను వైకుంఠస్థితిరీశ్వరోపి యోగబలేన
రామకృష్ణాదిమూర్తీః త్కార్యార్థమయతే ఇత్యుక్తం తత్రవిగ
హధారణం లీలయైవాస్తు నామ తత్రద్విగహభిమానం వినా తత్క
ర్కార్యాసిద్ధిః అభిమానస్య తు మూలమజ్ఞానస్తదీశ్వరే స ఘటతే

ఈశ్వరస్య నిత్యముక్తబుద్ధస్వరూపత్వాత్ యదీశ్వరస్యాపి జీవనదా
త్మజ్ఞానం పాక్షికమిత్యుచ్యేత తస్మి ఈశ్వరోపి జీవనస్మాయావశ్య
ఏవ కిచ్చ నారాయణమూర్తేరపి అమోఘసంకల్పత్వాదికం సఘ
టేత మనోభిమానం వినా సంకల్పానుదయాత్ ఇతి శబ్దాయా
మాహ।

శ్లో॥ స్వతస్త్రిస్యాహూతే యదపి పరతస్త్రిత్యనటనం।
తదస్మన్మోక్షయ త్వయి ఘటితమేతత్ప్రకృతినా।
సమస్తాశ్చర్యశ్రీరసమయభవచ్ఛక్తివికృతా।
సచాశ్చర్యంకిచ్చిద్ధృతావదసమిష్టస్థితమయే॥ (84)

స్వతస్త్వస్వతవాపిపరతస్త్వత్వనటనమితి యత్తత్ ఏతత్పా
రతస్త్వమ్ అస్మాకం జీవానాంమోక్షయ అస్మాన్మోక్షయేతుమి
త్యర్థః ప్రకృతినా మాయయా త్వయి ఘటితమ్ స్వతస్త్రిత్యనటన
మాయయాః పరతస్త్రి ఇవకృష్టాద్యనతా రేఘసారధ్యాదిఘ
కర్మను చరిత ప్రతీయసే తయా చ ప్రతీత్యా వయం ముహ్యమ కి
మితి నాయమీశ్వరః కిన్తు జీవనిశేష ఏవ యత్తు గోవర్ధనాద్ధరా
దికం కర్మతత్తుబలాదిని ప్పాద్యసే శ్రూయతే హి సముద్రసాయా
భగవానగస్త్యిత్వేనం తూపో మోహః యనా తు మాయయా
ఈశ్వరే పారతస్త్రి ఘటితం తదా పారతస్త్రి మూలదేహాద్యా
త్మాభిమానఘటనే కిమాశ్చర్య మిత్యతో హేతోః నారాయణ
మూర్తేర్యన్మనోభిమానం తదపిమాయయైవేతి న కశ్చిద్విగోధఇతి
భావః సను మాణాయాపి దుర్బలంకథం ఘట్నతే ఇత్యతః సమ
స్తోయశ్చర్యశ్రీరసః ఆశ్చర్యలక్ష్మీరసః తస్మయ్యాః భవత్యక్త్యాః
మాయాయాః వికృతౌ కార్యే కిమపి నాశ్చర్యమస్తి నూనాయా

ఏవ సదనదనిర్యచనీయ త్వేనలక్ష్మర్యమయత్నాన్ రత్నార్యమప్యశ్చ
ర్యమేవ లక్ష్మర్యం చ ద్ధర్మబుధునమేవేతి మాయాయాం సర్వవి
దం సమ్యాచితమేవేతి భావః॥

శ్లో॥ మ్మయోగీన త్వేరి భవసి బహుధా యోగవిభవాత్
కిమేత ర్వ ద్భిన్నం యదిదమఖిలం బ్రహ్మ భవతి॥
అతో మాయాయా శ్శేఖరంకృతవిదరం జీవవటనం॥
సచేక్షేత్పాఞ్ సిద్ధో తామవదనవిస్తంభిరమయే॥ (85)

పూర్వశ్లోకే తావత్ ఈశ్వరస్య నారాయణమూర్త్యభి
మానప్రయత్నం బలవదీకం మాయాబలాదేవ రామకష్టాదిమూ
ర్త్యభిమానప్రయత్నపారతస్యైవటశ్చ మాయాబలాదేవేత్తుక్త
మ్ అధునాతు ఈశ్వరజీవయోగభేదః ఈశ్వరస్యజీవధర్మనటశ్చ మ
యోగ మేవేత్యాహ మహాయోగీనః త్వేయోగశ్చమాయా అక్షణస్య
విభవాత్సామర్థ్యాద్భహుధా భవసి స ఏకధాభవతి శ్విధా భవతి
త్రిధా భవతి భవతిబహుధాభవతితి శ్రుతేః యథాయోగ బలాత్త
వ రామకష్టాదిబహుమూర్తీధారిత్వం తథా సర్వమూర్తిధారిత్వ
మప్యస్తు త్వచ్చక్తేరసహా చాదితి భావః తను అహమీశ్వరః తేజవాఇ
తి కథం మద్యోగవిభవత్వం తెసామిత్యత అహ ఏతద్విదదిదాత్మ
కంజగత్వత్తాభిన్నం కిమ్ అభిన్నమేవేత్తుక్తః కార్యస్య కారణాభిన్న
త్వేచిత్త్యాత్ అత్ర హేతుమాహ యద్యపాద్విదితమఖిలం జగద్భి
ష్టావ భవతిసర్వం ఖర్జిదం బ్రహ్మేతి శ్వతేః అత్రేదం తత్త్వం బ్ర
హ్మైవమాయాయా ఈశ్వర గూఢాజీవయావేణజగత్సామేవభాతి
తి హేతోః సర్వవిదమీశ్వరాత్మక మేవేతి ననుజగతో బ్రహ్మత్వ
కత్వమస్తు నామకథమీశ్వరాత్మకత్వంజగదీశ్వరయోగ్యాత్వాది

తి చేన్మృవమిధ్యాత్వేపి కార్యకారణభావసద్భావాత్ స హి శు
 ద్ధోద్భవప్రాణస్సకాళజగదుత్పత్తిః కిన్తుమాయాశబలాదేవప్రహ్లాదో
 మాయాశబలత్వన్నామ ఈశ్వరత్వమేవేతి హేనాః జగదుత్పత్తింప్ర
 తికళ్యరస్యనిమిత్తోపాదానత్వేన ఈశ్వరస్య జగత్కారణత్వాత్ ఈ
 శ్వరకార్యత్వేనఈశ్వరాత్మకమేవజగదితి తావదవివాదమ్ అతఃసర్వ
 స్య ఈశ్వరాత్మకత్వాదిత్యర్థః తేతవత్తదంజీవనలసంఘాయాయాకృ
 తం కార్యం ఖలుయథేశ్వరత్వంతథాజీవత్వమపితవమాంయయైవనస్తు
 త ఇతిభావః ఏతేన వ్యవహారం దశాయామపి జీవేశ్వరయోర్భేదః ప
 రాకృతః ఏకస్తేవద్యేధావ్యవహారాత్ స చ పూర్వోత్తరవిరోధః
 పూర్వత్ర జీవేశ్వరభేదస్యవ్యవస్థాపితత్వాదితి వాచ్యమ్ జీవత్వేశ్వర
 త్వయోరేవభేదః స తు తనుభయూత్రయస్య మాయాన ఇతి సిద్ధాంతా
 త్ స చేత్ ఈశ్వర ఏవ జీవవన్నలతీతి నచనంనాన్తికరోషీచేత్
 జీవః అసిద్ధవీచ జీవ ఇతి ఈశ్వరాద్భిన్నః కశ్చన పదార్థోదు
 ర్నిరూప ఏవేతి భావః తథాహి సృష్టేః ప్రాగీశ్వరోస్తి పశ్చాదపీ
 శ్వర ఏవ శిష్యతే అద్యంతయోద్భవస్తి తస్మైవ మధ్యావస్థితిరుచితే
 తి కథమృద్ధ్యే జీవానామకాణ్డతాణ్డనమితి కృత్వా మధ్యేపీశ్వర ఏ
 వేత్యక్షికార్యమ్ తస్మాత్ ఈశ్వరస్యైవ జీవనలసమ్మాయాయాఘట
 తే ఈశ్వరనలనమివేతి సిద్ధమ్ అత్ర ప్రమాణాని లిఖ్యంతే భగవా
 నకవవైష సర్వక్షేత్రేష్వవస్థితః అముష్య దుర్భగత్వం వాక్లేశో వా
 కర్మభిః కుత ఇతి విదురేణ వృష్టః మైత్రేయ ఆహ సేయం భగవ
 తోమాయా యస్మయేచవిరుద్ధ్యతే ఈశ్వరస్య విముక్తస్య కార్పణ్య
 ముతబద్ధనామితి స చాత్ర భగవానితి ఈశ్వరశ్యేత చ పదయోశ్చ
 ధ్ధబ్రహ్మఅర్థ ఇతి వాచ్యమ్ తస్య దుర్భగత్వాద్యనుభవకక్షాయాప

వ అవిషయత్వాత్ గీతాయాస్తథా మమైవాంశో జీవభావే జీవ
 భూతస్స గాతవ ఇతి చాత్రి ఈశ్వో జీవ ఇతి నోక్తం కిన్తు తదంశ
 ఇత్యుక్తమితి జీవేశ్వరయోర్భేదశ్యజ్ఞః నిరంశేపీశ్వరే అంశిత్వస్య
 కల్పిత త్వేన మర్థవత్వాత్ శ్రోతురన్యునస్య ద్వైతబుద్ధ్యాఽప్యత్యాదం
 శోక్తిరితి బోధ్యమ్ అన్యత్రాపి భాగవతే ఈశ్వో జీవకలయా ప్ర
 విష్టా భగవానితి శ్రుతిరపి తత్సప్త్యా తదేవానాం శబది అస్తాం
 తానత్ప్రమాణాచిన్తా అనుభవస్తావద్విచారిత్ అన్తర్భవేనన్త భవన్త
 మేన హ్యతత్త్వజన్తా మృగయన్తి సన్తః అనన్తమన్తిహ్య హేమన్త
 రేణ సన్తం గుణన్తం కిముయన్తి సన్త ఇతి మనీషి ణాన్తర్హృదీతి
 చ ఈశ్వరస్య అత్రైవ దేహే మార్గణముపదిశ్యతే అత్రతు దేహే ఆ
 నన్తమయకోశపర్యన్తమ తత్త్వేన త్యక్త్వా తత్ సత్త్వైతస్యం నయమా
 వలభామహే న తు తతోన్యదితి యత్సాక్షి వైతస్యనుత్తా తదే
 వేశ్వర ఇత్యుక్తేకార్థ్యం నిర్విశేషచిన్మాత్రస్య ఆత్మన ఈశ్వరత్వస్తుస్య
 తోనైవ ఘటతే ఈశ్వరస్య వస్తుతో బ్రహ్మత్వాత్సతత్త్వా బ్రహ్మే
 తి నేద్యతామితి చేత్సత్యమ్ ఆత్మా బ్రహ్మైవ యథా బ్రహ్మణః
 మాయాయా ఈశ్వరత్వంతథా ఆత్మనోపి ఈశ్వరత్వమేవ భవితవ్యమి
 తికథమత్ర దేహేజీవస్యైవైవాపలమ్భః అహమితి తస్యైవాన్తస్సుర
 ణాత్ అథ యది బ్రహ్మణి మాయాశక్తిరస్తి ఆత్మని నాస్తీతి ఉ
 చ్యేత తస్మిన్ దం వచసం వ్యాహతమేవ ఆత్మనో బ్రహ్మత్వేన్ద్రేక్యతేపి
 శక్తిర సన్ద్రేక్యతేతి అథయది అన్తః కరణపరిచ్ఛిన్నత్వా దాత్మినః త
 చ్చక్తిరపిపరిచ్ఛిన్నే వేతి అపరిచ్ఛిన్నశక్త్యభిమానీ ఈశ్వరః పరిచ్ఛిన్న
 శక్త్యభిమానీజీవ ఇత్యుచ్యేత న చేదం ఘటతే అపరిచ్ఛేద్యస్య బ్ర
 హ్మణః అన్తః కరణకృతపరిచ్ఛేదాయోగాత్ దేశతః కాలతో యో

సావనస్థాతస్సతోన్యథః అవిలుప్తావబోధాత్మా సయజ్ఞేతాజయా
 ధమిత్యాత్మనో దేశకాలాద్యపరిభదమేవ హిస్త్వతిర్భూతే కిచ్చని
 ర్విశేషచి న్మాత్రస్య ఆత్మనః పరిచ్ఛే ఇతి విరోధోక్తిః పరిచ్ఛేదస్య స
 ఃశేషవిషయత్వాత్ తస్మి కథమస్తః కరణోపహితచైతన్యమాత్మే
 తి వేదాస్త పరిభాషా ఇతి చేదుచ్యతే యస్యాస్తరస్య సన్నిధివశాద
 స్తః కరణం వ్యవహరిం ప్రాప్నోతి తదాత్మేతి వేదాన్తినాం పరిభా
 షేయమే యదస్తత్పహిశ్చ వ్యాప్యతిష్ఠతి తస్మహ్మరి సిద్ధాంతపత
 దేనమాత్మబ్రహ్మణోరైక్యే తత్ప్రతిబింబయోరై క్యంస్వరసిక మేన
 యత్పునఃసర్వజ్ఞత్వకిచ్చి జ్ఞత్వాదిర్భేదఃతదస్తః కరణనైర్మల్యమా
 లిస్యప్రయుక్తవలతపవలస్తః కరణే నిర్మలేనతియోగాదిభిః పశ్చా
 త్ సర్వజ్ఞత్వాది గుణా జీవేష్యావిర్భవన్తైవేతి శ్రీధరాచార్యః త
 దేవం పరమాత్మా పరిమేశ్వరః పరబ్రహ్మ పురుషోత్తమః ఏవ మా
 ద్యపరకార్యయో దిప్యో దేవ ఏకోనారాయణః సచ్చిదానందస్వరూ
 పః నూయయా బహురూపయా ఈశ్వరవటనమివ జీవవటనమపిక
 రోతి ఇత్యనుభవవివేచనమ్ కేవలనుభవానందస్వరూపః పరమేశ్వ
 రః మూయయాస్తర్హితే శ్వో ఈయతే గుణసగ్గయా ఇతి భాగవతే
 చ సమాధాపితాపరమేశ్వరస్య కథం జీవధర్మవటనమితి శబ్దా
 మాయయేత్కుత్తరేణ ఇత్యలం విస్తరేణ॥

శ్లో॥ స జీవో నామానోస్య స్త్యనుభవమయాస్తఃకరణణో॥
 సమాయాతశ్చేశో స హి చివపరూపా ప్రతిభవేత్॥
 స్వరూపధే చిత్రే స ఖలు పరమస్యానుమితర
 జీవాధ్యక్షం వాయవదమిస్తుస్థితమయే॥వ్య ధో॥ (8.)

హే అనుభవమయ జ్ఞానస్వరూప పరమాత్మ లస్తఃకరణ

దన్యో భిన్నో జీవో నామ స కశ్యప పదార్థోస్తి అన్తః కరణమేన
 జీవ ఇత్యుచ్యతే ఇతిభావః తథా మాయాతోన్యో ఊర్జో నామ స
 కశ్యపాస్తి మూర్ధ్నేవేశ్వర ఇతిభావః సమ కథమిదమ్ అన్తః కరణ
 మాయాఫలితయోగ్నితోరేవ జీవేశ్వరవ్యవహారాదిత్యత ఆహ అప
 రూపః చిదాత్మాబ్రహ్మ వా సహి ప్రతిఫలేత్ ప్రతిబంబితే నీయా
 వ్యస్య కథంనా ప్రతిబిమ్బ ఇతిభావః గచ్ఛేవం హయాన్తః కరణ
 యోర్జడత్వాత్కథం జీవేశ్వరత్వమితి వాచ్యంచుచ్చుకలోహద్వస్తా
 నాత్ చిత్సంబంధాదేవ తయోస్తథాత్వాత్ సచైవంవేదాన్తశాస్త్ర
 విరోధః ప్రతిబింబమతే అవచ్ఛిన్నమతే చ చిత్సంబంధమాత్రస్త్వేవ
 వివక్షితత్వాత్ అవ్యథా కథం నిర్మలస్య చైతన్యస్య అవచ్ఛిన్నత్వ
 మపి సంభవేత్ తైసిప్త్యస్య మాలిన్యా వహత్వాత్ ఉక్తశుద్ధమన
 భవేన ద్రవయతి చిత్తే అన్తః కరణే స్వరూపేనతి అచచ్ఛలే సతీతి
 యావత్ సమాధావితి భావః పరమస్య ఉశ్వోన్య అనుమితి రను
 మానం నాస్తి ఖలు స్వవహారదశాయాం హి జగదైచిత్రేణ ఉ
 శ్వరోను మియతే పరమార్థదశాయాం జగత ఏవాభావేన కథమి
 శ్వరానుమితి రితిభావః ఉశ్వోనాస్త్యేవేతిముఖ్యార్థః అథోపవం జీ
 వాధ్యక్షం జీవప్రత్యక్షమపి స ఖలు సుఖత్వేనుఃఖత్వాది గుణో జీ
 వో వా నానుభూయతే తదేతి భావః తస్మాత్ చంచలమన్తః కర
 ణం [మహః] ఏవ జీవ ఇతి సిద్ధమ్ అచాంచల్యేతు అన్తః కరణస్త్యే
 నామ సలంభ ఇతి బోధ్యమ్ ఉక్తశ్చేదం పంచదశ్యామ్ అహంవృ
 త్తిరివం వృత్తితిత్వన్తః కరణ ద్విధేత్వాది ఆహంవృత్తిక్షీవఇతి సర్వా
 నుభవసిద్ధం హి మాయాతు సమాధిః లే కేవలశక్తిరూపేణ అత్య
 న్త్యేవలీనా వర్తతే ఇతిబోధ్యం స్వకార్యస్యజగతో ప్రవీతేః తస్యా

లీనత్వోక్తిః! మాయా యాలీఃశ్వే ఈశ్వరోఽపి జీవనదుపసం హృత
ఏవేతి స మాయావ్యతిరేకేణ ఈశ్వరసిద్ధిః॥

శ్లో॥ స దేహిహంస్వప్నే మమతదతిరేకత్వకలనాత్ |

స జీవ్రాహం స్వాపే పరమసుఖరూపత్వకలనాత్ |

తదాత్మాహం బ్రహ్మత్వబంధ పరిపూర్ణాఖలగుణ |

స్తవోహం తేజో మాం హయవదనమింద్రుస్థితమయే॥ (57)

అహం దేహిహం స సభవామిస్వప్నే మమజీవన్య తదతిరేకత్వకలనాత్
దేహభిన్నత్వానుభవత్ జాగ్రత్స్థిలోహమిత్యాదివ్యవహారానుగు
ణ్యేన దేహ ఏవతత్మ త్వేజ్జ్ఞాయతే తద్దానంబ్రాహ్మిణేవతత్మత్వేన
సం దేహానుత్సృజ్య దేహ తాదాత్మ్యం విహయేత్సద్ధః స్వాప్తిక కాశ్యా
దిసు వ్యవహారతో దేహభిన్నస్య జీవన్య అను భవాదితి భావః తర్హి జీవ
న్యమిత్యత ఆహ నానాం జీవః స్వాపే సుషుప్తౌ మమ పరమసుఖ
రూపత్వకలనాత్ పరమానందస్వరూపస్య మమసుషుప్తౌ అనభూయ
మానత్వాదితి భావః సచాయం హేతురసిద్ధః సుషుప్తౌ ఆజ్ఞాన తిరేకన్యాయ
స్య కన్యాన్యభావాదితి వాచ్యమ్ ఉత్థితస్మృత్యా సుఖ మహిమస్వా
ప్నమిత్యాకాశికాయా తత్మనస్సుఖే గూఢత్వస్య అనుమానాత్ అన్య
థా అజ్ఞానమేవాక్రీతి శేఙ్గాతం స హి జ్ఞాతా అజ్ఞానాతిరేకేణ త
దావ్యస్తేవేతి త్యయాప్యస్థి కార్యమితి చిదానంద రూపాత్మానుభవ
స్సురసిద్ధః తత్తస్మాత్ అవామాత్మేవభావః మి అవస్థాత్రయసాక్షి
త్వాదితి భావః అత్ర దృష్టాంతనూపా త్వేం బ్రహ్మేనేతి త్యం యథా
బ్రహ్మభవసి సహి త్వందేహేన్ద్రియబద్ధ్యతమః తేహం జడత్వా
త్ నావీక్సరః యోగనిద్రాదశాయామీశ్వరస్యానత్వాత్ యద్యా
ఇతి హి హాత్మ్యలజ్కారే తత్త్మాహం బ్రహ్మత్వేం భదామిత్యన్య

యః ఆత్మనో బ్రహ్మత్వే హేతుః పరిపూర్ణః అఖిలాః గుణః ఆ
 వహతపాపృత్వానయో యస్మిన్ యస్యేవా నః తథోక్తః తతః మ
 మైవ ఆత్మత్వాదాత్మన ఏవ బ్రహ్మత్వాదిత్యర్థః ఇన్దుస్థితహయవదనో
 పాధికం తేజః జ్ఞానస్వరూపం మాం ఆత్మానమేవ అహమయేలనుభ
 వామి ఆత్మానందమనుభవామిత్యర్థః ఏతేన ఆత్మజ్ఞానినస్తన కథం
 హయవదనసేవేతి శక్త్యాపరాస్తా నాహం హయవదన మయే కిన్తుత
 దన్తర్యామిణ మాత్మానమేవేతుక్తత్వాత్ న చ స్వదేహాపా
 ధిక ఏవ ఆత్మాకీప్రాప్యతాం కిమితి హయవదనదేహాపాధిక ఇతి
 విశేషాగ్రహణివాచ్యమ్ తదుపాధేశ్యుద్ధ సత్త్వాత్మకత్వేన తత్రాస్త
 ర్యా మిస్ఫురణం సుఖేన భవతి అస్తిచావరో గూఢోహేతుః సరూ
 పధ్యానేన అశుభే హతే నీరూపాత్మానుభవస్సుశక ఇతి హయవద
 నూపాధిధ్యానే న మమ సర్వాశుభమాత్మావలోకనవిరోధినశ్యతా
 మితి తదుపాధికాత్మ ధ్యానమితిబోధ్యమ్ అతఏవ కవినా క్రధమతః
 హయవదనరూపం ధ్యాతం పశ్యాత్తు తత్రత్వ చిన్త్యతే ఇతి సర్వ
 మనవద్యమ్।

శ్లో॥ అహం సర్వత్రేదం మయి తు పరమజ్ఞానలసితం।

న లిప్తోఽనేనాహం ఖమిన జలదేవ ధృవమినమ్।

చిదానందం పూర్ణం నిరవయనమేకాద్యయమజం।

గుణాభిమ్యాత్మానం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (88)

అహం సర్వత్రాస్మి మయి తు వర్తమానమిదం జగత్ విరంకేపల
 మజ్ఞానలసితం మాయావిలసితమిత్యర్థః మాయయా మయి కల్పిత
 మిదం జగదితి భావః అధిష్ఠానం వినా కల్పనాయోగాత్ అవధింవి
 నా నిషేధాయోగాచ్చ జగతోఽవధిరధిష్ఠాంశ్చ అహమేవేతి పర

నూర్థః సర్వత్రా హమిత్యనేన సర్వావధిరహమిత్యుక్తం భవతీతి బో
ధ్యమ్ ఆస్తరస్యా వధిత్యాత్ అనేన మూయితేన జగతా అహస్త్వ
న లిప్తః సహి మిధ్యాభూతేనసత్యస్యభవతి లేఖః అత్రద్వష్టానమాహ
ఖమి నజలదేనేతి సహి మేఘాడమ్బరేణమహాకాశస్యకిమపివైపరీత్యం
తస్యనీరూపత్వాదితిఇదంమదుక్తంసర్వోధ్రువం నిశ్చయభూతంవేదా
వ్రసిదారత్వాదితిభావః చిదానన్ధంజ్ఞానానన్దస్వరూపమతఏవపూర్ణం
సహి ఆనన్దస్య జ్ఞానస్య వాకేవలస్య పరిఛేదః కిన్తుతద్వతోస్తః కర
ణాదేకేవేతి అత ఏవ నిరవయవం న హిపరిపూర్ణస్య వస్తునః పరి
ఛేదకా అవ యవాః కల్పయితుం శక్యస్తేః అత ఏవ ఏకం సైదై
కరూపమ్ అద్యయమ ద్వితీయిచ్చద్వితీయాభావాదేవ నాత్మనో జ
న్తాదీత్యాహ అజమితి ఉపలక్షణమిదమవ్యయమిత్వాదీనామ్ ఫలిత
మాహ గుణాభిం పూర్వోక్తానాం గుణానామనుక్తానామపహతసా
ప్యత్వాదీనాం అభిం సముద్రం ఏవ విధమాత్మాన మాత్మశబ్ద
వాచ్యమిన్ద్రస్థితహయవదనోపాధికం మామహమయేతిత్యన్వయః అ
త్ర శ్లోకద్వయే హయవదనమిన్ద్రస్థితమితి శబ్దయోగ్లాకణికోమదుక్తా
ర్థ ఇతిబోధ్యమ్।

అవతాకా। సమంత్రా ఏవంవిధోస్తు నామ కథనస్య అ
హమేతాదృశఇత్యుక్తి సజ్జిచ్చతే అహమితి వక్తుర్నిశ్చయ దేరనా
త్మత్వాత్ సాక్షిణః కేవలస్య వక్తృత్వా యోగాత్ ఏవమబ్రహ్మ
వికథం స్తుత్యం తస్య వాగాద్యవిషయత్వాత్ కిచ్చి అహం బ్రహ్మే
తికథంస్తాతుర్భవ్మాత్వం జహన్వదీనామేవ స్తాత్మత్వాత్ ఇతి శ్లోక
తరతయా శ్లోకమాహ।

శ్లో॥ కృశోఽహరన్ధ్రానోఽహంవదతి తనుతాదాత్మ్యవిలియః ।

తథాత్మాహం జీవన్వితి హి పరతాదాత్మ్యవశతః

మనశ్శుద్ధం వశ్యద్వదతి విమలత్వాదిగుణకం స్వచ్ఛాచా ।

తస్య త్వం హయవదనమిద్ధృతమయే । (89)

జీవః అన్తః కరణం పాదశకలం లిङ్గః తి యాః త్ లిङ్గంతః జీవసర్వోత్తమితి వత్సదత్వాం లిङ్గస్య జీవసంజ్ఞాప్రాప్తా తనుతాదాత్మ్యవిలియః మనశశరీరమితి శరీరతాదాత్మ్యం యగచ్చా అహంకృతః అహం స్థూలః ఇతి యథా వదతి స హి లిङ్గస్య స్థైర్యం తాత్మ్యం వా తయోర్దేహభర్మత్వాత్ స హి కేవలం దేహేనా వక్తుం తమ తే జడత్వాత్ అతః జీవో యదా శరీరే అచ్యుత్య బిమానం భజ తే తదా శరీరతాదాత్మ్యనూపద్య అహం స్థూల ఇతివదతి ఇతి స ద్వసప్రమృతిసన్నమ్ ఏవమేవ వివ్రతివన్న మపూర్వోపాత్మ్యహ తథా జీవః పరేణ ఆత్మానా తాదాత్మ్యవశతః ఆత్మతాదాత్మ్యం ప్రాప్యే తి మూలత్ అహమాత్మేతి వదతి హి ఆత్మస్వహమభిమానానానా ఆత్మ తాదాత్మ్య ముపద్య అహమాత్మేతి వక్తితవ ఏవేతిభావః సన్వేనం జీవస్మాత్మాభిమానాదహమాత్మేతి మాసికేప్రసృత్తిరస్తు నామక థంవాచోక్తిః తేజోత్వమ్ న్యాత్మానుభవవాసనం జీవస్సజ్ఞం తస్మి నః స్వవాగిద్వియేణ వదతీత్యవిరోధః సను యతో నాచో నివర్తన్తే అప్రాప్య మనసాశహ ఇతి శ్రుత్యా మనోనాగనోచర ఆత్మా కథం మనసానుభూతః కథం నా వాచాః ఉచ్యేతేత్యత ఆహ శుద్ధం సాధన చతుష్టయసమ్పన్నం సంస్కృతమృతః శుద్ధమిత్యావర్తతే శుద్ధం బ్ర హ్మ వశ్యదనుభవత్సత్ తస్య బ్రహ్మణో విమలత్వాదీనాం గుణానాం సమూహం (సమూహే కః) స్వసమ్పద్ధిన్యా న చా ఇంద్రియేణ వద తి అయంభావః మనస్తేనానుద్రవ్యస్య ఇతి శ్రుత్యనరసామరస్యాత్

సంస్కృతమసనా ఆత్మానుభూయతే ఏవ అనుభవసి ధమవేదంసమా
భిశాలినామ్ వాచస్తు సాక్షాత్తంస బ్రూయుఃకిన్తు తాత్పర్యవృత్త్యా
బ్రూయురేవేతి న దోష ఇ

శ్లో॥ న వక్తా న శ్రోతా నతు వచనమహి పరశివే।
న వేత్తా నోవేద్యం న హి భవతి వేదః కరణ భూః।
శివం శాన్తం శుద్ధం బృహదచలమేకం పరమహిం।
గభీరం స్వాత్మానం హయవదనమిన్ద్రుశితమయే॥ (90)

పరశివే పరమసుఖస్వరూపే ఆత్మని వక్తానాస్తివక్తురభావా
దేవశ్రోతానాస్తి ఉభయారభావాద్వచనమపి నాస్తి తథా వేత్తా
జ్ఞాతా నాస్తి వేద్యమపి న హి భవతి నాస్తీత్యర్థః వేత్తురభావే వే
ద్యాభావస్య స్వసిద్ధత్వాదితి భావః ఉభయారభావే వేదో జ్ఞానమపి
నాస్తి విద జ్ఞానే ఇతి ధాతోర్ధ్వుః రూపమ్ ల్యుటాతు వేదసమితి భ
వతి నను ఆత్మనౌ జ్ఞానస్య రూపత్వేన కథం జ్ఞానస్యాభావ ఇ
త్యతో వేదం విశిష్య కరణభూరితి వృత్తిజన్యం జ్ఞానం నాస్తీత్యర్థః
శివం సుఖస్వరూపం కుతః శాన్తం విక్షేపాదిభిర్విదుఃఖంస్యాత్ కథ
స్తచ్చాస్తత్వమత ఆహ శుద్ధమితి మాయాఽతీతమిత్యర్థః కిన్తదిత్య
తఆహ బృహ ద్బ్రహ్మేతి అణోరణీయోస్మహతోవగహీయానితి
బృహత్త్వి[మహత్త్వి]గుణయుక్తం తదితి భావః పరిపూర్ణమితియా
వత్ అతఏవాచలం చలపరహితమ్ యత్ర చాలసం సమ్భవ్యేత త
త్రాపి బృహతస్సత్త్వాత్సర్వత్ర స్థితస్య కథం చలనమ ఘటాద్విహి ఏ
కదేశగతః అస్యదేశప్రప్తి చాల్యేత ఇతిభావః అతఏవ ఏకమసహి
తత్రద్వితీయం వస్త్వస్తి న చ మాయయా ద్వైతంశబ్ద్యం తస్మాఅ
సత్య త్యాత్ గభీరం నిత్యాపరోక్షమపి కైరపి అజ్ఞాతమిత్యర్థః గు

యశా వినాత్యస్తం గమ్భీరం బ్రహ్మ వేత్తిక ఇతి పశ్చిదశీ గభీ
రత్వే హేతుర్న పరాక్రమిత్వాహ స్వాత్మానమితి స్వశబ్దేన సర్వే
జీవాగ్రహ్యస్తే తేషామాత్మ భూతత్వేన నిద్యాపరోక్షమిత్యర్థః స
హి స్వయం స్వస్య అత్యక్షః కదాపి స్యాత్కర్ణమపి ఆనందస్వరూ
పత్వముక్త్యా జ్ఞానస్వరూపత్వమాహ పరమహ ఇతి పరశ్చతస్మహశ్చే
తి విగ్రహః తేజోనామాత్ర జ్ఞానమేతస్య పరత్వవిశేషణం వృత్తిజ్ఞాన
త్వనిరాసాయ స్వప్రకాశత్వ ద్యోతనాయ వా ఇన్దుస్థితమయవదనో
పాధిక మేవంభూతం బృహదహమయే ఇత్యస్యయః నిత్యమాత్మాన
స్తమనుభవామితి భావః నను ప్రాప్య ప్రాప్తృ ప్రాప్తయోరాత్మని
సన్తీతి పూర్వాధేనోక్త్యా కథమిత్తరాధేన అహం బృహదయే ఇతి
తత్త్వతయ ముక్తమితి చేన్నైష దోషః ఆత్మని న సన్తీత్యనేన పర
మార్థదశాభిహితా ఉత్తరాధేన తు నిర్వికల్పనమాధ్యనుభూతాత్మా
నస్తవాసనా ప్రస్తుతయతే వ్యవహారిదశాయామితి బోధ్యమ్ యద్వా
ఆత్మని కిమపి నాన్తీతి కేనజ్ఞాతమిత్యత ఆహ అహం బృహదయే ఇ
తి మయేవజ్ఞాతమిత్యర్థః నను మయేవ జ్ఞాతమితి త్వయేవ బృహతస్స
ద్వితీయ త్వమితి చేన్మైవమ్ మమ జీవస్య (అన్తః కరణస్య) తత్ర
సత్వాత్ స హ్యహం బృహతి తత్ర పృథక్తయా ప్రతీతః అథవా
మిథ్యాభూతమన్తః కరణం సత్కాత్మస్వరూపమనుసందధావీతి అన్తః
కరణప్రవైవత్వతం న తు బ్రహ్మణః ఇతి॥

శ్లో॥ సదాస్వాత్మానదానుభవమజ నో దేహి భగవన్॥

ప్రకృత్యాక్షిప్తానాం రజసి తమసి త్వమభజతామ్॥

సరూపత్వ ధ్యానాన్మనసిపరిశుద్ధేస్ఫురసిహి॥

త్వమాత్మా సర్వేశం హయవదనవిన్దుస్థితమయే॥ (91

హేలజ జన్మముఖ మహావవికార శూన్యతపవ హే భ
గవన్ సకలకల్యాణగుణపరపూర్ణ నః జీవానాం సదాపి స్వాత్మాన
న్దానుభవం దేహి సమ కిమ్మయా దేయం యూయమేవ స్వాత్మా
నం దేహి మృగయతేత్యత ఆహ ప్రకృత్యా త్వత్సమృద్ధిన్యామాయ
యా రజసి తమసి చక్షిప్తానాం పాతితానామిత్యర్థః రజస్తమ ఉద్రే
కేణ చిత్తస్వస్థ్యాభావాన్నాత్మకమాత్మచిన్తాయోగ్యతేతిభావః అ
తపవ (రజసి తమసి క్షిప్తత్వాదేవ) త్వం హయ్యగీనమభజతామ్
రజస్తమోవిజేపవశాన్నః త్వద్భజనైవ నాస్తీతిభుతో స్వాత్మచిన్తేతి
భావః సను ఆత్మచిన్తాయాః కిమ్మద్భజనేనేత్యత ఆహ సరూస్వతవ
ధ్యానాద్ధేతోః మనసి పరిశుద్ధేనిర్మలే సతి ఆత్మా త్వం స్ఫురసి హి
యేనాత్మస్ఫుర్తిర్భవేత్తస్మిన్ స్తవభజనే ఏవ నాస్మాకమధికారః ర
జస్తమఉద్రీక్తత్వాత్కిం పునరాత్మవిచారేధికారశ్శక్యేతేతి భావః
సను దురదృష్టవశాద్యాయం పతితాః కిమహం కుర్యామత ఆహ స
ర్యేశమితిసర్వప్రకరమిత్యర్థః యేన వ్యయా ప్రేరితా ప్రకృతిరస్తా
రజస్తమసాఃపాతయతి స త్వమ్తాయాం నియచ్ఛ నియన్తుం త్వమీ
ష్టేవ అతపవ (మాయేశత్వాదేవ) తవేశత్వమ్ కిన్మ అస్మిన్ క్షిత్వ
ద్భజనే తావత్ప్రేరయనారాయణత్వాత్ (అంతర్యామిత్యాదిత్యర్థః)
త్వమస్మత్ప్రేరణేక్షమసే ఏవేతి భావః॥

శ్లో॥ హయాస్య శ్రీశత్యం హృదయకమం మేధినివనా |
నిశం భోగం నైతి క్వసుకమలయా లాలితపదః |
త్వదీక్షతో మద్భృశ్మయసురగవీతే పరబలిం |
విదధ్యాత్సర్వజ్ఞం హయవదం విద్ధుస్థితమయే॥ (92)

చరమఫలభూతమాత్మానందానుభవం దేహితి పూర్వం ప్రార్థ

యిత్వా అధునా తద్ధేతుభూతం భగవద్భజనం దేహీతి ప్రార్థయతి
 ఆదాభగవద్భజనస్య మనసి భగవత్ప్రీతిర్హేతురితి కృత్యా తస్యన్వయ
 నః కమలనివాసం ప్రార్థయతే (భగవతి మనఃకమలగతే సతి హి ప
 శ్చాత్తస్థజనం శక్య తే) హేమాయాస్య హేత్త్రిశ త్వం మ మ మ
 హ్నాదయకమల మనిశమధివస అధిశీక్ష్ణాసామితి కర్మ త్వమాధార
 స్య సమ్బుద్ధిద్యయేనలక్ష్మీయక్తస్సృక్ హయగ్రీవావతారో భవానధి
 వసమద్భుదయమితి ప్రార్థనాగమ్యతే నను మహిభోగప్రదం వై
 కుంతం విహాయ కథం శూన్యేత్వస్మనసి వరేయమహమత ఆహ క
 మలయా లాలితపదః భవాన్ క్వసుభోగం వైతి సీతాసాహిత్యేనహే
 తునా శ్రీరామస్య పశ్చివటీవ కమలాసాహిత్యాత్తవాపి మద్భుద
 యం భోగప్రదమేవేతి భావః అత్రాథాస్తరన్యాసాలజ్కారఃప్రతీయ
 తే కమలయా సమ్ప్రదూపయా లక్ష్మ్యా లాలితపదః మహారాజః
 క్వ భోగంనాప్నోతి సర్వత్రాప్యాప్నోత్యేవ ఉక్తౌశ్రీహర్షేణ క్వ
 భోగం నాప్నోతి సభాగ్యభాగ్దనః ఇతి ఏతదలజ్కారస్యోక్తా నాయేవ
 క్వభోగం వైషీతి మధ్యమపురుషోఽప్రయుక్త ఇతి బోధ్యమ్
 కమలయా పదయోగ్లాలితత్వ కథనేన వదారవిస్త యోర్మహాభోగ్య
 త్వం దార్లభ్యచ్ఛద్యోత్యతేలిసాస్తర్యచ్ఛ హ్నాదయే తస్య భోగమేవ
 ప్రతిపాదయతిమద్భుప్రయీసురగవీత్వదీక్షాతంత్యత్తటాక్షాద్దేహోఃతే
 తుభ్యంవరముక్తౌప్తంబలింషోడశోపచారపూజాంవిదధా త్కుర్యా
 త్ త్వత్కటాక్షేసతి మద్భుదయమేవకామధేనుశ్చత్వా భవత్పూజా
 పరికరం సర్వం ప్రసూతే ఇతి భావః విదధ్యాద్వా న వా కథం మ
 యా జ్ఞాయతామత ఆహ సర్వజ్ఞమితి అయం భావః యస్య హ్నాద
 యేత్వం వససి దయయా తస్య హ్నాదయం భవన్నవాసేన అతిపిశు
 ధం సత్ సర్వం పత్రపుష్పసలాచికం సజ్జల్ప్య భవస్తమర్చయతీతి

భవాన్వేదైవ సహి స్వసామర్థ్యం క్వాపి స్వావిషయం భవేత్ ।

శ్లో॥ ప్రభో శ్రీశార్పాయాం నివస కురు కర్మాణ్యవిషయా ।

ణ్యాయం సర్వజ్ఞశ్రీపతిరితిధియం మే దిశశుభామ్ ।

పయోజై శ్చామస్తీ కుముదతులసీభిర్భహురసై ।

స్పదన్నైస్త్యాం సేవే హయవదనమింద్రుసితమయే॥ (93)

పూర్వశ్లోకే మానసిక భగవత్ప్రీతిం ప్రార్థయిత్వా అధునా తద్దేతుభూతామర్పాయాం భగవత్ప్రీతిం ప్రార్థయతే ప్రభో హే శ్రీశార్పాయాం నివస నను అన్తర్భహిశ్చ తత్సర్వం హ్యప్యనారాయణ ఘ్నిత ఇతి సర్వత్ర స్థితస్య మమ కిమితి విశేషాకారేణ అర్పాయాంస్థితిః ప్రార్థ్యతే త్వయ్యేత్యత ఆహ కురు కర్మాణ్య విషయా ణీతి అస్మద సమ్భవితాని త్వదేకనియతాని గోవర్ధనోద్ధారణాదికర్మ తుల్యాసి కర్మాణి అర్పావిగ్రహమాశ్రిత్యకుర్వీతి భావః యద్వా అయమర్పావిగ్రహః సర్వజ్ఞశ్రీపతిరేవ న తు మూషా నిషిక్తతామవిగ్రహ ఇతి శుభాం ధియం బుద్ధి మే దేహి ఆశ్చర్యా వహేషు కర్మ సుత్వయా అర్చయా ప్రియమాణేషు సత్పుత్రయ మర్పా సర్వజ్ఞ ఏవేతి నః విశ్వాసం స్వత ఏవ జాయతే కర్మాదర్శనేతు న జాయే త అతః కర్మాణామకరణే మమతాదృశ బుద్ధిం వాదేహీతి భావః ఏతేన సర్వజ్ఞత్వవిశ్వాసాభావే అర్పా యజనం వ్యర్థమితి సిద్ధమిల్పా వస్థితస్య మమకథం భోగిత్యత ఆహ అహం పయోజాదిభిష్ఠవంతం సేవేయజా మీత్యర్థః స్వాసాధారణ మీశ్వరత్వం ప్రకటయన్ మదర్పాయాం నివస త్వమ్ తథాసతి మమ త్వద్విషయో మనస్సుజ్ఞోజాయతే తేన చ మనసి తవ స్థితిర్భవతి తయా చ ఆత్మావలోకనం స్యాదితి మన్వమధ్య మోక్ష మాధికారభేదేన ఉత్తరోత్తరాధికా

ఓత్వస్య పూర్వపూర్వాధికారసాధ్యత్వకథనపూర్వకం భగవద్భజన
తైవిధ్యమేతావతాశ్లోకత్రయేణ సంక్షేపతో దర్శితమ్।

శ్లో॥ ప్రభో త్వస్మన్త్రాణామృతసమధవాపూజనమమీ।

సకృద్వాకుర్యుశ్చేద్యృష శిరసి విన్యస్యచరణమ్।

ద్వితీయం వై శమ్భాశ్శిరిసి కరయుగ్మం శతధృతేః।

ప్రయాన్తి త్వల్లోకం హయవనసమిన్దస్థితమయే॥ (94)

అమీజీవాః హే ప్రభోతవమన్త్రాణామృతసం జపంవాపూజనంవాయ
స్త్రోలిఖతానామితి భావఃసకృద్వా ఏకవారమపియది కుర్యున్నర్హివ
తే వృషా ఇన్ద్రిః తస్య శిరసి చరణమేకం విన్యస్య ఏకం పాదంవృద్ధే
నిధాయేతి భావః ద్వితీయం చరణం శమ్భాశ్శిరిసి కైలాసే ఇత్యర్థఃని
ధాయ తరయుగ్మం శతధృతేశ్శిరిసి విన్యస్య త్వల్లోకం ప్రయాన్తి
యథా డమ్బురజాతిపురుషాః సవేగమేకం పాదం కిచ్చినున్న తే ద్రు
పది విన్యస్య ద్వితీయంతస్మాదున్న తేదృపది విన్యస్య కరయుగ్మం త
తోపుష్పన్నతే దృఢం నిధాయ సముడ్డీయప్రాసాదాదికప్రవిశేన్తి త
ద్వదితి భావః స్వర్గలోకమతిక్రమ్యగమనమేవ వృషసిరసి పాదవిన్యా
సో నామ స్వలోకాతిక్రమణం స్వశిరస్సమాక్రమణతుల్యం హి దుః
ఖహేతుత్వాత్ ఏవముత్తరత్రాపి బోధ్యమ్అత్ర తన్మూర్తిధ్యానా
దికమస్తాకమ్యాస్తు నామ త్వస్మన్త్రాణామృతసమధవాపూజాచవా
లస్తు ఇతి భగవన్తత్ప్రతి కవిప్రార్థనా వ్యజ్యతే॥

శ్లో॥ స్మృతా చేదాఖ్యాతే భవతి పదయోస్తస్య వృషభః।

శృతా చేద్ధం సశ్శీరమపి పశ్చి తా చేత్సగరుడః

అహో మూఢో లోకస్సులభమపి హిత్యా సకలదం।

భవన్నామ భ్రష్టా హయవనసమిన్దస్థితమయే॥ (95)

హే శ్రీరమణ తే ఆఖ్యానామ స్మృతా చేత్ తస్య యేన
స్మృతా తస్య పురుషస్య పదయోర్వ్యవభా భవతి భవేదితి లిజమ
ప్రయుజ్య లట్ప్రయోగస్సిద్ధవత్కథనమితి ద్యోతనార్థమ్ సశివైభ
వేదితి భావః తథా శృతా చేత్తస్యపదయోర్హంసస్సాత్ విధిర్భవే
త్ ఇతి భావః పఠితా చేత్ సః త్వద్వా హసతయా చంద్రామయ
తయా చ ప్రసిద్ధః యద్వా పురా దృశ్యమానః మనసి హయవద
నో యథాకల్పితః తథా తద్వా పీతి బోధ్యమ్ గరుడః తస్య పద
యో స్సాత్ వాహనత్వేన తత్పదసన్ని ధావర్తేతేతి భావః నన్వే
వం చేత్కథం లోకో మన్నామ స గృహ్లాతీత్యత ఆహ మూఢః భ
వన్నాయయేతి శేషః లోకః సకలదం సులభమపి భవన్నామ హి
త్వా భ్రష్టో భవతి అజ్ఞానమేవాత్ర హేతురితిభావః (అజ్ఞా నన్నామ
మాయేతి ప్రాక్పవజ్ఞై తమ్) ఏతేన భగవన్నామజాపినామపి భగవ
త్సాయుజ్యం భవతీతి ప్రకటితమ్ యద్యపి భగవన్మన్త్రైజసాదభగవ
త్సాయుజ్యం భవతీతి పూర్వశ్లోక ఏవైక్యం తథాపి జపోమాస్తుస్త
రణాదినాపి శివాదిసాయుజ్యం స్యాదితి వక్తుమయం శ్లోకః॥

శ్లో॥ హయగ్రీవ స్వాంతాదపహరతి : పాకమఖిలమ్॥
భవంతయో ధత్తే హృది తు జననీం గ్రీవపమిదమ్॥
బహిర్యానంవాంనూ భవతు స తథాన్తర్యమఘత॥
స్త్వితీవా యం వస్త్యాం హయవదసమిన్దుభితమయే॥(96)

హే హయగ్రీవ హః హయగ్రీవపదాద్యక్షరః స్వాంతాదఖిలం
పాపమపహరతి అపాకరోతి నిస్సారయతీతి యావత్ హశబ్దోచ్ఛార
ణమాత్రేణ సర్వపాపక్షయో భవతీతి భావః హృత్పత్యస్య అన్తర్వా
యుని స్సారణ పూర్వకముచ్ఛారిణీ యత్వేన పాపనిస్సారక ణ్యో

క్తిః సను, హేనై వపాపక్షయే తదితర వర్ణత్రయస్యావర్ణక్యం కిమత ఆ
హ యః య ఇత్యక్షరః భవంతంహృది వీతపాపే చిత్రేధత్తేష్టాపయ
తి యశబ్దోచ్చారణమూత్రేణ తద్భుది హయగ్రీవమూర్తిరావిర్భవతీతి
భావః యకారోపర్యకారస్య విష్ణునాచక త్వాదియముక్తిః జననీంల
క్ష్మీస్తు ఇదం గ్రీవదం ధత్తే గ్రీశబ్దోచ్చారణేన లక్ష్మీ హృదితిష్ట
తీతి భావః ఏతేన మద్భుదిసతోఽపి తవ స ప్రియావిర్హాఇతి భగవ
ంతం ప్రతి క షేర్వ్యజ్ఞమ్ గ్రీఇతి గకారానంతరకారోపరిస్థితస్య ఈ
కారస్యలక్ష్మీనాచక త్వాదియముక్తిరితిబోధ్యమనన్వేషంపాపాకరణేశీ
శస్య మమ హృది స్థితౌ చ వర్ణత్రయేణ కృతే కాగతిశ్చతుర్ధవర్ణస్య
త్యత ఆహ అయం నః వ ఇత్యక్షరః వాం యవయోః బహిర్యానం
హృదయాద్భహిరపస్యతి ర్మాభూదితితథా అఘతః బహిర్గతస్య అఘ
స్య ఆ న్తర్యమన్తః ప్రవేశో మాభూదితి చ నర్తతే ఇతి కేమః కవా
టవదితి భావః వశబ్దోహి దన్త్యాఘసానికత్వేన ఊర్ధ్వదన్తాధగోష్ఠయో
స్యతి ప్రాచ్చారణేన దృఢసమ్బంధే కవాటేఘటితే ఇవ ఆన్తరానాం
బహిః బహిష్ఠానామన్తఃప్రవేశోఽపరోధో భవతీతి భావః ఏతేన
శ్లోకేన హయగ్రీవనామ నిగుక్తమ్॥

శ్లో॥ భవత్తత్త్వం వేత్తుంన భవతి మోమేశ త్రిసయనమ్॥

భవదూషం ధ్యాతుం న హి తవ చనాభౌ నివసతిః॥

గుణాం స్తే ప్రస్తోతుం న చ ముఖసహస్రంసకృదహం॥

భవన్నామ బ్రూయాం హయవదగమిన్ద్రుస్థితమయే॥ (97)

హయవదనస్తుతిం సంక్షేపయిత్తు స్వస్య తత్రానధికారం తా
వదాహ హేఈశ భవతస్తత్త్వం సచ్చిదానందరూపం వేత్తుం మమత్య
తీయం నయనం తే న యనం జ్ఞానాత్మకం చక్షుశిత్యర్థః నాస్తి అగ్ని

రూపంచక్షుశ్చనాస్తీతి గమ్యతే తేన చ నాహ శివ ఇతి ప్రతీయతే
 నను బ్రహ్మజ్ఞానాభావే సగుణం మాం ధ్యాయ స్వేత్తత ఆహ భ
 వతో రూపం ధ్యాతుం తవనాభా నాభీవద్మే మమనివ సతిస్థితిర్నా
 స్తి త్వత్సన్నిధౌ యద్యచాం వర్తేయం తర్హి త్యాం ధ్యాతుం శక్తు
 యాం వైత దస్తి కథమవృష్టచరస్య తవ ధ్యానం మమనం పద్యతే
 ధ్యానం హిమానిసికం మనశ్చ అను భూతవిషయే ఏవ ప్రవర్తతే న
 త్వననుభూతే ఇతి నాహం బ్రహ్మేతి చ గమ్యతే నను ధ్యానాశక్తౌ
 మాంస్తుహీత్యత ఆహ శ్రుతిప్రసిద్ధా త్వద్గుణా ప్రకర్షేణ స్తోతుమపి
 మే ముఖనవాన్రంనాస్తి అనన్తాస్తవగుణాః కథమ్యయే కేన ముఖేన
 వక్తుం శక్యేర్థ యది సహస్రం మమ ముఖాని స్యుః తర్హి గుణస్తు
 తిం ప్రక్రమిష్యే ఇతి భావః నాహం శేష ఇతిచవ్యజ్యతే తర్హి కింభ
 ర్యా అత ఆహ అహం భవన్నామ బ్రూయామ్ తనసి సకృదేవ
 అనకృదఃచ్చారణక్షమచిత్త శుద్ధ్యభావాదితిభావః॥

శ్లో॥ మహాసంసారాబ్ధిప్రపతితమనూధారణార్థమ॥

ధ్వజాం కేశా దాజ్ఞేతవ విశతు మచ్చిత్తమధుపః

సఖార్ద్వత్విదేఖాకపటమృదుః జ్వోపసయతా॥

త్తమేతం త్యాం దేవం హయవదనవిష్టఫితమయే॥ (98)

మహాసంసారాబ్ధి ప్రపతి తానాం మనూనామాపచారికోఽయం ప్ర
 యోగః మానవానామిత్యర్థః అన్యత్రమనోరైవస్వరస్య ఉద్ధారణః ఉ
 ద్ధారికోర్ధుపః ధుప రేఖామత్స్యవతారశ్చధ్వజశ్చ అజ్ఞాచిహ్నా
 యస్మిన్ స్తస్మిన్ ద్వయోరజ్ఞయోర్గ్రహణమన్యేషాముపలక్షకమ్ ఏ
 వంవిధే తవ పాదాబ్జే మచ్చిత్తమధుపో విశేత్సితీ ప్రార్థనా సంసారా
 బ్ధౌ క్వాపి మకరం దామృతరసా భావాదతి దుఃఖతోయం మధుపః

త్వత్పాదాబ్జే ప్రవిశ్య తదమృతం పీత్వా ముఖం ప్రోత్వితి భావః స
 నుత్వ మేవ త్వచ్చిత్తం మత్పాదాబ్జే ప్రవేశయ కిం తదర్థం మత్పార్థ
 నేత్యత ఆహ తమేతం సంసారాబ్ధిపరిభ్రాంతివివశమ చేతనమివ నిశ్చ
 ప్తం మధువం త్వమేవ తత్రోపనయాతాత్ ఉపనయ ఉపకర్తృత్వయా
 వత్ ఉపకర్తృణ సాధనమాహ నఖరూపాయే ఆర్ద్రతివశ్యప్రసృత్య రే
 ఖాః తాః కపటం యస్యాస్తయా మృదునా రజ్జ్వగతి చిత్తమధువ
 న్య అతి సుకుమారత్వేన మృదురజ్జ్వేన తనువకర్తృణం క్రియేత అన్య
 ధా మృతినంభవాదితి భావః త్వత్పాదాబ్జసఖచంద్రిరేఖా శోభా మ
 చ్చిత్తమాకృష్య త్వత్పాదాబ్జే స్థాపయత్వితి సకమాధ్యః॥

శ్లో॥ ప్రసన్నాస్యం ప్రజ్ఞాకుముదముకుళోద్భేదకరణం
 స్ఫురథానజ్యోత్స్నా మృతరససమాప్యాయితజనమ్
 మణితారాపుష్పసగయితశుభారః పరిపతద్విరేఫ
 ప్రస్తారం హయవదనమిన్దుస్థితమయే॥ (99)

ప్రసన్నమాస్యం యస్యతమ్ ప్రజ్ఞాయా ఏవకుముదముకుళస్య
 ఉద్భేదకరణః వికాసకరః స్ఫురత్ హాస ఏవజ్యోత్స్నా తస్మాదమృతర
 సేన సమాప్యాయితః జనః సంసారదవదహనసంతప్తస్య పాదమూలా
 గతభక్తలోకః యస్య తమ్ మణీవాం తారాణాం ముక్తానాం పుష్పా
 ణాం చ స్రజామయ్యుతైశ్చ భే ఉరసిపరితః పతక్ ద్విరేఫప్రస్తారః
 భృజ బృదః కమలాకటాక్షబృందాత్మకో వా దేవతాస్త్రీనయనా
 త్మకో వాయస్యతమిన్దుస్థితం హయవదనమహమయే॥

శ్లో॥ భవల్లీలాపాద్యస్రుతసనుధాప్తానవివశ
 త్వదీయాన్యభ్రష్టం ప్రలపితకతం కేవలమయం॥

శబర్యా ఉచ్చిష్టం ఫలమివ కియంతం రసమిదం |

ప్రదత్తే వా తే త్వాం హయవదనమిన్ద్రస్థితమయే || (100)

అయే అశ్వానన భవతో లీలాపాక్షేభ్యస్సకాశాత్ స్రుతా
యానవా సూతనా సుఖా కరుణానూపా ఇతిభావః తస్యాః ఆప్లావః
ఆప్లావనమ్ సర్వతస్మాన్నమితి యావత్ తేన వివశస్య త్వదీయస్య త్వ
ద్భక్తస్య ఆస్యా ద్రుష్టం ప్రలపితానాం శతం కేవలమవిచారేణేతి
భావః అయ భజస్య స్వీకుర్వతి యావత్ ఇదా ప్రలపితశతం తేతు
భ్యం శబర్యాస్సంబంధిఉచ్చిష్టం ఫలమివ కియంతం కింబిద్రసమమ్మ
తమానందమితి యావత్ ప్రదత్తేనా విదధాత్వేవతవభక్తప్రియత్వా
దితి భావః అనేన స్తుతి కర్తుః కర్తృత్వాభిమానా నిరస్తః భవత్క
టాక్షాదేవ మయోక్తమ్ నతు స్యత ఇతి కృతమపీదం స్తుతిశతమ్ నీ
రసమపభ్రష్టమేవ న తు సరసం శాస్త్ర సిద్ధమితి కృతేస్తుతిశతేభీమా
న శ్చనిరస్తమ్ కృతేభి మాసన్నా మ మదీయం స్తుతిశతం సర్వోత్త
మమి త్యాది రూపమ బోధ్యమ్ గ్రహగ్రస్తవదహం వివశ ఏవ మ
దాన్యాత్తు కింబిత్పరిభ్రష్టమిత్యనేన భవత్కటాక్షాదపి నాహమకర
వం కిస్తుమదాస్యమేవేతి సుతరాం కర్తృత్వాభి మానో నిరస్తః భ
ష్టమిత్య నేన ఆస్యమపి వచ్చీతి నాప్రాచత్ కిన్తు అతర్కితమేవేతి
వ్యజ్యతే ప్రలపితేత్యనేన ఉన్మత్తప్రలాపతుల్యత్వం కావ్యస్య వ్య
జ్యతే పితుః పుత్రోక్తివత్తవ మదుక్తిర్నిరసా భ్రష్టాపి గ్రాహౌపే
తిద్యోతయితుం త్వదీయేతి కేవలమిత్యనేన నాతార్థవిచారః కర్త
వ్యః నిరర్థః త్వేనైవ ప్రలపితతుల్యత్వాదితి ఫలితమ్ శబర్యాస్య భ
ష్టం ఫలమివ మదాస్య భ్రష్టమిదం కావ్యక తవ గుచ్యమేవేతివ క్తుం
శబరీవృత్తానకధనమ్ ఏతేన శ బరీవదహం కేవలం భక్తవవ న తు
జ్ఞా నీతివ్యజ్యతే ఉచ్చిష్టమిత్యనేన అవగతరసత్వం వ్యజ్యతే తేన చ

నీరసమేవతత్ఫలమితి ఫలతి ఏవముచ్చిష్టే అతవస నీరసే ఫలేపి శ్రీ
 రామావతారే యథా త్వం కియంతం సంస్వీకృత్య సంతృప్తః త
 థాధునాపి మదాన్యభ్రష్టే నీరసే అస్మిన్ గ్రంథేకియంతం రసం కల్ప
 యిత్యాపి స్వీకున్వితప్రార్థనానిష్కర్షః వస్తుతస్తు మదంతః కరణస్యల
 పరిశుద్ధత్వేన భవత్కటాక్షవశాదస్య శుద్ధా సత్యామేవ మయైవం
 త్వం కీర్తితః అన్యథా క్వాహం క్వత్వమ్ ఇతిభగవతః ఆశ్రితరక్షక
 త్వం వ్యజ్యతే సుధాప్లావిత ఇత్యనేన నాహం గ్రహగ్రస్త వదచేతసీ
 భూయప్రలపామికిన్తు ఆనందరసనిర్మగ్నః త్వాంస్తా మితి వ్యజ్యతే ఆ
 హం స్తామీత్యుక్తా ఆత్మనస్తుతికర్తృత్వాయోగాద్యచనవ్యావతిరి
 తిమత్వా ఆస్య భ్రష్టమిత్వక్తం తేన చ అంతః కరణే విరతిశయానంద
 రసమగ్నే సతి వాసనావళాద్యక్తాత్మ తిరుదభూదితి వ్యజ్యతే ప్రల
 పితమిత్యనేన ప్రకృష్టంలపితమితి వ్యుత్పత్త్యా స్తుతిరితి వ్యజ్యతే తథా
 చ స్తుతిశతమిత్యర్థః స్తుతిరూపశ్లోకశతమితియావత్ నచైతం శ్లోకం
 విహాయ అన్యేషాం శతత్వన్నాస్తీతిశబ్ద్యమ్ అస్యాపి తదన్తర్గతత్వా
 త్ కేవలమితి ప్రలపిత శతవిశేషణమ్ త్వత్స్తుతిరేవాత్రాభిధీయతే
 న త్వన్యా కాచిద్వాచైతిభావః నను బహుభిర్బహుధా స్తుతవ
 హమితి కింత్యత్వత్వా చర్వితచర్వణప్రాయయేత్య తశ్చబరవృత్తాన్త
 మాహశబరీచర్వితచర్వణ మ పియథా తవరుచ్యం తథాపూర్వేర్వ
 హుధోక్తానామపి తవ గుణానామియం స్తుతిస్తవరుచ్యైవేతి భావః
 ఫలమిత్యనేన సరసత్వం వ్యజ్యతే కిచ్చ శబర్యా ఉచ్చిష్టమిత్యనేన శ
 బరీయథా ఇదమ్మధురం భవతి వా స వేతిపరీక్ష్య మధురమేవ ఫలం
 తవ దదౌ తథాహమపి దుష్టా శ్లోకాసనిర్మాయ మధురానేవ

నిర్మాయతవ దత్తవానస్మీతివ్యజ్యతేకియస్తమితికాకుః మహస్తమేనే
 త్యుద్ధఃత్యుద్ధక్తకృతస్తుతేస్తవమహానద్వావహత్వాదిభావఃఅస్తిచాతా
 న్యావరమార్థప్రతీతిః తథాహిభవదిత్యా రభ్య వివశిత్యస్తేసపరమేశ్వ
 రకృపయామమ ఆత్మానద్వానుభవౌ జాతఇతి వ్యజ్యతేఇదం యద్య
 పిప్రాగేప్రాక్తంత థాప్యత్రాస్తివిశేషః భవదిత్యనేన బ్రహ్మత్వం వ్య
 జ్యతే లీలత్యనేనమాయావ్యజ్యతే తథా చబ్రహ్మసమ్బుధిన్యామాయ
 యావిద్యారూపిణ్యా అహం సంసృష్టస్సన్నాత్మానద్వమనుభవామితి
 భావఃవివశిత్యనేనశరీరాదితాథాత్మ్యాధ్యాసః నివృత్తఇతిసూచ్యతే
 ఆస్య భప్తమిత్యనేన ప్రకృతేః క్రియమాణానిగుణైః కర్మాణి సర్వ
 శః ల్హజ్జాగరవిమూఢాత్మాకర్తాహమితిమన్యతేతాదృశాహజ్జాగరవి
 మూఢత్వమృమనాస్మీతి వ్యజ్యతే కేవలమయేత్యనేన స్తుతిసాక్షిత్వ
 ముక్తం భవతి న తు స్తుతావభిమానం కేవలమిత్సుక్తత్వాల్ నిత్యా
 నస్తరసోదధేస్తవభక్తాన్నమపి భక్తస్తుతిరపి కమధికమానందం విదధ్యా
 త్ సకమపీత్యాహ శబరీవృత్తాస్తవ కియస్తమిత్యస్య సకమపీతికా
 క్వర్థ ఏతేన భక్తానుకమార్థమేవ తవ స్వీకరణం న తు స్వార్థమితి
 ఫలితమ్ ఏవమస్యద్బుద్ధిమద్భిరూహ్యమ్।

ఇతి బెల్లంకొండోపనామక

రామకవికృతిషుహయ

వదనశతకం సంపూర్ణమ్.

శ్రీహయగ్రీవార్చనమస్తు.

శ్రీమద్ధయవదనశత కేశుద్ధాశుద్ధపత్రికా.

పుట	అసాధు	సాధు
2 11	అత్య	అత్య
19	ణసాక	ణక
3 5	రజత	రజత
5 3	ద్వివియస్థితః	విలసః
5	కణా	క్షణా
8	తచ్ఛా	త్వచ్ఛా
13	సర్వా	సర్వా
6 14	మయేహ	మహ
19	యఛా	యచ్ఛా
7 19	రూం	రణం
8 2	సద్ధి	సన్ధి
9 14	వ్యక్తిస్త	వ్యక్తి
18	ప్రసన్నం	ప్రసన్నం
11 21	సంఘ్న	సంఘ్న
12 24	బ్రాహ్మి	బ్రాహ్మి
13 10	రక్షక	రక్షక
41 1	చార్దై	చార్దై
10	నూప	నూపు
12	భావజః	భావః

15 4 లగితర్యాత్మ-చ

6 ఇతివితే

12 పతే

17 బజ్జా

17 7 గుణక

18 28 కాసమ

19 11 దంయ

12 సంఘ్న

వకుం

21 13-14 యత్ప్ర

21 ముకమ్

22 8 మవ

20 తేతా

21 సాన్ద

23 11 గిత్తత్త్వం

24 13 లపన

25 5 రిశ్యేకత్వ

26 2 శమ్భా

18 స్థిత్యా

27 1 జ్ఞీల

28 13 వత్వ

20 త్పత్త్యైత్వ

30 19 తకా

లగితర్యాత్మ-చ

తేఇతి

పత్వ

బజ్జా

గుణక

కాసవ

ద్వంయ

సఘ్న

వక్తుం

యఃప్ర

ముక్తమ్

మవచ

తేతా

సాన్ద

గితత్త్వం

లప్రస

రిశ్యేకత్వ

శమ్భా

స్థిత్యా

జ్ఞీల

వత్వ

త్పత్త్య

త్రకా

	28	త్వంగ	త్వంగ
31	20	కామ	కామ
32	11	వాహ	వాహ
	13	కర్షల	కర్షల
	19	స్థూలా	స్థూలా
33	11	స్తమ్భ	స్తమ్భ
34	17	జ్యాల	జ్యాల
	22	తనః	తనః
35	1	లం	ల
	15	న్యాల	న్యాల
	18	మతే	మతే
36	1	పిడ్డాకి	పిడ్డాకి
	9	జపి	జపి
	14	క్రేతే	క్రేతే
	19	క్షేవ	క్షేవ
37	16	యతు	యతుం
	18	త్నోస్స	త్నోస్స
	19	స్త్రీః	స్త్రీ
38	2	శబ్ద	శబ్ద
	10	నాంప్ర	నాంప్ర
	14	విఫ	విఫ
	16	భిద్వ	భిద్వ
38	20	చ్ఛేరా	చ్ఛేరా

21	-	పైఠ	పైఠ
22		పుస్త	పుస్త
23		పుస్త	పుస్త
39	6	సాగరం	సారం
16		నేమన	తేమనస్
17		రాశం	రాశ
40	16	శ్చుతీ	శ్చుతీ
22		శ్చుతీ	శ్చుతీ
41	17	వరం	వద
42	11	రోష్ట	రోష్ట
14		విమ	విమ
18		వక	వ్రక
		నైథ	నైథ
		తేట	యాట
19		రమయ	రంహయ
44	18	కుడలా	కుడ్డలా
45	18	శ్వర	శర్వ
20		స్యాస్యే	స్యాస్యే
46	19	రఃత	రః
20		యత్ర	యత్ర
21		నాస్తే	నాస్తే
		క్తీర్తి	క్తీర్తి
47	1	నర్తవార	నర్తవార
2		జలః	జల

48	8	మహాన	మహాన
9	8	బన్త	బన్త
50	18	తలా	నలా
51	20	రిర	రీర
52	1	స్యాప్తి	స్యాస్తి
54	14	దాతి	దాది
		తయ	త్రయ
	16	త్సమ్భ	త్సమ్భు
56	7	రజ్జో	రజ్జో
	11	రిమ్య	రిమ్య
56	11	లక్ష్మత్త	లక్ష్మత్త
	14	జంతా	దంతా
57	13	తఃవే	తఃకవే
58	2	తేత్ర	తత్ర
	6	పహీ	పహి
	6	ద్ధః	ద్ధః
	8	ధృవ	ధ్రువ
	9	దురుః	దురుః
	11	వద్మః	వద్మ
		త్రేష్ఠే	త్రేష్ఠే
	14	సిద్ధ	స్థిత
	16	ధృవ	ధ్రువ
	18	గ్గం	గ్గం

10	తాబ్ర	తాద్ర
59 2	జ్ఞోశ్	శ్జ్ఞోశ్
9	నైడి	నైడి
11	యద్యఘ	యద్యదఘ
16	ఘన	ఘనా
17	ద్రువ	ద్రువ
19	బిమ్బ	బిమ్బం
20	ఆయ	ఆయన
	సతలా	తలాత్
60 2	నతే	తాత్రి
7	భిర	సమ
11	ధారాభిః	ధారా
	షమ	మంశమ
12	రిర	రిద
	క్షేమాధా	క్షమాధా
14	స్థయః	స్థః
62 17	యాస	యాస్స
63 3	భిభూః	భిభూః
67	పయిత్య	ప్య
19	సంత	సంత్య
19	వేత	వేత్య
64 12	సుష్టు	సుష్టు
20	సంహ్య	సంహ్య
65 14	శ్రీమూ	శ్రీమూ

66	5	జీవ	జీవా
67	8	ధ్యే	ధ్యే
	13	త్మస్త్వం	త్మంస్త్వం
68	12	సదే	సదా
	18	మవే	మలే
	15	సీర్వే	సర్వే
	16	క్షీచై	క్షీచై
	19	నిధి	నిధి
73	4	త్రీకృతః	త్రః
		యాత	యాగుణాస్సత్త్వాదయఃత
74	7	వామౌ	వామౌ
	9	సత్త	సత్త
75	14	మః	మః
	18	తప్త్య	తప్త్యం
	22	స్మయ్యాః	స్మయ్యాః
76	5	బ్రహ్మ	బ్రహ్మ
79	2	ఛద	చ్ఛేద
	3	ఛేద	చ్ఛేద
80	5	రూపాః	రూపా
	6	పస్య	పస్య
	8	నాత్	నాత్
	11	లైసి	లైశి
	21	ణద్వి	ణద్వి

81	6	పోహం	తోహం
	11	భావా	భవా
82	8	యసస్య	యస్య
	17	ధృవ	ధ్రువ
83	6	సిద్ధార	సిద్ధార్థ
		సద్ధం	సద్ధం
	7	ఛేదః	చ్ఛేదః
	9	ఛేద	చ్ఛేద
	15	కణి	క్షణి
	18	క్తిస	క్తిస్స
84	6	ప్రాక్తా	ప్రాప్తా
	16	సికే	సిక్తి
	17	చోక్తే	చోక్తి
85	4	సశ్రో	సశ్రో
	12	ల్యుట్	ల్యుటి
	17	మాహీ	మహి
86	3	నిద్యా	నిత్యా
		ద్ధమ	ధమ
	9	రాత్మ	నాత్మ
	10	రైస	ధైస
87	8	కుతో	కుతః
	9	రూస్య	రూపస్య
87	14	నవ్య	నత్వ

	15	యచ్చ	యచ్చ
	23	భం	భవం
88	2	కృత్యా	కృత్వా
	4	త్రే	తే
	7	మహా	మహః
	8	యమ	యా
	14	గంనా	గమా
	18	క్షాతం	క్షాతః
	19	దధా	దధ్యా
	23	వన్న	వన్ని
	24	వస్త	వస్త
89	10	త్వయ్యే	త్వయే
	14	బుద్ధిం	బుద్ధిం
	23	కార	కారి
90	12	తేద్రు	తదృ
	18	తేద్రు	తదృ
	17	త్రత	త్రత్వ
	21	శృతా	శ్రుతా
91	4	శృతా	శ్రుతా
	5	యాచ	యాభ
	7	ద్వాపీ	ద్వాపి
	20	క్షరః	క్షరం
92	2	క్షరః	క్షరం

5	తిష్ఠ	తిష్ఠ
10	క్షరః	క్షరం
15	స్త్రఃచప్రవేశోఽప	స్త్రశ్చప్రవేశోప
28	తేన	త్రిన
78 1	హశి	హంశి
2	యస్వే	యే
4	యంత	యత
16	భార్ష	భార్ష)
20	ద్వార	ద్వార
	అశ్కా	అశ్కా
94 1	ఖంప్రస్	ఖంప్రప్స్
5	యేఽ	యాఽ
19	బృదః	బృద్ధం
95 19	గ్రాహే	గ్రాహ్యే
96 17	బర	బరీ
18	పూర్వ	పూర్వై

